

Z życia uczelni

*Nowe władze
Uniwersytetu Rzeszowskiego
na kadencję 2024–2028*

Z życia uczelni

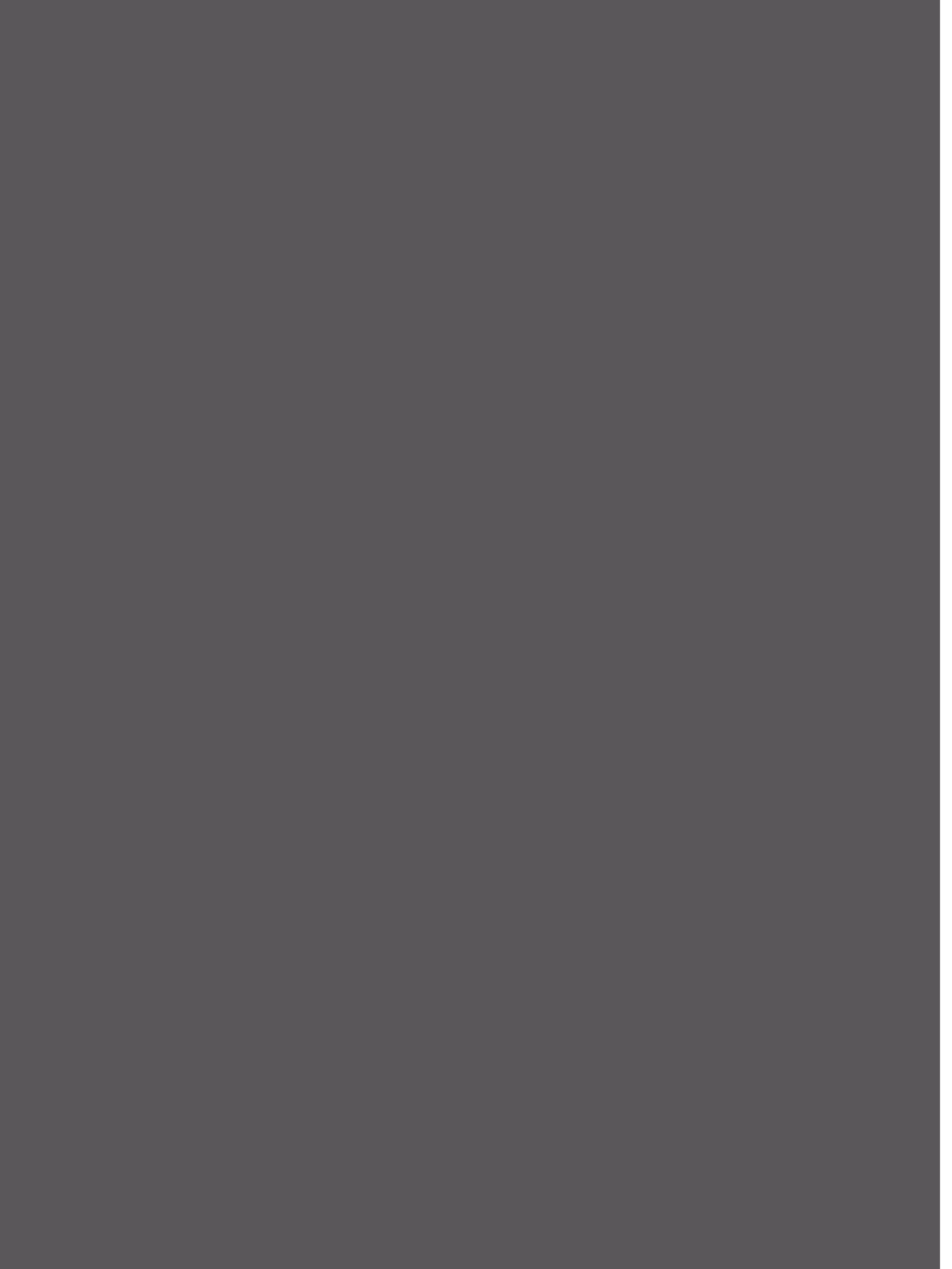
*Zainaugurowaliśmy
nowy rok akademicki
w Uniwersytecie Rzeszowskim!*

Jubileusze

*Jubileusz 50-lecia pracy naukowej
prof. dr hab. Elżbiety Dyni
połączony z Jubileuszową
Międzynarodową
X Konferencją Prawa
Lotniczego i Kosmicznego*

Kultura i sztuka

*„Koński ogon”
pełnometrażowy debiut
reżyserki, malarki,
artystki wizualnej
z Instytutu Sztuk Pięknych
Uniwersytetu Rzeszowskiego*

Uniwersytet Rzeszowski
ur.edu.pl

Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 2719-4647

Skład: Wydawnictwo UR

Druk: Drukarnia UR

Adres Redakcji:

al. Rejtana 16c

35-959 Rzeszów

tel. 17 872 10 26

gazetaur@ur.edu.pl

Redakcja

Maciej Ulita

Wioletta Wrona

Foto okładka

Michał Świąćcicki

Projekt layoutu

Kamil Skrzypiec

Nakład: 150 egz.

Gazetę Uniwersytecką wydaje

Uniwersytet Rzeszowski za zgodą

Rektora. Autorzy tekstów

i współpracownicy nie otrzymują

honorariów za publikacje.

Zastrzegamy sobie prawo skracania,

adiustacji tekstów i zmiany tytułów.

Z życia uczelni

- 4 Z obrad Senatu
- 5 Uroczystość wręczenia dyplomów licencjata i nadania czepek pielęgniarstwa absolwentom pielęgniarstwa w Uniwersytecie Rzeszowskim
- 7 Uroczystość wręczenia dyplomów licencjata absolwentom elektroradiologii w Uniwersytecie Rzeszowskim
- 9 Dyplomatorium kierunku fizjoterapia
- 11 Rozpoczęcie II etapu inwestycji pn. Podkarpackie Centrum Sportu Akademickiego
- 13 Nowe władze Uniwersytetu Rzeszowskiego na kadencję 2024–2028
- 16 Nowa inicjatywa: Uniwersytet Rzeszowski i Wojewódzki Urząd Pracy uruchamiają kursy języka polskiego dla obcokrajowców
- 17 Symboliczne przekazanie władzy rektorskiej podczas nadzwyczajnego posiedzenia Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego
- 19 Spotkanie władz Uniwersytetu Rzeszowskiego i Politechniki Rzeszowskiej z parlamentarzystami Podkarpacia
- 20 Naukowcy z Uniwersytetu Rzeszowskiego i Veolii EKOZEC będą współpracować nad nowymi technologiami zagospodarowania ubocznych skutków spalania
- 21 Lekarski Egzamin Końcowy w Uniwersytecie Rzeszowskim
- 22 Dyplomatorium kierunku lekarskiego i English Division of Medicine
- 24 Uniwersytet Rzeszowski wraz z sześcioma uczelniami podpisał list intencji w sprawie powołania Krajowej Akademickiej Sieci Biotechnologii
- 26 Dyplomatorium I edycji studiów podyplomowych Master of Business Administration
- 27 Zainaugurowaliśmy nowy rok akademicki w Uniwersytecie Rzeszowskim!
- 31 Wystąpienie inauguracyjne JM Rektora UR prof. dr. hab. n. med. Adama Reicha
- 33 Archeologia – wielki projekt europejskiego modernizmu i jej obecna kondycja – wykład inauguracyjny prof. dr. hab. Arkadiusza Marciniaka
- 37 An occasion for recognition and laudation of Professor Berthold Koletzko Who has been awarded with The Great Medal of The University of Rzeszów – prof. dr. hab. n. med. Artura Mazura

Nominacje

- 39 Profesury w Kolegium Nauk Przyrodniczych – Prof. dr hab. Grzegorz Chrzanowski
- 40 – Prof. dr hab. Maciej Wnuk
- 41 Habilitacje w Kolegium Nauk Humanistycznych – Dr hab. Robert Słabczyński
- 42 – Dr hab. Edyta Wnęclawska
- 43 Habilitacja w Kolegium Nauk Przyrodniczych – Dr hab. inż. Wiesław Paja

Do poczytania

- 45 Archeolodzy z UR kontynuują prace w Orlach i Hnatkowicach: prehistoryczne artefakty i wyjątkowe znaleziska
- 46 Śladami polskich pisarek emigracyjnych w Szwajcarii
- 48 Kolekcja dr. Reného Wannera
- 51 Wydawnictwo UR poleca

Konferencje i seminaria

- 52 XXXIII Forum Ekonomiczne w Karpaczu
- 53 „Nie ma nic lepszego niż język, który jest łącznikiem życia społecznego, kluczem do wiedzy, organem prawdy i rozsądku” [Ezop] – sprawozdanie z VII Międzynarodowej Konferencji Komisji Socjolingwistyki
- 55 Urodzinowa konferencja naukowa Biblioteki Austriackiej UR w Stacji Naukowej PAN w Wiedniu
- 57 Forum Praktyków Fizjoterapii w Uniwersytecie Rzeszowskim „Blżej do nowoczesnej fizjoterapii w praktyce”

Nagrody i osiągnięcia

- 59 Pracownik naukowy Instytutu Nauk Prawnych UR stypendystą Polskiej Akademii Umiejętności
- 59 Prof. Jolanta Szempruch członkinią dwóch sekcji KNP PAN

- 60 Dr hab. Joanna Smyła, prof. UR, została powołana na członkinię Sekcji Pedagogiki Pracy KNP PAN
- 60 Prof. Vasil Gluchman, pracownik Instytutu Filozofii Uniwersytetu Rzeszowskiego, w gronie najwybitniejszych naukowców zajmujących się etyką!
- 61 Dr Rafał Wilk zdobył brązowy medal w wyścigu kolarskim ze startu wspólnego (H4) igrzysk paralimpijskich w Paryżu
- 62 Złoty Medal na wystawie wynalazków ICAN – International Invention Innovation Competition w Kanadzie za wynalazek autorstwa naukowców z Kolegium Nauk Przyrodniczych
- 63 Publikacja *Żydzi w kulturze muzycznej Galicji*, t. 2, pod red. prof. dr hab. Ewy Nideckiej znalazła się w gronie laureatów konkursu „Muzyczne Orły” 2024
- 64 Publikacja naukowców z Kolegium Nauk Medycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego w prestiżowym czasopiśmie „The Lancet”
- 65 Kolegium Nauk Medycznych otrzymało grant z programu Horyzont Europa
- 66 Troje naukowców z Uniwersytetu Rzeszowskiego laureatami konkursu MINIATURA 8
- 67 Naukowcy z Uniwersytetu Rzeszowskiego wśród 2% najczęściej cytowanych naukowców na świecie!

Jubileusze

- 68 Jubileusz 50-lecia pracy naukowej prof. dr hab. Elżbiety Dyni połączony z Jubileuszową Międzynarodową X Konferencją Prawa Lotniczego i Kosmicznego
- 72 Emerytowany pracownik UR Adam Maryniak otrzymał godność Członka Honorowego AZS

Kultura i sztuka

- 74 „Wieńce i kamienie”. Nowe formy upamiętniania – efemeryczna wystawa zamiast pomnika. Przemysł, 6 września 2024 r.
- 78 Wydarzenie artystyczne w przestrzeni Uniwersytetu Rzeszowskiego w Przyrodniczo-Medycznym Centrum Badań Innowacyjnych
- 82 Koncert „Na oścież tam otwarte serca” w Europejskim Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego w Lusławicach
- 83 „...bo „lem” znaczy „tylko”. LemArt – Gładyszów '24 Międzynarodowy Projekt Artystyczno-Naukowy „Lemkowszczyzna – Лемковина”
- 85 O wystawie „Obłąd. Przypadek Mariana Henela – lubieżnika z Branic”
- 86 *Koński ogon* – pełnometrażowy debiut reżyserki, malarki, artystki wizualnej z Instytutu Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego

Wydarzenia (spektakle, wystawy, targi)

- 88 Cyprijsko-greckie tournée artystyczne ZPIT UR „Resovia Saltans”
- 90 Odpominanie kobiecej emigracyjnej twórczości literackiej. O wystawie „Znane i nieznanne. Polskie pisarki emigracyjne 1939–1989”
- 92 Uniwersytet Rzeszowski podczas XVIII edycji Salonu Maturzystów Perspektywy 2024
- 93 Mimo wszystko książka!

Varia (wyjazdy pracowników)

- 94 „Dziedzictwo kulturowe Wiednia” – projekt wyjazdowy Biblioteki Austriackiej dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku UR

Zdrowie

- 96 Dieta w chorobie Hashimoto
- 97 Dlaczego warto jeść sezonowo?

Na sportowo

- 98 Czwarty (i drugi) raz przez pustynię
- 100 Studenci ratownictwa medycznego w Bieszczadach
- 102 Wakacyjne wyjazdy z BON UR
- 104 Memoriał im. Edwarda Sądeckiego w Windsurfiningu i Festiwal Sportów Wodnych AZS

Z obrad Senatu

Justyna Zięba

27 czerwca odbyło się ostatnie posiedzenie Senatu UR w kadencji 2020–2024.

W porządku obrad zdecydowanie dominowały sprawy związane z działalnością dydaktyczną.

Pierwsze trzy punkty porządku obrad dotyczyły uchwał związanych z ustaleniem programów studiów, zmian w programie studiów na kierunku nauki o rodzinie oraz sprostowania oczywistej omyłki w Uchwale nr 285/092023 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego w sprawie ustalenia programów studiów w Uniwersytecie Rzeszowskim.

W kolejnym punkcie podjęto uchwałę w sprawie warunków, trybu oraz terminów rozpoczęcia i zakończenia rekrutacji dla poszczególnych kierunków studiów pierwszego stopnia, drugiego stopnia i jednolitych studiów magisterskich w roku akademickim 2025/2026.

Kolejna podjęta uchwała dotyczyła zasad przyjmowania na studia laureatów oraz finalistów olimpiad stopnia centralnego oraz laureatów konkursów międzynarodowych i ogólnopolskich na rok akademicki 2028/2029.

Cztery następne punkty porządku obrad odnosiły się do studiów podyplomowych. Podjęto uchwałę w sprawie ustalenia programu studiów podyplomowych z zakresu doradztwa zawodowego dla nauczycieli, a także audytu wewnętrznego. Wprowadzone zostały również zmiany w programach studiów podyplomowych *Master of Business Administration (MBA)* oraz na kierunku spółdzielczość mieszkaniowa – aspekty ekonomiczno-organizacyjne oraz prawne.

W ostatnim punkcie JM Rektor prof. dr hab. Sylwester Czopek przedstawił roczne sprawozdanie z działalności Uniwersytetu, w którym podsumował nie tylko mijający rok akademicki 2023/2024, ale całą kończącą się kadencję 2020–2024. Senat zdecydowaną większością głosów pozytywnie zaopiniował funkcjonowanie uczelni.

Na zakończenie JM Rektor podziękował członkom Senatu za zaangażowanie i wspólną pracę na rzecz rozwoju Uniwersytetu Rzeszowskiego, wręczając przy tym drobne upominki.

W dniu **16 września 2024 r.** podczas nadzwyczajnego posiedzenia Senatu UR pod przewodnictwem Pani dr hab. Urszuli Grucy-Miąsik, prof. UR – Senatora Seniora odbyło się uroczyste przekazanie władzy rektorskiej w Uniwersytecie Rzeszowskim.

Rektor ustępujący – prof. dr hab. Sylwester Czopek przekazał insygnia władzy rektorskiej prof. dr. hab. Adamowi Reichowi – Rektorowi obejmującemu urząd.

Na koniec tej doniosłej uroczystości Rektor wręczył wszystkim Senatorom listy gratulacyjne wraz z imienną legitymacją Senatora kadencji 2024–2028, życząc wszelkiej pomyślności i zachęcając do dalszej owocnej pracy na rzecz rozwoju naszej uczelni.

Po krótkiej przerwie odbyło się pierwsze zwyczajne posiedzenie Senatu UR, podczas którego przyjęto terminarz posiedzeń Senatu UR we wrześniu roku akademickiego 2023/2024 oraz w roku akademickim 2024/2025, a także powołano komisje senackie i dyscyplinarne na kadencję 2024–2028.

Porządek obrad przewidywał również wyrażenie opinii dotyczącej odwołania z funkcji kanclerza Uniwersytetu Rzeszowskiego, a także zaopiniowanie kandydatur na dyrektora Szkoły Doktorskiej UR, dyrektora Biblioteki oraz dyrektora Wydawnictwa. Decyzją Senatu UR wszystkie ww. sprawy zostały zaopiniowane pozytywnie.

Drugie zwyczajne posiedzenie Senatu UR nowej kadencji 2024–2028 zwołane zostało na **30 września 2024 r.**

W pierwszym punkcie Senat podjął 9 uchwał powołujących składy osobowe stałych komisji senackich oraz komisji dyscyplinarnych:

- Komisji ds. Statutu i Rozwoju,
- Komisji ds. Nauki,
- Komisji ds. Kształcenia,
- Komisji ds. Finansów,
- Komisji Dyscyplinarnej ds. Nauczycieli Akademickich,
- Komisji Dyscyplinarnej ds. Studentów,
- Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej ds. Studentów,
- Komisji Dyscyplinarnej ds. Doktorantów,
- Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej ds. Doktorantów.

W punkcie drugim porządku obrad podjęta została uchwała w sprawie sprostowania oczywistej omyłki w Uchwale nr 267/06/2023 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 29 czerwca 2023 r. w sprawie ustalenia programów studiów w Uniwersytecie Rzeszowskim.

Uroczystość wręczenia dyplomów licencjata i nadania czepka pielęgniarskiego absolwentom pielęgniarstwa w Uniwersytecie Rzeszowskim

51 absolwentek i absolwentów kierunku pielęgniarstwo realizowanego w Uniwersytecie Rzeszowskim odebrało dyplomy licencjata (I stopień). 19 lipca 2024 r. odbyła się uroczystość wręczenia dyplomów licencjata absolwentom kierunku pielęgniarstwo realizowanego w Kolegium Nauk Medycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego. Uniwersytet Rzeszowski od 2003 r. kształci studentów na kierunku pielęgniarstwo. Pierwsi absolwenci tego kierunku opuścili mury Uniwersytetu Rzeszowskiego w 2007 r. Od powstania kierunku naszą *Alma Mater* opuściło już ponad 4 tysiące absolwentów tego kierunku. W tym roku mury uczelni opuszcza łącznie 126 absolwentów pielęgniarstwa (I i II stopnia).

Pięte dyplomatorium w historii uczelni

Uroczystość wręczenia dyplomów i nadania czepka pielęgniarskiego absolwentom I stopnia kierunku pielęgniarstwo pierwszy raz obchodziliśmy w 2020 r., od tego czasu czepkowanie absolwentów pielęgniarstwa wpisało się w tradycję świąt uniwersyteckich. W tym roku uroczystość dyplomatorium kierunku pielęgniarstwo obchodziliśmy po raz piąty.

Najważniejszym momentem ceremonii było symboliczne nałożenie czepki na głowy absolwentów. Czepki

zakładane są przez doświadczonych wykładowców, a także przez osoby piastujące ważne funkcje w środowisku pielęgniarskim, co symbolizuje przekazanie wiedzy i tradycji zawodowych. Po nałożeniu czepków absolwenci złożyli przysięgę pielęgniarską, zobowiązując się do przestrzegania etyki zawodowej, dbania o pacjentów oraz ciągłego doskonalenia swoich umiejętności.

Tradycja

Czepkowanie to szczególny moment w życiu każdej przyszłej pielęgniarki i pielęgniarza. Symboliczne nałożenie czepka podkreśla gotowość absolwenta do podjęcia pracy w tym zawodzie. Tradycja została zapoczątkowana w 1911 r., a obowiązek noszenia czepków trwał do 1990 r.

Podczas uroczystości absolwenci otrzymali symboliczny czepkę pielęgniarski i uroczyście złożyli przyrzeczenie, tym samym oficjalnie dołączyli do społeczności pielęgniarskiej, deklarując świadomość obowiązków zawodowych.

Absolwentom życzymy satysfakcji z wykonywanego zawodu oraz spełnienia na każdej płaszczyźnie życia.

fot. M. Świąćicki

Uroczystość wręczenia dyplomów licencjata absolwentom elektroradiologii w Uniwersytecie Rzeszowskim

Dyplomy licencjata, tj. ukończenia studiów I stopnia, odebrało 28 absolwentek i 1 absolwent kierunku elektroradiologia.

24 lipca 2024 r. w auli im. św. Jadwigi Królowej Uniwersytetu Rzeszowskiego odbyła się uroczystość wręczenia dyplomów licencjata absolwentom oraz listów gratulacyjnych Dziekana Kolegium Nauk Medycznych dla wyróżnionych studentek za osiągnięcia naukowe i organizacyjne. Tegoroczne dyplomatorium było drugim uroczystym wręczeniem dyplomów absolwentom kierunku elektroradiologia.

Na uroczystości za szczególne osiągnięcia naukowe listy gratulacyjne Dziekana Kolegium Nauk Medycznych otrzymały Panie: Bernadeta Balawejder, Kamila Bielak i Ewa Pyrcioch.

Dodatkowo przyznano nagrodę za wyróżniającą się aktywność naukową dla Pań: Gabrieli Sołgi, Julii Ślamczyk i Natalii Szawary.

Nagrodę za działalność organizacyjną otrzymały Panie: Gabriela Sołga i Dominika Bać.

Uniwersytet Rzeszowski rozpoczął kształcenie studentów na kierunku elektroradiologia w roku akademickim 2013/2014. Do tej pory ukończyło go łącznie 284 absolwentów, a pierwsi absolwenci tego kierunku opuścili mury Uniwersytetu Rzeszowskiego w 2016 r.

Rozpoczęcie kształcenia na kierunku elektroradiologia w Uniwersytecie

Rzeszowskiem zapoczątkowało tworzenie solidnej bazy dydaktycznej. Wtedy powstała Katedra Elektrokardiologii pod kierunkiem prof. Andrzeja Urbnika. Pan Profesor we współpracy z ówczesnymi władzami uczelni zadbał o stworzenie przestrzeni dydaktycznej – budynek G4 i budynek G5.

W budynku G5 powstały trzy nowe pracownie radiologiczne, a później pracownie: tomografii komputerowej i rezonansu magnetycznego oraz densytometrii. Dzięki temu kierunek elektroradiologia Uniwersytetu Rzeszowskiego może poszczycić się najlepszą w Polsce bazą dydaktyczną.

Absolwentom elektroradiologii życzymy satysfakcji z wykonywanego zawodu oraz spełnienia na każdej płaszczyźnie życia.

fot. M. Świąćicki

Dyplomatorium kierunku fizjoterapia

W piątek 26 lipca 2024 r. odbyła się uroczystość dyplomatorium absolwentów kierunku fizjoterapia rocznika 2019–2024. Dyplomy odebrało i zakończyło tym samym pięcioletni tok kształcenia 130 młodych fizjoterapeutów. Ceremonię zaszczylicili swoją obecnością: Prorektor ds. Studenckich i Kształcenia dr hab. Elżbieta Rokosz, prof. UR; Dziekan Kolegium Nauk Medycznych prof. dr hab. Edyta Barnaś, Dyrektor Instytutu Nauk o Zdrowiu dr hab. Lidia Perenc, prof. UR; Kierownik kierunku fizjoterapia dr hab. Agnieszka Sozańska, prof. UR, a także Kierownik Katedry Fizjoterapii dr hab. Mariusz Drużbicki, prof. UR.

Wśród zaproszonych gości znaleźli się przedstawiciele Władz Samorządowych, Krajowej Izby Fizjoterapeutów, Dyrekcje rzeszowskich placówek ochrony zdrowia, Wojewódzki Konsultant w dziedzinie fizjoterapii oraz przedstawiciel Narodowego Funduszu Zdrowia, którzy skierowali do absolwentów mnóstwo ciepłych słów i gratulacji.

W obecności gości, nauczycieli akademickich i licznie zgromadzonych członków rodzin oraz przyjaciół absolwenci złożyli uroczyste ślubowanie, powtarzając słowa roty ślubowania odczytanej przez Panią Kierownik kierunku dr hab. Agnieszkę Sozańską, prof. UR. Następnie absolwenci odebrali dyplomy magistrów fizjoterapii. Uroczystość zwieńczył wykład inau-

guracyjny dr. hab. Mariusza Druźbickiego, prof. UR.

Ceremonii towarzyszyła podniosła atmosfera, nie brakowało także chwil wzruszenia. Na zakończenie uroczystości nastąpił jeden z najbardziej lubianych przez absolwentów moment – symboliczny rzut biretem.

Życzymy wszystkim absolwentom, aby ich ambicje poszybowały jak najwyżej, tak jak rzucone przez nich birety.

fot. M. Świąćicki

Rozpoczęcie II etapu inwestycji pn. Podkarpackie Centrum Sportu Akademickiego

Z przyjemnością informujemy, że 1 sierpnia br. została podpisana umowa stanowiąca o rozpoczęciu II etapu inwestycji pn. Podkarpackie Centrum Sportu Akademickiego. Umowę podpisał JM Rektor UR prof. Sylwester Czopek z Wiceprezesem firmy BAUDZIEDZIC Marcinem Baranem.

Wartość projektu na podstawie postępowania przetargowego wynosi 26 405 785,10 zł, a planowany okres realizacji to 22 miesiące. Generalnym wykonawcą prac jest firma BAUDZIEDZIC sp. z o.o. sp.k., z siedzibą przy ul. Lotniskowej 8, 36-060 Głogów Małopolski.

Rodzaj inwestycji

Inwestycja polega na wykonaniu nowego obiektu w sąsiedztwie istniejącej hali lekkoatletycznej, stanowiącej I etap projektu uniwersyteckiego kompleksu sportowego. Nowy obiekt pozwoli na centralizację Instytutu Nauk o Kultu-

rze Fizycznej, który do tej pory był zlokalizowany w kilku częściach miasta. Inwestycja zapewni odpowiednią infrastrukturę dla działalności dydaktycznej oraz naukowo-badawczej Instytutu, a także będzie dostępna dla całej społeczności akademickiej.

Zakres rzeczowy i opis inwestycji

Podkarpackie Centrum Sportu Akademickiego będzie nowoczesnym obiektem, w pełni dostosowanym do obowiązujących przepisów, o wysokiej estetyce architektonicznej. Obiekt będzie zlokalizowany przy istniejącej hali lekkoatletycznej i będzie stanowił kolejny element kompleksu sportowego Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Na część obiektową składają się:

1. sale dydaktyczne, w tym dwie aule wykładowe;
2. gabinety naukowe;

3. sale sportowe, w tym:

- sala gier zespołowych SD.44 do ćwiczeń ogólnorozwojowych, gier i zabaw ruchowych oraz indywidualnych treningów;
- sala gimnastyczna SD.47 do ćwiczeń ogólnorozwojowych z wykorzystaniem przyrządów gimnastycznych oraz specjalistycznych treningów;
- 4. szatnie z węzłami sanitarnymi;
- 5. magazyny sprzętu sportowego.

Dodatkowo przynależny teren zewnętrzny będzie obejmował kort tenisowy oraz boisko typu orlik do piłki nożnej.

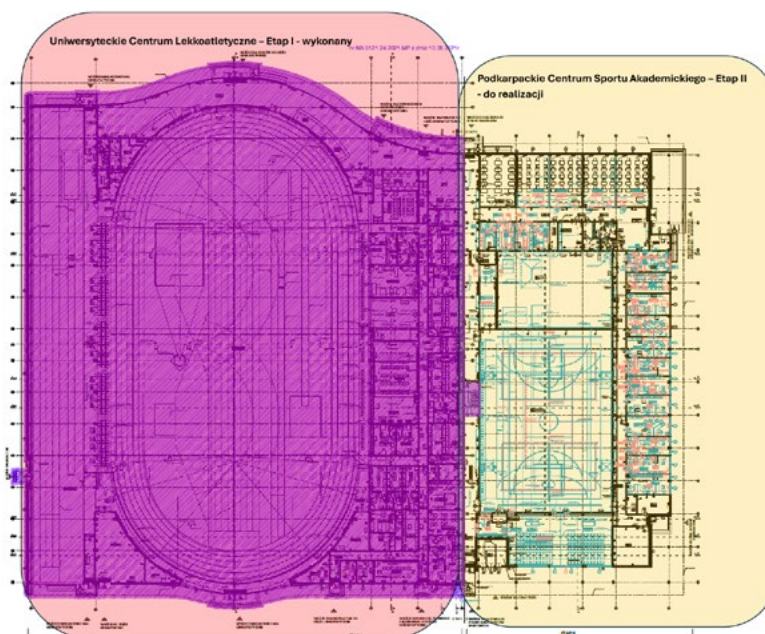
Charakterystyczne parametry techniczne obiektu:

- Powierzchnia netto: 2870 m²
- Powierzchnia całkowita: ~3200 m²
- Wysokość budynku: 11,75 m
- Szerokość budynku: 40 m
- Długość budynku: 80 m
- Kubatura budynku: ~17 370 m³

Uniwersytet Rzeszowski posiada pełną dokumentację projektową oraz prawomocne pozwolenie na budowę.

Cel inwestycji

Budowa Podkarpackiego Centrum Sportu Akademickiego pozwoli na poprawę warunków realizacji zajęć dydaktycznych oraz pracy naukowo-badawczej. Nowy obiekt umożliwi utworzenie nowych kierunków studiów, organizację większej liczby studiów podyplomowych oraz kursów instruktorskich i trenerskich. Inwestycja przyczyni się do wzrostu liczby studentów i podniesienia poziomu kształcenia. Kompleks umożliwi także rekreację i czynny wypoczynek studentom oraz kadrze naukowej. Realizacja tej inwestycji jest krokiem w kierunku stworzenia nowoczesnej infrastruktury sportowej, która będzie służyć społeczności akademickiej Uniwersytetu Rzeszowskiego i wpłynie na jakość edukacji oraz warunki do prowadzenia badań naukowych.

Nowe władze Uniwersytetu Rzeszowskiego na kadencję 2024–2028

Z dniem 1 września 2024 r. na Uniwersytecie Rzeszowskim rozpoczęła się nowa kadencja rektorska. Na czele naszej uczelni stanął nowo wybrany Rektor, prof. dr hab. n. med. Adam Reich, który przez kolejne cztery lata będzie kierował rozwojem akademickim i administracyjnym naszej *Alma Mater*.

Wraz z rozpoczęciem kadencji nowego Rektora funkcjonowanie uczelni wspierać będą także nowo wybrani Prorektorzy oraz Dziekani. Zespół ten ma na celu realizację zrównoważonego rozwoju uczelni, wspieranie innowacyjnych projektów oraz budowanie trwałych relacji z partnerskimi uczelniami.

Rozpoczęcie nowej kadencji rektorskiej to także okazja do refleksji nad dotychczasowymi osiągnięciami Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz wyznaczenia nowych kierunków rozwoju. Jesteśmy przekonani, że nadchodzące lata będą czasem dalszego wzrostu i umacniania pozycji naszej uczelni jako jednego z czołowych ośrodków akademickich w Polsce.

Życzymy nowemu Rektorowi oraz całej społeczności akademickiej Uniwersytetu Rzeszowskiego sukcesów w realizacji wyznaczonych celów oraz wielu owocnych lat wspólnej pracy!

JM Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego
prof. dr hab. n. med. Adam Reich

Prorektorzy kadencji Rektora 2024-2028

Prorektor ds. Studenckich i Kształcenia
prof. dr hab. Sabina Grabowska

Prorektor ds. Kolegium Nauk Humanistycznych
prof. dr hab. Janusz Pasterski

Prorektor ds. Kolegium Nauk Medycznych
prof. dr hab. n. med. Artur Mazur

Prorektor ds. Kolegium Nauk Przyrodniczych
dr hab. Józef Cebulski, prof. UR

Prorektor ds. Kolegium Nauk Społecznych
prof. dr hab. Jolanta Szempruch

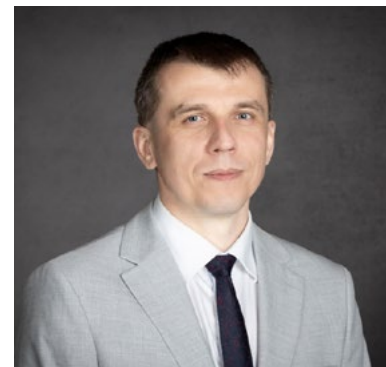
Dziekani, Dyrektorzy Instytutów kadencji 2024–2028

Dyrektorzy Instytutów Kolegium Nauk Humanistycznych

Instytut Archeologii – dr hab.
Katarzyna Trybała-Zawiślak, prof. UR
Instytut Filozofii – dr hab.
Krzysztof Bochenek, prof. UR
Instytut Historii –
dr hab. Jan Pisuliński, prof. UR
Instytut Neofilologii – dr hab.
Agnieszka Uberman, prof. UR
Instytut Muzyki – dr hab.
Małgorzata Zarębińska, prof. UR
Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa –
dr hab. Arkadiusz Luboń, prof. UR
Instytut Sztuk Pięknych – dr hab.
Łukasz Cywicki, prof. UR

Dziekan Kolegium Nauk Humanistycznych dr hab. Agnieszka Myszka, prof. UR

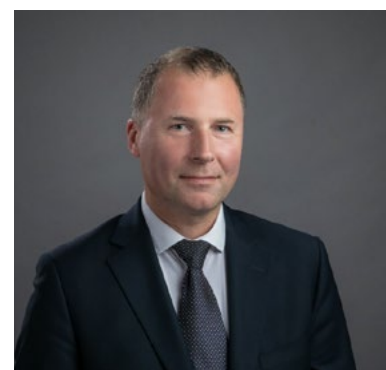
Dziekan Kolegium Nauk Medycznych dr hab. Rafał Podgórski, prof. UR

Dyrektorzy Instytutów Kolegium Nauk Medycznych

Instytut Nauk Medycznych – dr hab.
n. med. Radosław Chaber, prof. UR
Instytut Nauk o Kulturze Fizycznej –
prof. dr hab. Wojciech Czarny
Instytut Nauk o Zdrowiu – dr hab.
Katarzyna Dereń, prof. UR

Dziekan Kolegium Nauk Przyrodniczych dr hab. Jadwiga Topczewska, prof. UR

Dziekan Kolegium Nauk Społecznych dr hab. Bogdan Wierziński, prof. UR

Dyrektorzy Instytutów Kolegium Nauk Przyrodniczych

Instytut Biologii – dr hab.
Mateusz Mołoń, prof. UR
Instytut Biotechnologii – dr hab.
Justyna Ruchała, prof. UR
Instytut Informatyki – dr hab.
Jan Bazan, prof. UR
Instytut Inżynierii Materiałowej –
dr hab. Ireneusz Stefaniuk, prof. UR
Instytut Matematyki – dr hab.
Jacek Chudziak, prof. UR
Instytut Nauk Fizycznych – dr hab.
Małgorzata Sznajder, prof. UR
Instytut Nauk Rolniczych, Ochrony
i Kształtowania Środowiska –
prof. dr hab. Krzysztof Kukuła

Instytut Technologii Żywności
i Żywnienia – dr hab. Grzegorz Zagała,
prof. UR

Dyrektorzy Instytutów Kolegium Nauk Społecznych

Instytut Ekonomii i Finansów –
dr hab. Ryszard Kata, prof. UR
Instytut Nauk o Polityce –
dr hab. Krzysztof Żarna, prof. UR

Instytut Nauk Prawnych – dr hab.
Renata Świrgoń-Skok, prof. UR
Instytut Nauk Socjologicznych –
ks. dr hab. Witold Jedynak, prof. UR
Instytut Pedagogiki –
ks. dr hab. Janusz Miąso, prof. UR
Instytut Psychologii – (p.o.)
dr hab. Andrzej Łukasik, prof. UR

Dyrektor Szkoły Doktorskiej
dr hab. Marta Łuszczak, prof. UR

Nowa inicjatywa: Uniwersytet Rzeszowski i Wojewódzki Urząd Pracy uruchamiają kursy języka polskiego dla obcokrajowców

4 września 2024 r. w siedzibie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie odbyło się spotkanie, które zapoczątkowało nowy rozdział w działaniach na rzecz integracji cudzoziemców w województwie podkarpackim. Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr hab. n. med. Adam Reich spotkał się z Dyrektorem WUP Tomaszem Czopem w celu podpisania umowy dotyczącej organizacji i przeprowadzenia kursów języka polskiego jako obcego dla cudzoziemców.

Celem projektu „Podkarpackie Centrum Integracji Cudzoziemców II” jest wsparcie obywateli państw trzecich w adaptacji do życia w Polsce poprzez naukę języka polskiego. W ramach tej inicjatywy Uniwersytet Rzeszowski we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Pracy zrealizuje kursy językowe na poziomach od A1 do C2. Kursy te, zakończone egzaminem certyfikowanym The European Language Certificate TELC, mają na celu nie tylko rozwijanie umiejętności językowych, ale także przygotowanie uczestników do codziennego życia w Polsce.

„Uczelnia musi się włączyć w kształcenie nie tylko studentów, ale wszystkich kadr, które są potrzebne w naszym województwie. [...] Mamy odpowiednią kadrę, osoby wykształcone do tego, aby móc kształcić innych” – podkreślił JM Rektor UR prof. Adam Reich.

Program kursów obejmie 600 osób i będzie realizowany do 15 listopada 2025 r. na terenie województwa podkarpackiego. Uczestnicy kursów zdobędą umiejętności komunikacyjne niezbędne w sytuacjach związanych z organizacją życia w Polsce, podróżowaniem, a także załatwianiem spraw urzędowych. Oprócz tego kursanci będą uczyć się pisania tekstów zarówno oficjalnych, jak i nieoficjalnych, a także rozumienia treści pisanych i mówionych.

„Zwiększa się liczba mieszkańców Podkarpacia, którzy przyjeżdżają z krajów spoza Unii Europejskiej, i podstawą do rozpoczęcia życia zawodowego tutaj jest dla nich znajomość języka. [...] Te kursy muszą być realizowane na jak najwyższym poziomie, dlatego jesteśmy zadowoleni, że te kursy będą prowadzone we współpracy z Uniwersytetem

Rzeszowskim, bo to gwarantuje pewną jakość” – mówił Tomasz Czop, dyrektor WUP.

Każdy kurs będzie dostosowany do poziomu zaawansowania uczestników – od podstawowego A1 aż po biegłość językową na poziomie C2. W programie kursów znalazły się zagadnienia związane z gramatyką, słownictwem, ortografią, interpunkcją oraz wymową i intonacją, które pozwolą uczestnikom na swobodne porozumiewanie się zarówno w oficjalnym, jak i nieoficjalnym kontekście.

„Wspólnie dążymy do tego, aby obywatele państw trzecich nie tylko opanowali język polski, ale także zyskali pewność siebie w poruszaniu się w polskim społeczeństwie. Jestem przekonany, że te kursy będą kluczowe w budowaniu mostów międzykulturowych i ułatwieniu integracji w naszym regionie” – podkreślił Oskar Kaczorowski, kierownik Działu Kształcenia Podyplomowego.

Podpisanie tej umowy to ważny krok w procesie integracji cudzoziemców w regionie, a także w promocji języka i kultury polskiej wśród nowych mieszkańców województwa podkarpackiego.

fot. M. Świącicki

Symboliczne przekazanie władzy rektorskiej podczas nadzwyczajnego posiedzenia Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego

16 września 2024 r. odbyło się nadzwyczajne posiedzenie Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego, podczas którego nastąpiło symboliczne przekazanie władzy rektorskiej.

Rektor Senior, prof. dr hab. Sylwester Czopek, urząd Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego sprawował od 2015 r. Swoją najdłuższą w historii uczelni kadencję zakończył z dniem 31 sierpnia 2024 r.

1 września 2024 r. urząd Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego – ósmej kadencji w historii UR – objął prof. dr hab. n. med. Adam Reich.

16 kwietnia 2024 r. odbyły się wybory Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego. Decyzją 150 elektorów uprawnionych do głosowania nowym Rektorem UR został prof. dr hab. n. med. Adam Reich.

Zgodnie z ceremoniałem akademickim Uniwersytetu Rzeszowskiego symboliczne przekazanie władzy następuje podczas nadzwyczajnego posiedzenia Senatu UR. Podczas uroczystości głos zabrał ustępujący JM Rektor prof. dr hab. Sylwester Czopek, zwracając się do nowo wybranych władz uczelni z życzeniami.

JM Rektor prof. dr hab. n. med. Adam Reich podziękował poprzednim władzom uczelni i podkreślił, że najważniejszym zadaniem Rektora UR jest działanie na rzecz rozwoju naszej *Alma Mater*, podnoszenie potencjału nauko-

wego i kształcenie przyszłego pokolenia. Portrety ustępujących Rektorów zdobią ścianę sali Senatu UR, upamiętniając zasługi każdego z nich dla rozwoju naszej uczelni. Podczas nadzwyczajnego posiedzenia Senatu UR miało miejsce uroczyste odsłonięcie portretu JM Rektora UR prof. dr. hab. Sylwestra Czopka. Autorem dzieła jest prof. dr. hab. Tadeusz Boruta z Instytutu Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego.

JM Rektor UR prof. dr. hab. n. med. Adam Reich wręczył mandaty senatorskie członkom Senatu UR, w którego skład wchodzi 61 senatorów.

fot. M. Świącicki

Spotkanie władz Uniwersytetu Rzeszowskiego i Politechniki Rzeszowskiej z parlamentarzystami Podkarpacia

W dniu 17 września 2024 r. na zaproszenie JM Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr. hab. n. med. Adama Reicha oraz JM Rektora Politechniki Rzeszowskiej prof. dr. hab. inż. Piotra Koszelnika odbyło się spotkanie parlamentarzystów Podkarpacia z władzami uczelni. Wydarzenie miało miejsce w sali Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Głównym celem spotkania było omówienie możliwości współpracy między uczelniami a parlamentarzystami w zakresie kluczowych inicjatyw naukowych i edukacyjnych, które mają przyczynić się do dalszego rozwoju regionu Podkarpacia.

W dyskusji poruszono wiele istotnych tematów, takich jak:

- utworzenie Forum Uczelni Wyższych na Podkarpaciu – platformy mającej na celu zacieśnienie współpracy między uczelniami regionu;
- rola uczelni w ograniczaniu odpływu młodzieży z Podkarpacia – podkreślono konieczność zatrzymania młodych talentów w regionie poprzez atrakcyjne kierunki studiów oraz inicjatywy wspierające rozwój zawodowy absolwentów;
- programy wspierania kierunków kluczowych dla gospodarki – omówiono potrzebę dostosowania oferty edukacyjnej do dynamicznie zmieniających się potrzeb rynku pracy;
- wyzwania związane z napływem studentów zagranicznych – szczególnie

w kontekście trwającego konfliktu zbrojnego na Ukrainie;

– niezbędne inwestycje infrastrukturalne – w tym budowa Szpitala Uniwersyteckiego i Centrum Cyberbezpieczeństwa Politechniki Rzeszowskiej. Spotkanie miało charakter konstruktywnej debaty, w której parlamentarzyści wyrazili swoje wsparcie dla inicjatyw uczelni.

Na zakończenie spotkania uczestnicy podkreślili wagę współpracy między instytucjami naukowymi a przedstawicielami władzy ustawodawczej, która może przyczynić się do efektywniejszej realizacji wspólnych celów i wzmocnienia pozycji akademickiej Podkarpacia.

fot. M. Świąćicki

Naukowcy z Uniwersytetu Rzeszowskiego i Veolii EKOZEC będą współpracować nad nowymi technologiami zagospodarowania ubocznych skutków spalania

17 września przedstawiciele firmy Veolia EKOZEC oraz spółki celowej Uniwersytetu Rzeszowskiego INVENTUR podpisali umowę o współpracy dotyczącą realizacji innowacyjnych projektów badawczo-rozwojowych.

Podczas spotkania władze Uniwersytetu Rzeszowskiego reprezentował Prorektor ds. Kolegium Nauk Przyrodniczych dr hab. Józef Cebulski, prof. UR. Umowę w imieniu Uniwersytetu Rzeszowskiego podpisał Bartosz Jadam, prezes spółki INVENTUR.

Celem współpracy jest opracowanie nowatorskich metod zagospodarowania ubocznych produktów spalania (UPS), takich jak popioły i pyły powstające w instalacjach termicznego przekształcania odpadów (ITPOK). Badania będą prowadzone zgodnie z ideą gospodarki o obiegu zamkniętym, której celem jest minimalizacja odpadów i ponowne wykorzystanie surowców. Projekt realizowany będzie przez INVENTUR, spółkę celową Uniwersytetu Rzeszowskiego, i firmę Veolia EKOZEC. W ramach projektu naukowcy z Uniwersytetu Rzeszowskiego zajmą się opracowaniem metod zagospodarowania UPS pochodzących ze spalania biomasy oraz odpadów powstających w procesie odsiarczenia spalin. Kolejnym zadaniem będzie opracowanie technologii wykorzystania ustabilizowanych osadów ściekowych do produkcji nawozu granulowanego. Projekt ma na celu stworzenie innowacyjnych rozwiązań, które mogą przynieść korzyści zarówno środowisku, jak i gospodarce.

Maciej Piwecki, prezes Veolii EKOZEC, podkreśla, że współpraca nauki z biznesem jest kluczowa dla rozwoju innowacyjnych rozwiązań, które mogą przyczynić się do ochrony środowiska i realizacji zasad gospodarki o obiegu zamkniętym.

„Bliska współpraca świata nauki z biznesem może doprowadzić do wprowadzenia innowacyjnych rozwiązań z korzyścią dla środowiska. Dlatego bardzo liczymy na efekty naszego programu badawczo-rozwojowego prowadzonego z Uniwersytetem Rzeszowskim” – zaznaczył Piwecki.

Znaczenie projektów badawczych dla ochrony środowiska

Pozostałości z produkcji energii elektrycznej oraz ciepła z węgla i biomasy mogą być z powodzeniem przetwarzane na pełnowartościowe materiały dla różnych sektorów gospodarki, takich jak budownictwo oraz przemysł. Zastosowanie UPS jako dodatków do betonu, materiałów do stabilizacji i podbudów, kruszyw drogowych i kolejowych, a także spoiw hydraulicznych i mineralnych przyczynia się do zmniejszenia wydobycia surowców naturalnych i ograniczenia związanych z tym emisji. Jest to szczególnie istotne w kontekście realizacji polityki ochrony klimatu.

Veolia EKOZEC od prawie 30 lat wdraża zasady gospodarki o obiegu zamkniętym, przetwarzając odpady przemysłowe w cenne surowce i tworząc na ich bazie nowe produkty. Firma realizuje także działania badawczo-rozwojowe w duchu misji Veolii, której celem jest odnawianie zasobów świata. Więcej informacji na temat działalności Veolii EKOZEC można znaleźć na stronie: www.ekozec.pl

fol. M. Świącicki

Lekarski Egzamin Końcowy w Uniwersytecie Rzeszowskim

21 września 2024 r. w murach Uniwersytetu Rzeszowskiego już po raz czwarty odbył się Lekarski Egzamin Końcowy (LEK). Do egzaminu przystąpiło 510 osób, w tym absolwenci kierunku lekarskiego na Uniwersytecie Rzeszowskim. Punktualnie o godzinie 11:00 rozpoczęli oni zmagania z zadaniami testowymi, które trwały cztery godziny. LEK to kluczowy etap w drodze do uzyskania pełnych kwalifikacji lekarskich, stanowiący podsumowanie kilkuletnich studiów medycznych. Lekarski Egzamin Końcowy to test składający się z 200 pytań – z jedną poprawną odpowiedzią na każde z nich. Aby uzyskać pozytywny wynik z LEK, przystępujący do egzaminu musi zdobyć co najmniej 56% maksymalnej liczby punktów.

Po raz pierwszy w historii regionu LEK w Rzeszowie odbył się 18 września 2021 r. Szczególnie cieszymy się, że wśród zdających są także nasi absolwenci, którzy przez lata zdobywali wiedzę i umiejętności właśnie tutaj, na naszej uczelni. Trzymamy kciuki za wszystkich zdających i życzymy powodzenia!

Dyplomatorium kierunku lekarskiego i English Division of Medicine

22 września 2024 r. w Filharmonii Podkarpackiej odbyło się czwarte dyplomatorium kierunku lekarskiego w historii Uniwersytetu Rzeszowskiego. Podczas uroczystości dyplomy odebrało 133 absolwentów kierunku lekarskiego i 18 absolwentów English Division of Medicine.

W dyplomatorium absolwentom towarzyszyli przedstawiciele władz uczelni, kadra akademicka oraz reprezentanci władzy ustawodawczej, władze miasta i lokalni samorządowcy. Uroczystość miała szczególne znaczenie dla młodych lekarzy, którzy uroczystości podsumowali swoją sześćdziesięcioletnią edukację medyczną.

JM Rektor UR prof. dr hab. n. med. Adam Reich zwrócił się do absolwentów, podkreślając odpowiedzialność, jaką niesie zawód lekarza. W swoim przemówieniu pogratulował absolwentom i życzył im profesjonalizmu w pełnieniu misji lekarskiej.

Prorektor ds. Kolegium Nauk Medycznych prof. dr hab. n. med. Artur Mazur przypomniał, że obecny rocznik absolwentów napotkał podczas swojej studenckiej przygody wiele wyzwań, takich jak pandemia, nauczanie zdalne czy wybuch wojny na Ukrainie.

Dyplomatorium to również okazja do wręczenia wyróżnień studentom, którzy osiągnęli najwyższe wyniki w nauce i angażowali się w życie akademickie. Wśród wyróżnionych znaleźli się: lek. Martyna Bukała, lek. Aleksandra Tomkiewicz, lek. Urszula Zelik, lek. Aldona Sokołowska, lek.

Aleksandra Burbelka, lek. Katarzyna Koziorowska (kier. lekarski ED), lek. Konrad Wróbel, lek. Mateusz Iwański, lek. Aleksandra Skubisz, lek. Maksymilian Kłosowicz.

Podczas uroczystości wszyscy młodzi adepci medycyny złożyli przysiężenie lekarskie. Tym samym zobowiązali się do „służenia życiu i zdrowiu ludzkiemu”.

To historyczne dyplomatorium

W tym roku pierwszy rocznik absolwentów English Division of Medicine opuścił mury Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Od powstania kierunku lekarskiego (2016 r.) Uniwersytet Rzeszowski wykształcił 516 lekarzy.

Wykład absolutoryjny wygłosił prof. dr hab. n. med. Ryszard Gellert

Prof. Ryszard Gellert jest specjalistą nefrologii, chorób wewnętrznych, medycyny rodzinnej i intensywnej terapii, konsultantem krajowym w dziedzinie nefrologii, kierownikiem Kliniki Nefrologii, Chorób Wewnętrznych i Medycyny Rodzinnej Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego, pełnomocnikiem dyrektora CMKP ds. jakości kształcenia, dyrektorem ds. lecznictwa Szpitala Bielańskiego w Warszawie, członkiem Towarzystwa Internistów Polskich i Polskiego Towarzystwa Intensywnej Terapii Interdyscyplinarnej, członkiem Europejskiego Towarzystwa Nefrologicznego, Amerykańskiego Towarzystwa Nefrologicznego i Międzynarodowego Towarzystwa Nefrologicznego, a także prezesem Federacji Polskich Towarzystw Medycznych.

fot. M. Święcicki

Uniwersytet Rzeszowski wraz z sześcioma uczelniami podpisał list intencyjny w sprawie powołania Krajowej Akademickiej Sieci Biotechnologii

„W Gdańsku dzieją się rzeczy zawsze przełomowe” – powiedział Rektor Uniwersytetu Gdańskiego prof. dr hab. Piotr Stepnowski w odniesieniu do inicjatywy siedmiu wiodących ośrodków biotechnologicznych w Polsce. W poniedziałek 23 września br. na Międzyuczelnianym Wydziale Biotechnologii UG i GUMed został podpisany list intencyjny dotyczący współpracy w ramach ponadregionalnej Krajowej Akademickiej Sieci Biotechnologii.

„Biotechnologia w Gdańsku to dyscyplina na wskroś wyjątkowa: zrodziła się z potrzeby realizacji naszych pasji naukowych w całym środowisku akademickim, nie tylko na Uniwersytecie Gdańskim, ale również na Gdańskim Uniwersytecie Medycznym – powiedział prof. Piotr Stepnowski. – Bardzo się cieszę, że to właśnie tu, na Międzyuczelnianym Wydziale Biotechnologii UG i GUMed, możemy dzisiaj podpisać to historyczne porozumienie”.

Prof. Piotr Stepnowski zwrócił uwagę, że polska biotechnologia zaczęła być rozpoznawana jako silna, ważna dyscyplina naukowa, a w inicjatywie zmierzającej do powołania ponadregionalnej Krajowej Akademickiej Sieci Biotechnologii uczestniczą wiodące jednostki biotechnologiczne w Polsce. „To jest dowód na to, że my, naukowcy i naukowczynie w Polsce, potrafimy się konsolidować wokół

ważnych spraw – i wokół tych ważnych spraw mówić jednym głosem” – stwierdził Rektor.

Dziekan Międzyuczelnianego Wydziału Biotechnologii UG i GUMed dr hab. Ewelina Król, prof. UG, przypomniała, że pomysł na zorganizowanie krajowej sieci biotechnologii narodził się spontanicznie: „Pomyśleliśmy, że razem możemy więcej. Zdajemy sobie sprawę, że biotechnologia jako dyscyplina funkcjonuje od niedawna, ale jest źródłem

przełomowych innowacji i wpływa na rozwój gospodarczy naszego kraju”. Wszystkie jednostki, które poprzez podpisanie listu intencyjnego wyrażają wolę przystąpienia do Krajowej Akademickiej Sieci Biotechnologii, są znane nie tylko w Polsce, ale i za granicą. Utworzenie Krajowej Akademickiej Sieci Biotechnologii może pozwolić na wiele wspólnych działań: od realizacji projektów badawczych po kształcenie kadry naukowej (któ-

ra później będzie pracowała w sektorze biotechnologicznym). „Chcemy jednoczyć się na zasadach komplementarności, a nie konkurencyjności” – podkreśliła Dziekan MWB prof. Ewelina Król. Na zakończenie zaś dodała, że sieć jest otwarta również na nowe jednostki naukowe.

Celem ponadregionalnej Krajowej Akademickiej Sieci Biotechnologii – zgodnie z treścią podpisanego listu intencyjnego – jest „aktywne wspieranie rozwoju biotechnologii poprzez podnoszenie prestiżu jednostek naukowych, nowoczesne kształcenie kadr oraz realizację badań naukowych we wspólnym otoczeniu na zasadach komplementarności, kształtowania polityki naukowej z uwzględnieniem potencjału i specjalizacji w zakresie już uprawianej nauki zarówno jednostek zrzeszonych, jak i nowo wstępujących do przedmiotowej Sieci”. Założone cele (związane z niekwe-

stionowanym wzrostem znaczenia biotechnologii w różnych obszarach gospodarki) mają być zrealizowane przy wykorzystaniu już istniejącego potencjału uczelni oraz doświadczeń innych krajów.

Sygnatariuszami dokumentu są:

1. Uniwersytet Gdański, reprezentowany przez Rektora prof. dr. hab. Piotra Stepnowskiego;
2. Gdański Uniwersytet Medyczny, reprezentowany przez Rektora prof. dr. hab. Michała Markuszewskiego;
3. Uniwersytet Rzeszowski, reprezentowany przez Rektora prof. dr. hab. n. med. Adama Reicha;
4. Uniwersytet Wrocławski, reprezentowany przez Rektora prof. dr. hab. Roberta Olkiewicza;
5. Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, reprezentowany przez Rektora prof. dr. hab. dr. h.c. Krzysztofa Kubiaka;

6. Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, reprezentowany przez Rektora prof. dr. hab. Krzysztofa Szoszkiewicza;
7. Politechnika Warszawska, reprezentowana przez Rektora prof. dr. hab. inż. Krzysztofa Zarembę.

Źródło: <https://ug.edu.pl/news/pl/7460/siedem-uczelni-podpisalo-list-intencyjny-w-sprawie-powolania-krajowej-akademickiej-sieci>

Dyplomatorium I edycji studiów podyplomowych Master of Business Administration

28 września br. w Instytucie Ekonomii i Finansów Kolegium Nauk Społecznych odbyło się uroczyste wręczenie dyplomów absolwentom I edycji studiów podyplomowych Master of Business Administration. I edycję studiów podyplomowych MBA ukończyło 23 absolwentów. Uroczystość zgromadziła studentów MBA oraz członków ich rodzin, wykładowców i przedstawicieli uczelni.

Ceremonia rozpoczęła się od przemówienia kierownik studiów dr hab. Marioli Grzebyk, prof. UR, która podkreśliła znaczenie zdobytej wiedzy, a także konieczność stałego podnoszenia kwalifikacji i poszerzania umiejętności we współczesnym dynamicznym świecie biznesu. Następnie głos zabrali przedstawiciele władz uczelni. Dziekan Kolegium Nauk Spo-

łecznych dr hab. Bogdan Wierzbński, prof. UR, pogratulował osiągnięć absolwentom i zachęcał ich do wykorzystywania zdobytej wiedzy w praktyce gospodarczej. Z kolei Dyrektor Instytutu Ekonomii i Finansów dr hab. Ryszard Kata, prof. UR, gratulując absolwentom ukończenia studiów MBA, podkreślił znaczenie zdobytych kwalifikacji menedżerskich i wskazał na potencjał rozwojowy kierunków biznesowych. Złożył absolwentom życzenia, aby ta inwestycja w siebie przyniosła wiele satysfakcji osobistych i przyczyniła się do umacniania ich pozycji zawodowej i rozwoju organizacji, którymi kierują.

W trakcie uroczystości wykład na temat roli wiedzy i kompetencji we współczesnym zmiennym otoczeniu wygłosił dr hab. Grzegorz Hajduk,

prof. UR. Pan Profesor zwrócił uwagę na współczesne problemy procesów biznesowych i wyzwania stojące przed kadrami menedżerską na najbliższe lata.

W ceremonii wręczenia dyplomów uczestniczyły również rodziny absolwentów, z dumą obserwujące moment, w którym ich bliscy odbierali dyplomy. Po wręczeniu dyplomów każdy z absolwentów miał chwilę, aby podzielić się refleksjami na temat zdobytych doświadczeń oraz planów zawodowych.

To był wyjątkowy dzień, pełen emocji i radości, który na długo pozostanie w pamięci wszystkich uczestników. Gratulacje dla absolwentów I edycji studiów podyplomowych Master of Business Administration!

Zainaugurowaliśmy nowy rok akademicki w Uniwersytecie Rzeszowskim!

Inauguracja roku akademickiego to najważniejsze święto w kulturze akademickiej. W historii naszego Uniwersytetu ma to miejsce po raz 24. 1 października 2024 r. w Filharmonii Podkarpackiej władze uczelni, pracownicy i studenci oficjalnie rozpoczęli kolejny rok akademicki. Jego Magnificencja Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr hab. n. med. Adam Reich przywitał zgromadzonych gości. W swoim przemówieniu podkreślił, że to dla niego szczególnie inauguracyjna.

„To dla nas wszystkich, całej społeczności, wielkie święto. Dla mnie osobiście, jako nowo wybranego Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego, ta dzisiejsza uroczystość to równocześnie początek wyzwań i ciężkiej pracy, ale jednocześnie nadziei i wiary w dynamiczny rozwój naszej uczelni” – mówił JM Rektor UR.

W tym roku akademickim studia w Uniwersytecie Rzeszowskim rozpocznie 16 750 studentów, a w rekrutacji wzięło udział 19 649 osób, to o ponad 1,5 tys. więcej niż w ubiegłym roku.

„Gratuluję wszystkim studentom znalezienia się w gronie braci akademickiej, życzę Wam pomyślnego studiowania, wytrwałego dążenia do celu i umiejętności radzenia sobie z porażkami, bo jak mawiają, porażka to starsza siostra sukcesu” – zwrócił się do studentów JM Rektor UR.

Immatrykulacja

Uroczystość inauguracji roku akademickiego wprowadziła do grona akademickiej społeczności studentów I roku. Przedstawiciele poszczególnych kolegiów, studenci I roku, otrzymali listy gratulacyjne potwierdzające przyjęcie ich do grona społeczności akademickiej UR. Tę część uroczystości poprowadziła Prorektor ds. Studenckich i Kształcenia prof. dr hab. Sabina Grabowska. Do grona akademickiej społecz-

ności dołączyli również doktoranci rozpoczynający kształcenie w Szkole Doktorskiej. Ceremonię immatrykulacji doktorantów poprowadziła Dyrektor Szkoły Doktorskiej dr hab. Marta Łuszczak, prof. UR.

Integralną częścią uroczystego rozpoczęcia roku akademickiego jest wręczenie nagród Rektora, lidera i laurów Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz odznaczeń państwowych i resortowych.

Złoty Krzyż Zasługi

Prezydent RP przyznał Pani prof. dr hab. Jolancie Skorek-Müncch Złoty Krzyż Zasługi.

Srebrny Medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego nadał Pani prof. dr hab. Jolancie Skorek-Müncch Srebrny Medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”

Złoty Medal za Długoletnią Służbę

Prezydent RP przyznał Pani mgr Małgorzacie Słowińskiej-Czurczak Złoty Medal za Długoletnią Służbę

Pani Wojewoda Podkarpacka Teresa Kubas-Hul wręczyła odznaczenia, a JM Rektor UR prof. Adam Reich pogratulował odznaczonym.

Laur Dydaktyczny Uniwersytetu Rzeszowskiego

W tym roku po raz ósmy przyznany został Laur Dydaktyczny Uniwersytetu Rzeszowskiego honorujący osobę o najważniejszych osiągnięciach dydaktycznych w ostatnich czterech latach. Kapituła powołana przez JM Rektora przyznała to zaszczytne wyróżnienie dr Magdalenie Trinder z Kolegium Nauk Humanistycznych.

Laur Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego dla najlepszego absolwenta

JM Rektor poinformował, iż w wyniku postępowania konkursowego wyłoniono najlepszego absolwenta UR w 2023 r. W ten sposób przyznano po raz 21. w dziejach UR Laur Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego. Za rok aka-

demicki 2023/2024 statuetkę otrzymał absolwent kierunku finanse i rachunkowość Pan Jan Sobuś.

Nagrody Rektora

Nagrodę indywidualną za uzyskanie tytułu profesora otrzymał prof. dr hab. Maciej Wnuk z Instytutu Biotechnologii Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Nagrodę indywidualną za uzyskanie stopnia doktora otrzymali:

- dr Mateusz Binek
- dr Wojciech Paśko
- dr inż. Paulina Książek-Trela

Nagrodę indywidualną za szczególnie wybitne osiągnięcia uzyskane w czasie dotychczasowej kariery naukowej otrzymali:

- prof. dr hab. Jolanta Skorek-Münc
- dr Rafał Wilk

Nagrodę indywidualną za osiągnięcia naukowe/dydaktyczne otrzymali:

- dr hab. Jan Bazan, prof. UR
- prof. dr hab. Rafał Filip
- prof. dr hab. Izabela Sadowska-Bartos
- dr hab. Janusz Sokół, prof. UR
- dr hab. inż. Monika Stompor-Gorący, prof. UR
- prof. dr hab. Andriy Sybirnyy
- prof. dr hab. Łukasz Łuczaj

Nagrodę zespołową za osiągnięcia naukowe otrzymali:

- prof. dr hab. inż. Maciej Balawejder
- dr hab. inż. Natalia Małtok, prof. UR

Medal Wielki Uniwersytetu Rzeszowskiego

W trakcie uroczystości został wręczony Medal Universitatis Resoviensis Merito. To zaszczytne wyróżnienie otrzymał prof. dr. hab. Berthold Kozletzko.

Podczas uroczystości głos zabrali

- Teresa Kubas-Hul, Wojewoda Podkarpacka
- Władysław Ortyl, Marszałek Województwa Podkarpackiego
- Konrad Fijołek, Prezydent Miasta Rzeszowa
- JE ks. bp Jan Wątroba, Biskup Rzeszowski

Głos zabrał również Bartosz Gabrychowicz, Przewodniczący Samorządu Studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego. „Rok akademicki 2024/2025 w Uniwersytecie Rzeszowskim ogłaszam za otwarty” – zainaugurował JM Rektor prof. Adam Reich, uderzając trzykrotnie trzymanym pionowo berłem rektorskim w stół prezydalny.

Wykład inauguracyjny

JM Rektor poprosił prof. dr. hab. Arkadiusza Marciniaka z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu o wygłoszenie wykładu inauguracyjnego pt. *Archeologia – wielki projekt europejskiego modernizmu i jej obecna kondycja*.

Prof. Arkadiusz Marciniak – pracownik i wykładowca Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, członek Polskiej Akademii Nauk i Academia Europea, członek Niemieckiego Instytutu Archeologicznego, przewodniczący Sekcji Archeologii przy Komitecie Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk. Stypendysta programu Fulbrighta w University of California oraz Fundacji im. Alexandra von Humboldta w Niemczech. Wykładowca prestiżowych uczelni, w tym Stanford University w USA, badacz jednego z najświetniejszych stanowisk archeologicznych – Çatalhöyük w dzisiejszej Turcji, wpisanego na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W swoich badaniach znakomicie łączy działalność terenową z głęboką refleksją metodologiczną, a pracę na obszarach Bliskiego Wschodu ze studiami nad wczesnymi dziejami naszego kraju. Bliskie są Mu problemy ochrony dziedzictwa kulturowego, a archeologia to dla Niego nauka wspólnotowa, integrująca naukowców ze społecznościami, wśród których prowadzi swoje badania.

Uroczystość uświetnił Chór Instytutu Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego pod dyktando dr Katarzyny Sobas.

fot. M. Świąćicki

Wystąpienie inauguracyjne JM Rektora UR prof. dr. hab. n. med. Adama Reicha

Szanowni Państwo, Dostojni Goście, Jego Magnificencje, Drodzy Pracownicy, Kochane Studentki i Kochani Studenci. Dziś w murach Uniwersytetu Rzeszowskiego rozpoczynamy nowy rok akademicki. To dla nas wszystkich, całej społeczności akademickiej, wielkie święto. Dla mnie osobiście, jako nowo wybranego rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego, ta dzisiejsza uroczystość to równocześnie początek wyzwań i ciężkiej pracy, ale też nadziei i wiary w dynamiczny rozwój tej uczelni. W tym miejscu pozwolę sobie przytoczyć kilka statystyk dotyczących naszego, nadal jeszcze młodego, choć mam nadzieję, że mogę również powiedzieć – dojrzałego już Uniwersytetu. W bieżącym roku w rekrutacji na studia na Uniwersytecie Rzeszowskim na blisko 70 kierunków wzięło udział 19 649 osób (o 1548 więcej niż w roku ubiegłym), a przyjętych do grona studentów zostało 6634 kandydatów (o 426 osób więcej niż w roku ubiegłym), w tym 195 cudzoziemców. Największą popularnością prócz kierunku lekarskiego (21 osób na jedno miejsce) cieszyły się: psychologia (17 osób na jedno miejsce), filologia angielska, pielęgniarstwo, bezpieczeństwo wewnętrzne (po 8 kandydatów na jedno miejsce) oraz fizjoterapia (7 osób na jedno miejsce). Ofertę studiów poszerzono o nowy kierunek studiów anglojęzycznych – media, visual and social communication, gdzie przyjęto 21 osób. Szkoła Doktorska powiększyła się o kolejnych 18 doktorantów. Łącznie kształcenie na Uniwersytecie Rze-

szowskim na wszystkich kierunkach i latach studiów rozpocznie 16 750 studentów. W ubiegłym roku akademickim studia ukończyło łącznie 3783 absolwentów, w tym 1909 osób studia I stopnia i 1874 osoby jednolite studia magisterskie lub studia II stopnia.

Uczelnia to oczywiście nie tylko studenci, ale również jej pracownicy. Aktualnie w Uniwersytecie Rzeszowskim zatrudnionych jest 2200 osób, w tym 1350 nauczycieli akademickich – 102 profesorów, 324 doktorów habilitowanych oraz 686 osób ze stopniem doktora.

W tym miejscu chciałbym wspomnieć Pracowników, którzy w ostatnim roku od nas odeszli – byli to: prof. Marian Stolarczyk, prof. Krystyna Węgrzyn-Białogłowicz, dr Krzysztof Kołodziej, dr Tomasz Zamorski, Maria Lisiewicz, Elżbieta Kubicka, Adela Machnio, Ignacy Kasprzyk, Maria Czapla, Stanisław Kornaga, Kazimierz Pelc, Elżbieta Włodyka, Zygryda Kopycińska – uczcijmy ich minutą ciszy.

Dynamiczny rozwój żadnej uczelni nie może się odbywać bez aktywne go uczestniczenia w działalności naukowej, zwłaszcza tej o najwyższym znaczeniu dla rozwoju Polski i Europy. Uczelnia i jej pracownicy czynnie pozyskują środki na projekty badawcze i inwestycyjne. W bieżącym roku uczelnia uzyskała finansowanie 29 projektów badawczych na łączną kwotę 49 424 741 zł. Prowadzone prace zaowocowały także awansami naukowymi – 26 osób uzyskało stopień doktora, 22 – stopień doktora habilito-

wanego, a 7 osobom przyznano tytuł profesora. Na Uniwersytecie Rzeszowskim działa 147 studenckich kół naukowych, które zrzeszają 3835 studentów. Pragnę zaznaczyć, że jako nowo wybrany rektor postanowiłem przyznać premię motywacyjną osobom, które w trakcie poprzedniej ewaluacji walnie przyczyniły się do uzyskania przez jednostki naszego Uniwersytetu najwyższej kategorii A i A+ w poszczególnych dyscyplinach naukowych i artystycznych: Instytut Archeologii – mgr Magdalena Rzucek, Instytut Filozofii – mgr Justyna Bielak, Instytut Historii – Barbara Sowa, Instytut Sztuk Pięknych – mgr Barbara Kawa, Instytut Nauk Medycznych – mgr Snizhana Iannenko, Instytut Informatyki – mgr inż. Beata Szopa, Instytut Fizyki – mgr Renata Bałchan-Rzeszutek, Instytut Nauk Prawnych – mgr Ewelina Bobowska. Najbliższy rok będzie czasem dalszego rozwoju infrastruktury uczelni – rozpoczęto już realizację II części kompleksu sportowego w ramach Podkarpackiego Centrum Sportu Akademickiego na kwotę 26 405 785 zł, a w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększenia Odporności planowane są: budowa nowego centrum dydaktyczno-szkoleniowego przy ul. Cichej oraz rozbudowa Centrum Symulacji Medycznej – na łączną kwotę ok. 64 mln zł. Zaplanowano także przebudowę budynku dydaktycznego przy ul. ks. Jałowego na kwotę 4,5 mln zł, a mamy nadzieję, że dalsze inwestycje rozpoczną się już wkrótce.

Szanowni Państwo!

Z tego miejsca pragnę jeszcze raz z całego serca podziękować za zaufanie, którym mnie obdarzyli Elektorzy i cała Wspólnota Uczelni. Dziękuję bardzo! Ze swojej strony deklaruję, że chcę służyć rozwojowi Uniwersytetu w najważniejszej **przestrzeni nauki i badań**, a także **sztuki**: plastycznej i muzycznej (mamy wszakże kierunki artystyczne). Chcę być pierwszy w działaniu wiodącym do tego, aby nasza uczelnia była prawdziwą Matką Karmicielką (*Alma Mater*) dla tysięcy studentów i doktorantów, **przekazując im rzetelną wiedzę na możliwie najwyższym poziomie i kształtując ich charaktery**. Pragnę służyć Uniwersytetowi w **rozwoju strukturalnym i organizacyjnym**.

Chcę, aby ta moja wielokierunkowa służba Uniwersytetowi przyczyniała się także do wzrostu rangi Rzeszowa i Podkarpacia, do dowartościowania nas w skali nauki ogólnopolskiej, europejskiej i światowej.

Pragnę, aby tę moją służbę można było widzieć w harmonijnej kooperacji ze wszystkimi uczelniami Podkarpacia, a zwłaszcza z Politechniką Rzeszowską.

Chcę to czynić, współdziałając z naszymi reprezentantami w obu izbach Parlamentu Rzeczypospolitej Polskiej i deputowanymi do Parlamentu Europejskiego; z administracją rządową w województwie, na czele z Wojewodą Podkarpackim; z jednostkami samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, z Marszałkiem Województwa, Prezydentem Rzeszowa, Prezydentami, Burmistrzami i Wójtami oraz Starostami z całego Podkarpacia. Liczę, jak do tej pory, na kontynuowanie dobrych relacji z Wojskiem Polskim i Strażą Graniczną, Policją, Strażą Pożarną i innymi strukturami naszego państwa. Oczywiście jest również potrzeba naszej bliskiej i zarazem szerokiej współpracy ze szkołami oraz władzami oświatowymi. Chcę moją służbę urzeczywistniać także w partnerstwie z podmiotami gospodarczymi, bo to przecież u Was, Szanowni Państwo Przedsiębiorcy, nasi absolwenci będą podejmować pracę.

Tę moją służbę widzę nadto w ubogających relacjach z twórcami oraz instytucjami kultury. Tu pozwolę sobie na głęboki ukłon w stronę Pani prof. Marty Wierzbieniec – dyrektorki Filharmonii Podkarpackiej, której dziękuję za udostępnienie tej pięknej sali na naszą dzisiejszą uroczystość.

Jako lekarz nie mogę zapomnieć o konieczności naszej bliskiej współpracy ze sferą kultury fizycznej i sportu oraz z całym środowiskiem medycznym. Wszak Collegium Medicum jest jednym z filarów naszego Uniwersytetu. Naturalnie, widzę również celowość partnerstwa w obszarach wspólnych zainteresowań z Kościołem.

Zapewniam o mojej otwartości wobec mediów. Panie i Panowie Dziennikarze, jako reprezentanci środków społecznego przekazu, zawsze będziecie mile widziani w murach Uniwersytetu.

Te moje deklaracje mogłyby okazać się jedynie czczą retoryką, gdybym nie mógł liczyć na to, że moje zamiary, wymieniane jeszcze podczas kampanii wyborczej, nie spotkają się ze

wsparciem z Waszej strony, Drodzy i Szanowni: Nauczyciele Akademicy i wszyscy Pracownicy oraz Studenci Uniwersytetu.

Chcę zatem służyć całej naszej społeczności akademickiej. Chcę to czynić, „swoich pożytków zapomniawszy”, dla dobra Uniwersytetu i równocześnie ***ad maiorem Universitas gloriam!***

Odważmy się być mądrymi! *Sapere aude!*

W tym miejscu chciałbym podziękować moim poprzednikom, na czele z Profesorem Tadeuszem Lułkiem, pierwszym Rektorem Uniwersytetu Rzeszowskiego, który na dzisiejszą uroczystość przybył aż z Poznania, oraz wszystkim pozostałym Rektorom i Prorektorom, którzy na przestrzeni lat walnie przyczynili się do rozwoju naszej *Alma Mater*.

Na koniec, czyli, jak mawiają Anglicy, *last but not least*, chciałbym przywitać i podziękować Panu dr. Mieczysławowi Janowskiemu, Prezydentowi Rzeszowa w latach 1991–1999, późniejszemu Senatorowi dwóch kadencji oraz Posłowi do Parlamentu Europejskiego, i – co chcę podkreślić – współzałożycielowi w roku 1993 wraz z JE Biskupem Kazimierzem Górnym, Wojewodą Kazimierzem Ferencem i Posłem Aleksandrem Bentkowskim oraz innymi osobami – Fundacji Rozwoju Ośrodka Akademickiego w Rzeszowie. Miała ona niebagatelny wpływ na powstanie Uniwersytetu Rzeszowskiego i wspomagała inne uczelnie, w tym m.in. Politechnikę Rzeszowską oraz Wyższe Seminarium Duchowne. Życzymy sobie, aby jego zaangażowanie, wiedza oraz doświadczenie mogły nadal wspierać akademicki Rzeszów. Jeszcze raz gratuluję wszystkim Studentom znalezienia się w gronie braci akademickiej, życzę Wam pomyślnego studiowania, wytrwałego dążenia do celu i umiejętności radzenia sobie z porażkami, bo jak mawiają, porażka to starsza siostra sukcesu. A jako lekarz życzę wszystkim tu obecnym zdrowia i radości z każdego dnia.

Archeologia – wielki projekt europejskiego modernizmu i jej obecna kondycja

Arkadiusz Marciniak

Jego Magnificencjo Rektorze, Wysoki Senacie, Pracownicy, Studenci, Doktoranci oraz Goście biorący udział w uroczystości inauguracji roku akademickiego 2024/25 na Uniwersytecie Rzeszowskim. Jest dla mnie wielkim zaszczytem móc wygłosić wykład inauguracyjny w tym uroczystym dniu, serdecznie za to zaproszenie dziękuję. Szczególne podziękowania kieruję do prof. Sylwestra Czopka – Rektora Seniora. Wykład dotyczy archeologii, a inauguracja nowego roku akademickiego jest znakomitą okazją, aby uczcić 25 lat rzeszowskiej archeologii akademickiej, serdecznie pogratulować dotychczasowych osiągnięć i życzyć dalszych sukcesów.

O archeologii można mówić na wiele sposobów. Można odnosić się do odkryć i znalezisk, rekonstruować najdawniejsze dzieje człowieka w skali lokalnej, regionalnej czy ponadregionalnej czy też charakteryzować rozmaite tradycje i szkoły badawcze. Mój dzisiejszy wykład chciałbym jednak poświęcić spojrzeniu na archeologię z poziomu meta, potraktować ją jako zjawisko kulturowe nowoczesności, jako wielki projekt europejskiego modernizmu. Postaram się także zdiagnozować symptomy kryzysu tego projektu i wyczerpywania się jego społecznego, kulturowego i naukowego potencjału, zadając pytanie, jaka przyszłość rysuje się przed dyscypliną zajmującą się przeszłością.

Modernizm jest zjawiskiem dogłębnie europejskim, głęboko zakorzenionym w oświeceniu. Za pierwszych modernistów uważa się grupę filozofów, naukowców i matematyków żyjących w Wiedniu w ostatnim ćwierćwieczu XIX w. Modernizm przyniósł niezwykle rozwój nauki, technologii i form zarządzania. Doprowadził do profesjonalizacji edukacji na różnych szczeblach, instytucjonalizacji uniwersytetów i wykształcenia się wielu nowych dyscyplin, powstania i społecznego umocowania licznych stowarzyszeń, towarzystw i akademii, najpierw na poziomie krajowym, a następnie na poziomie międzynarodowym. Europejskiemu modernizmowi zawdzięczamy spektakularny rozwój nowych technologii, takich jak silnik spalino-

wy, elektryczność, telefon czy zmechanizowane technologie nagrywania. Filozofowie i teoretycy epoki modernizmu zaprojektowali nową formę teorii społeczeństwa odwołującą się do jego jednorodności opartej na spójności społecznej. Teorie te wyrażały pewien prefigurowany sposób widzenia świata oparty na apriorycznych założeniach. Archeologia znalazła w tym ujęciu poczesne miejsce. Przekształciła się w sformalizowaną postać zinstytucjonalizowanej formy rozumienia, ujmowania i badania odległej przeszłości człowieka. Stała się jednym z najważniejszych filarów europejskiej nowoczesności, który współtworzyła i stale wzmacniała. Zapewniła umocowanie jej w przeszłości, a tworzącej się nowoczesności przypisała zadanie by-

cia depozytariuszem spuścizny dawno minionych czasów, podkreślając unikatowość i wyjątkowość cywilizacji europejskiej. Stało się to możliwe dzięki apropiacji bliskowschodnich i egipskiej cywilizacji, wytworzeniu przekonania o fundacyjnej spuściznie greckiej i rzymskiej cywilizacji, wytworzeniu przekonania o wczesnośredniowiecznych korzeniach państw narodowych, a w naszych warunkach – połączeniu polskości i jej tysiącletnich dziejów z tradycją pierwszych Piastów. Wszystkie te przeszłości stały się monumentami nowoczesności, rozumianej według XIX-wiecznej wykładni. Doprowadziły do powstania europejskiego imaginarium i wykształcenia się toposów narodowych tożsamości. Działania archeologów, wspomagane staraniami muzealników i miłośników starożytności, w kolejnych dekadach utrwały w powszechnym odbiorze te imaginaria, które trwają nienaruszone do dzisiaj. Kluczowa dla tego projektu była periodyzacja, pozwalająca na ujęcie przeszłości w normatywnie określone bloki. Wypracowana wówczas konceptualizacja odległej przeszłości przyjęła postać narracji z akademicko definiowanymi i sankcjonowanymi wątkami głównymi i wielością wątków pobocznych, zazwyczaj pobieżnie i powierzchownie traktowanych. Zakładano, że przeszłość znajduje się w odmiennym, wcześniejszym czasie (neolit, Cesarstwo Rzymskie czy państwo piastowskie). Przyjmowano także założenia tradycyjnej racjonalności, że przeszłość znajduje się w innej przestrzeni (np. chrześcijańskie niebo czy piekło).

Archeologia jako element europejskiego modernizmu

Archeologia powstała i rozwijała się przez niemal 130–140 lat w ramach wyznaczonych przez najważniejsze debaty filozoficzne i rewolucje naukowe europejskiego modernizmu. Najważniejsze dla naszej dyscypliny było jej umocowanie w globalnych teoriach, które umożliwiły konceptualizację

świata wykraczającą poza materialność artefaktów czy obiektów archeologicznych. Przez globalną teorię rozumieć spójne światopoglądowo holistyczne koncepcje teoriopoznawcze wraz z prawomocnymi narzędziami rozpoznawania obszarów świata, do którego się odnoszą. Archeologię ukształtowały cztery takie wielkie teorie: ewolucjonizm, marksizm, strukturalizm i teoria systemów. Wszystkie one zostały przełożone na teorię i praktykę archeologiczną i zostały skonceptualizowane w sposób, który doprowadził do powstania odrębnych paradygmatów badań archeologicznych. Konstytuują one i uprawomocniają trzy formuły uprawiania archeologii odwołujące się do kolejno zmiennych kulturowych, społecznych i biologicznych.

Modernistyczne korzenie archeologii tkwią jednoznacznie w ewolucjonizmie społecznym z początku drugiej połowy XIX w., który powstał jako odpowiedź na prace Karola Darwina. Jego głównymi twórcami byli Lewis Henry Morgan (1818–1881) w USA i Edward Burnett Tylor (1832–1917) w Wielkiej Brytanii. Ewolucjonizm przyjmował założenia o liniowości rozwoju społeczeństw ludzkich oraz jednorodności i jednolitości natury ludzkiej, która pozostawała niezmienna na przestrzeni wieków. Grupy ludzkie w toku swojego rozwoju przechodziły przez kolejne fazy, od form najprostszych do najbardziej złożonych. Te poszczególne etapy rozwoju były konceptualizowane na wiele sposobów, ale zawsze przybierały formę normatywnych i esencjalistycznych kategorii. Archeologiczną postać ewolucjonizmu wypracowali badacze ze szkoły wiedeńskiej, w szczególności Moritz Hoernes. Za podstawę metodologiczną badań archeologicznych uznano pozytywistyczną epistemologię, wnioskowanie opierało się na metodzie indukcyjnej oraz na skrupulatnym gromadzeniu i obserwacji „nagich faktów”, czemu towarzyszyło przekonanie, że składają się one na niepodważalną wiedzę, pozbawioną ja-

kichkolwiek subiektywnych wpływów. Celem tak ujmowanej archeologii było wyjaśnienie ewolucyjnych zmian społeczeństw europejskich. Wyrażano przekonanie, że żyjące dziś grupy plemienne odpowiadają wczesnym stadiom prehistorycznych społeczności w Europie, które w toku długotrwałego rozwoju przekształciły się w nowoczesne społeczeństwa z wyraźną hierarchią społeczną.

Projekt modernistycznej archeologii umocnił marksizm – jedna z najważniejszych teorii społecznych nowoczesności, która ujmuje historię ludzkości w formie kolejnych etapów, od etapów pierwotnych do etapu końcowego, jakim jest komunizm. Przyjmowano, że rozwój miał w dużej mierze charakter liniowy, a relacje międzyludzkie rozpatrywano w kontekście historycznym i odnoszono do warunków egzystencji, zarówno społecznych, jak i gospodarczych. Najważniejszą rangę przypisywano czynnikom ekonomicznym, zakładając, że determinują one wszystkie ludzkie działania i zachowania. Przyjęto dialektyczną interpretację zmian.

Strukturalizm jest kolejną globalną teorią humanistyczną, która współkonstytuowała archeologię modernizmu. Powstał w drugiej połowie XX w., w pierwszej kolejności w językoznawstwie. Głównym przedmiotem zainteresowania stały się dla niego nieświadome reguły i gramatyka, a nie konkretne przejawy mowy. Celem poznania było zidentyfikowanie reguł leżących u podstaw różnych systemów językowych. Strukturalizm zakłada, że wszyscy ludzie mają pewne podstawowe cechy strukturalne umysłu, a ich natura ma charakter binarny. Nieświadoma aktywność umysłu polega na nakładaniu form, identycznych dla wszystkich umysłów, na pewne treści. Tak więc ukryta struktura kryje się za każdym zwyczajem i za każdą instytucją.

Teoria systemów jest ostatnią globalną teorią kształtującą modernistyczną

postać archeologii. Jest to koncepcja holistyczna, definiująca system jako funkcjonalnie istniejącą całość, która składa się z połączonych ze sobą i wzajemnie od siebie uzależnionych komponentów. Są one zwykle ujmowane w formie normatywnie ujmowanych podsystemów (White, 1959). System powinien być zamknięty, a jego granice precyzyjnie określone. System odnosi się do różnych poziomów organizacji, takich jak komórkowy, indywidualny, populacyjny lub gatunkowy.

Archeologia jako modernistyczna *épistémè*

Zarysowany powyżej modernistyczny projekt archeologii przyjmuje postać *épistémè*, w rozumieniu Michela Foucaulta. Ten francuski filozof *épistémè* traktuje jako ukrytą „regułę formacji”, która reguluje to, co stanowi prawomocne formy wiedzy dla danego okresu kulturowego. Kryją się pod tym pojęciem pewne określone kody kultury, które rządzą jej językiem, logiką, schematami percepcji, jej wartościami i technikami itp. *Épistémè* organizuje nasze sensorium, kształci naszą uwagę i ukierunkowuje nasze patrzenie na otaczający nas świat tak bardzo, że jesteśmy nastawieni na zwracanie uwagi na pewne obiekty i wydarzenia, które mają znaczenie i wagę tylko w określonym środowisku historyczno-kulturowym. W takim rozumieniu archeologia wykształcona w postaci projektu modernistycznego wykreowała, ukształtowała i utrzymywała jednorodną formę wytwarzania sensu i rozumienia odległej przeszłości poprzez kierowanie procesem selekcji, cenzurowania i centrowania strumienia naszych fenomenalnych doświadczeń zgodnie z zasadami formacji wypracowanymi w europejskim modernizmie.

Wyczerpywanie się modernistycznej formuły archeologii

W ostatnich latach czytelnie stają się pewne symptomy wskazujące, że mo-

dernistyczna postać archeologii i jej akademicko umocowana pozycja wyczerpują swoje społeczne, kulturowe i poznawcze znaczenie. Od trzydziestu lat nie pojawiła się żadna nowa teoria globalna, która by pozwoliła na nowo redefiniować formułę uprawiania archeologii. Te, które ją tworzyły, już dawno utraciły swój kulturotwórczy potencjał, a ich merytoryczne podstawy są stale krytykowane. Pojawiają się nowe nieantropocentryczne sposoby ujmowania świata, w tym ontologie relacyjne, podejście wielogatunkowe czy ujęcia symetryczne. Na razie ich potencjał zmiany archeologii jest bardziej deklaracyjny niż realny. W samej archeologii gwałtownie zmniejsza się ilość badań wykopaliskowych, stanowiących do niedawna jej niekwestionowany *modus operandi*. Liczba projektów prowadzonych poza uniwersytetami i akademią stale wzrasta, sięgając niekiedy 90%.

Wyczerpywanie się potencjału modernistycznie uprawianej archeologii najlepiej można zilustrować na przykładzie gwałtownie wzrastającego znaczenia poszukiwań archeologicznych nastawionych na badanie nieodległej przeszłości, w szczególności konfliktów zbrojnych minionego wieku. Ruiny i materialne pozostałości współczesności nie są bowiem związane z polityczną ekonomią kapitalizmu ani racjonalnością rozwiniętego modernizmu. W projekcie modernistycznym szczątki materialne są umarłe, wszystkie procesy kulturowe i naturalne odpowiedzialne za ich fosylną postać bądź zakończyły się, bądź pozostają w stanie całkowitego uśpienia. Tymczasem w przypadku pozostałości z nieodległej przeszłości materialne szczątki pozostają zawieszony gdzieś pomiędzy życiem a śmiercią. Obcując z nimi, stykamy się z najbardziej dynamicznym okresem w procesie ich rujnacji, fosylizacji, dotykamy początków przekształceń, których dynamika nie została wygaszona, a splot czynników na nie się składających jest szcze-

gólnie zawiły i rozbudowany. Ta nowa postać archeologii nie przyjmuje zatem formy historii z wbudowaną w nią narracją z akademicko definiowanymi i sankcjonowanymi wątkami głównymi i wielością wątków pobocznych. Podejście do tego typu pozostałości możemy bardziej zasadnie określić mianem postawy niehistorycznej, sytuującej się obok historii. Przeszłość w ujęciu archeologii współczesności nie sytuuje się zatem w odrębnej przestrzeni i czasie, ale ma miejsce tu i teraz, w naszej przestrzeni i naszym czasie. Archeologia konfliktu i wojny przywraca też na powrót wymiar polityczny tej dyscypliny. Wydarzyło się to niepostrzeżenie i niejako wbrew mającej ewolucjonistyczne korzenie postawie archeologii deklarującej neutralność poznawczą i obiektywność otrzymywanych rezultatów. Charakter praktyki mającej miejsce w ramach archeologii współczesności wymusza niejako na tej dyscyplinie przekształcenie się jej w formę praktyki kulturowej będącej krytycznym głosem w debacie publicznej. Jest wiele argumentów wskazujących na to, że archeologia współczesności dokonuje takiego wyłomu i staje się nową jakością. Paradoksalnie ma to miejsce nie dlatego, że rzuciła wyzwanie konwencji archeologicznej, poprzez zwrócenie uwagi na przedmioty i zjawiska sprzed 50 czy 100 lat. Stała się nową jakością niejako w niezamierzony sposób, wychodząc naprzeciw wyzwaniom kwestionującym „przydatność” archeologii we współczesności, które są formułowane pod rosnącą presją neoliberalnych postaw. Archeologia współczesności składa taką atrakcyjną propozycję. Dostarcza społecznie i politycznie adekwatnej formuły obecności materialnych pozostałości z przeszłości w teraźniejszości. Archeologia współczesności jest zatem bardziej formą partycypacji w kulturze aniżeli akademicko sankcjonowanym sposobem rozpoznawania przeszłości poprzez mate-

rialne pozostałości. Odwołuje się do archeologicznego patrzenia i myślenia o rzeczach i przedmiotach. Odnosi się *implicite* do antykwarycznych, przedewolucjonistycznych formuł relacji do materialnych pozostałości i do przeszłości. Co ciekawe, taka postawa sytuuje ją w znaczący sposób poza instytucjonalną praktyką akademicką. Ta jej nowa formuła nie jest efektem instytucjonalizacji, ale zrodziła się jako element praktyki społecznej, wytworzonej w dużej mierze przez podmioty spoza środowiska akademickiego i spoza samej archeologii. Wyznacza także koniec paradygmatu dziedzictwa, zarówno w rozumieniu patrymonium, jak i *hereditas*. Oznacza odejście od liberalnego modelu i wyznaczonej przez niego publicznej postaci komunikowania się ze społeczeństwem. Powinna go zastąpić formuła udziału w debacie publicznej wykraczająca poza zagadnienia dziedzictwa, wykorzystująca do tego efektywne i refleksyjne formuły dydaktyczne i sposoby komunikowania wiedzy eksperckiej.

Zakończenie

I kilka słów podsumowania. Wymienione przeze mnie przejawy zmian kondycji archeologii, zarówno zewnętrzne, jak i wewnętrzne, są nad wyraz czytelne, a raz rozpoczęte procesy nie mogą pozostać bez skutków dla dalszego rozwoju dyscypliny w perspektywie dekady, dwóch czy trzech. Projekt modernistycznej archeologii będzie rzecz jasna nadal trwał siłą inercji umocowywany w akademickiej strukturze, zasilany finansowaniem wewnętrznym i zewnętrznym i skoncentrowany na akomodacji stale pojawiających się nowych technologii (DNA, izotopy) oraz rozbudowującego się zaplecza laboratoryjnego. Potencjał archeologii modernizmu wyczerpał się w wielu częściach świata. W Australii, Stanach Zjednoczonych czy Kanadzie badania archeologiczne prowadzone są w ścisłej korespondencji ze społecznościami indygenicznymi,

a interpretacja wyników odwołuje się często to niezachodnich reżimów wiedzy. Na naszych oczach załamuje się archeologia pozaeuropejska – powstała jako element kolonializmu i forma budowania nowoczesnych państw wokół apropracji światowego dziedzictwa i kontroli ich zasobów kulturowych. Przejawem tego zjawiska są coraz większe trudności ze zdobyciem pozwoleń na badania na Bliskim Wschodzie oraz Egipcie, a liczba badaczy świata zachodniego prowadzących tam swe prace maleje wykładniczo. Archeologia współczesności pokazuje, jak *modus operandi* dyscypliny w coraz większym stopniu wyznaczają środowiska nieakademickie – zupełnie tak samo, jak miało to miejsce w czasach przed formalizacją i instytucjonalizacją dyscypliny.

Często na określenie takiego okresu przyspieszających i coraz trudniejszych do uchwycenia i uporządkowania transformacji używa się pojęcia tzw. zwrotu kulturowego. Moim zdaniem bardziej adekwatne będzie jego określenie jako postparadygmatycznej traumy, utraty reperów i porządku, który zapewniał modernizm i jego filary. W tej chwili nie jesteśmy w stanie zarysować ram archeologii niemodernistycznej w taki sam sposób, jak potrafimy scharakteryzować model archeologii modernistycznej. Foucault mówi nam dlaczego – tkwimy bowiem w tym nowo powstającym świecie, a zrozumienie go i nazwanie będzie możliwe dopiero wtedy, kiedy on sam przeminie.

Co możemy czynić w tak dynamicznie zmieniających się okolicznościach. Nasłuchiwać i wyciągać wnioski, nie bronić uporczywie obecnego *status quo*. Nowe departamenty archeologii, taki jak ten w Rzeszowie, z natury mają większą łatwość odpowiedzi na pojawiające się wyzwania. W przeciwieństwie do instytutów legitymizujących się dłuższą metryką – nie muszą w porównywalnym stopniu zajmować się podtrzymywaniem, obroną czy kultywowaniem środowiskowych

albo grupowych *doxa*, które są w nich narzędziem do odtwarzania akademickiej pozycji, czy też utrwalaniem przekonania o własnej unikalności i doskonałości.

Akademicka archeologia rzeszowska to dynamiczny i merytorycznie silny zespół, znakomicie sformatowany w relacji do zewnętrznego środowiska miasta, Podkarpacia, pogranicza i świetnie umocowany w Europie – tej wschodniej i zachodniej. To zespół, który nie musi koncentrować się na obronie grupowych *status quo*, a ostatnie 25 lat pokazało, że jego otwartość i elastyczność, w połączeniu ze świeżym spojrzeniem na świat akademii i świat poza nią, przynosi znakomite rezultaty. Projekt modernistycznej archeologii powstał, przetrwał i znakomicie mógł się rozwijać tylko na uniwersytetach zbudowanych na zasadach zdefiniowanych przez Humboldta. Wiemy dobrze, że formuła uniwersytetu także podlega dynamicznym zmianom. Nie wiemy, jaką przyjmie postać, ale nowym uniwersytetom jest pewnie łatwiej dostrzec te zmiany, zdiagnozować ich charakter, znaleźć i wypracować nowe strategie, stać się przykładem dla innych. Uniwersytet Rzeszowski ma z pewnością kulturotwórczy potencjał, aby taką rolę odegrać. Ten potencjał wykracza daleko poza ramy oceny parametrycznej, chociaż nie możemy o nich zapominać, bo przecież zapewniają instytucjonalnie nasze funkcjonowanie. Zmiany i wyzwania dla archeologii, jak też dla wielu innych dyscyplin, co prawda przychodzą w coraz większym stopniu z zewnątrz, ale to nadal uniwersytety są najbardziej predestynowane, aby dostrzec, zrozumieć, nazwać te procesy i wykorzystać tę wiedzę do przebudowania akademickiego *modus operandi* w taki sposób, że z równie dobrym efektem jak projekt modernizmu pomoże kształtować postać świata przyszłości.

An occasion for recognition and laudation of Professor Berthold Koletzko Who has been awarded with The Great Medal of The University of Rzeszów

Artur Mazur

Magnificence of the Rector Distinguished Guests, Professors, Students, Ladies and Gentlemen,

I am very pleased that I have been granted the honor of presenting the achievements of Professor BERTHOLD KOLETZKO, to whom the authorities of the University of Rzeszów have decided to award the Great Medal of the University of Rzeszów for his cooperation with our University and influence of development College of Medical Sciences at our University.

I would like to emphasize that it will be only a brief review of the achievements of our laureate and, of course, incomplete in its scope, containing only main points. As presenter, I am happy to recall some aspects of Professor Koletzko activities.

Berthold Koletzko is Else Kröner-Seniorprofessor of Paediatrics at LMU – Ludwig Maximilians Universität Munich, Dept. Paediatrics, Dr. von Hauner Children's Hospital, LMU University Hospitals, Munich, Germany. He was trained in paediatrics at Baragwanath Hospital, Johannesburg-Soweto, South Africa; Kilimanjaro Christian Medical Center, Moshi, Tanzania; and the Children's Hospitals of the Universities of Düsseldorf, Ger-

many and Toronto, Canada. His work focusses on metabolic and nutritional modulators of child health and on disease prevention. Berthold Koletzko is author of 1169 scientific journal articles, 251 book chapters, and 46 books/monographies. His research funding amounted to 20 Mio. € during the last decade and was provided by the European Union (EU) Framework Research Programmes, EU Research Council, EU Erasmus+ Programmes, EU Joint Programming Initiative, German Research Council, German Federal Ministry Education & Research, German Ministry of Health, and other funding bodies.

Berthold Koletzko is rated by Expertscape 2023 as "World Expert" in research on "Breastfeeding", "Human Milk", "Milk" and "Infant Nutritional Physiological Phenomena" (among the top 0.01% researchers worldwide based on publications in the last decade), and as the world's top rated expert in the areas "Child Nutritional Physiological Phenomena" and "Child Nutrition Science". Research.com rated him as the highest ranked German researcher in paediatrics in the year 2023, with 60,230 citations and a D-Index of 129.

Professor Koletzko is Editor in Chief of Annals Nutrition & Metabolism and of World Rev Nutrition & Dietetics, and Associate Editor of Curr Opin Clin Nutr Metabol Care and Monatsschrift Kinderheilkunde. He is current president of the European Pediatric Academy. He serves as Strategic Advisor on Nutrition, International Pediatric Association; Treasurer, United European Gastroenterology; Chair, Committee Nutrition, German Society Pediatrics; and Board of Directors Member, Biomedical Alliance in Europe. Berthold Koletzko has been a member of the grant review board medicine, German Research Council (Deutsche Forschungsgemeinschaft DFG), and chair and deputy chair of the DFG Clinical Trial grant review board. He is Past President and Board member many other Internationals and Germans scientific societies. He has been acting as Scientific Advisor to the German Federal Government, European Commission Scientific Committee on Food, European Parliament Committee on the Environment, Public Health and Food Safety, WHO, FAO, Codex Alimentarius of WHO and FAO, and other national and international governmental bodies and organisations.

Professor Koletzko is the founder and chair of the Board of the charitable Stiftung Kindergesundheit (Child Health Foundation) based at the Children's Hospital, LMU University of Munich. The foundation successfully engages in science and evidence based promotion of child health and disease prevention since 1997. With a total income exceeding 1.6 Mio. € in 2022, Stiftung Kindergesundheit i.a. implements a primary school health promotion programme reaching more than one third of all primary schools in Germany and a Kindergarten health promotion programme reaching more than 2500 day care centers and more than 200 000 children and their families in Germany and Austria.

Dear Guests,

The role of professionalism in medicine is a long and storied one. The teaching of medical professionalism is distinctly different from teaching other types of professionalism. For the most part, professionalism is taught partly through aspirational lectures, but also through example and mentorship. But the quality of medical professionalism must be unique. This is not to say that medical professionalism is entirely without concrete principles. To be sure, notions of benevolence, nonmaleficence, informed consent, and confidentiality are bedrock notions taught to every medical student. But to many medical

educators, these principles are necessary but not sufficient for professional behavior. Medicine aspires to "more" without being clear on what that additional "more" is. This simple word "more" perfectly describes the life and professional activities of Professor Koletzko.

As a mentor, he gives us examples that humanism is the passion that animates authentic professionalism. Humanism is a way of being that comprises a set of deep-seated personal convictions about one's obligations to others, especially to others in need. Professor Koletzko is a humanistic physician that is intuitively and strongly motivated to adhere to the traditional virtues and expectations of his calling. He has demonstrated by example that professionalism and humanism are best considered not as separate attributes of a good doctor, but rather as being intimately linked.

I am glad that our meeting here today during this holiday at the University of Rzeszów is also a special occasion to recognize Professor Berthold Koletzko Great Medal.

Profesury w Kolegium Nauk Przyrodniczych

Prof. dr hab. Grzegorz Chrzanowski

Prof. Grzegorz Chrzanowski ukończył w 1994 r. studia magisterskie na kierunku chemia na Wydziale Chemiczno-Matematycznym Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej w Siedlcach (obecnie Uniwersytet w Siedlcach) i od 1995 r. zatrudniony został w Katedrze Biochemii i Biologii Molekularnej Instytutu Biologii siedleckiej uczelni. Główne zainteresowania badawcze prof. Chrzanowskiego koncentrowały się wokół biochemii roślin oraz biologii owadów. Prowadzone przez niego badania obejmowały: (1) uwarunkowania anatomiczne, etologiczne i molekularno-fizjologiczne żerowania mszyc na roślinach żywicielskich; (2) molekularne mechanizmy odporności roślin zbożowych na żerowanie owadów; (3) związki naturalne i ich toksyczność oraz wpływ na zachowanie i molekularne mechanizmy detoksykacyjne mszyc. Od 2018 r. prof. Grzegorz Chrzanowski jest pracownikiem Instytutu Biotechnologii Uniwersytetu Rzeszowskiego, gdzie kontynuuje eksperymenty dotyczące biosyntezy wtórnych metabolitów i ich roli w układach biologicznych, prowadzi również badania związane z poznawaniem toksyczności i mechanizmów oporności pa-

togennych drożdży na naturalne ksenobiotyki.

W procesie eksperymentalnym prof. Chrzanowski wykorzystuje zaawansowane techniki badawcze, jak: elektroforeza, spektroskopia, wysokosprawna chromatografia cieczowa i spektrometria mas.

W trakcie swojej kariery naukowej prof. Chrzanowski odbył staże naukowe w ośrodkach krajowych i zagranicznych, takich jak: Katedra Entomologii Stosowanej – Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie (1997–1998), Zakład Biotechnologii – Instytut Chemii Przemysłowej im. prof. I. Mościckiego w Warszawie (2008–2009), Zakład Biochemii – Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (2010), Katedra Chemii Analitycznej i Biochemii – Akademia Górniczo-Hutnicza im. S. Staszica w Krakowie (2018 i 2021), Instytut Ogrodnictwa – Słowacki Uniwersytet Rolniczy w Nitrze (2022), Department of Molecular Sciences, Swedish University of Agricultural Sciences (2023).

Prof. dr hab. Maciej Wnuk

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 29 lipca 2024 r. nadał Panu Maciejowi Wnukowi tytuł naukowy profesora nauk ścisłych i przyrodniczych w dyscyplinie biotechnologia. Profesor Maciej Wnuk związany jest z Uniwersytetem Rzeszowskim od 20 lat. Jest absolwentem Uniwersytetu Rzeszowskiego, na którym ukończył studia licencjackie oraz magisterskie na kierunku biologia. W latach 2004–2008 w Instytucie Zootechniki w Balicach realizował pracę doktorską z zakresu cytogenetyki molekularnej zwierząt pod kierunkiem Pani Profesor Ewy Słoty. W 2008 r. uzyskał stopień doktora nauk rolniczych w dyscyplinie zootechnika. W 2015 r. otrzymał stopień doktora habilitowanego nauk biologicznych w dyscyplinie biologia, specjalność genetyka molekularna, nadany przez Radę Wydziału Biologii i Biotechnologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Jego osiągnięcie naukowe zostało także wyróżnione decyzją komisji habilitacyjnej oraz Rady Wydziału Biologii i Biotechnologii UWM. Prof. Wnuk jest współautorem ponad 130 publikacji naukowych z listy JCR oraz 7 patentów krajowych. Według bazy Scopus jego prace były cytowane blisko 2600 razy, a index H wynosi 28. Był kierownikiem czterech projektów naukowych finansowanych m.in. ze środków NCN, MNiSW oraz Urzędu Marszałkowskiego. Obecnie kieruje projektem NCN w ramach programu OPUS dotyczącego otrzymania funkcjonalizowanych nanoplateform o właściwościach senolitycznych ukierunkowanych na usuwanie komórek rakowych. Badania naukowe prof. Macieja Wnuka koncentrują się na: ocenie biobezpieczeństwa oraz badaniu zastosowań nanomateriałów do aplikacji biomedycznych; charakterystyce mechanizmów molekularnych odpowiedzialnych za starzenie komórkowe; badaniu mechanizmów odpowiedzialnych za potranskrypcyjną regulację ekspresji genów jako nowego potencjalnego celu w terapiach przeciwnowotworowych; mechanizmach molekularnych odpowiedzialnych za niestabilność genetyczną komórek nowotworowych, a także konstruowaniu nowych narzędzi biotechnologicznych. Prof. Wnuk odbył staż w University of Guelph, podczas którego zajmował się zagadnieniami dotyczącymi hodowli zarodków oraz zapłodnienia *in vitro*, a także staż w Instituto de Nanociencia y Materiales de Aragón w Saragossie, podczas którego prowadził badania nad funk-

cjonalizacją nanomateriałów. Był dwukrotnym laureatem FNP stypendium START (dla młodych naukowców). Jako współautor wynalazku otrzymał srebrny medal na targach Brussels Innova, the International Exhibition of Invention, Research and New Technologies. Był promotorem trzech prac doktorskich, a także raz promotorem pomocniczym. Wśród jego wychowanków (dyplomantów) jest: 13 stypendystów Ministra, laureatka programu University of Virginia scholarship – University of Chicago Visiting Research Graduate Traineeship Program for Polish Masters Students in the Biological Sciences, laureat programu Oklahoma Medical Research Foundation Visiting Research Graduate Traineeship Program for Polish Masters Students in the Biological Sciences, 14 stypendystów Lund University, 5 stypendystów programu ERASMUS, laureat stypendium King Abdullah University of Science and Technology (KAUST) w Królestwie Arabii Saudyjskiej. Od 2022 r. jest członkiem Komitetu Biotechnologii PAN, obecnie jest sekretarzem tegoż komitetu. Prof. Wnuk jest także członkiem komitetu redakcyjnego „Biogerontology” (Springer), „The Healthy Ageing and Longevity, book series” (Springer), „Genes” (MDPI), oraz „Cancer Research”, section Heliyon (Cell Press/Elsevier).

Habilitacje w Kolegium Nauk Humanistycznych

Dr hab. Robert Słabczyński

Dr hab. Robert Słabczyński od 2011 r. pracuje na stanowisku adiunkta w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego. Tytuł magistra filologii polskiej uzyskał w 1997 r. w Instytucie Języka Polskiego na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Trzy lata później ukończył podyplomowe studia z informatyki o specjalności technologia informacyjna na Wydziale Matematyczno-Fizyczno-Technicznym Akademii Pedagogicznej w Krakowie. Tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa otrzymał w 2008 r. po ukończeniu studiów doktoranckich na Wydziale Humanistycznym Akademii Pedagogicznej w Krakowie. Rozprawę doktorską zatytułowaną *Formy pierwszej i drugiej osoby w dyskursie szkolnym (studium pragmatyko-gwistyczne)* napisał pod kierunkiem prof. dr. hab. Jana Oźdźyńskiego. Tytuł doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo otrzymał 16 maja 2024 r. na podstawie monografii naukowej zatytułowanej *Mikrotoponimia Beskidu Niskiego*. Monografia stanowi efekt kilkuletnich badań onomastycznych prowadzonych w Polsce południowo-wschodniej. Oprócz nazw terenowych w kręgu badawczych zainteresowań dr. hab. Roberta Słabczyńskiego znajdują się mechanizmy perswazyjne różnych form współczesnej reklamy, język mediów, język dyskursu edukacyjnego oraz wybrane zagadnienia dotyczące współczesnego języka polskiego. Dr hab. Robert Słabczyński jest autorem trzech monografii naukowych oraz dwudziestu siedmiu artykułów,

a także współredaktorem naukowym sześciu monografii wieloautorskich. Od 2011 r. należy do komitetu redakcyjnego czasopisma naukowego „Słowo. Studia językoznawcze” – najpierw pracował na stanowisku sekretarza redakcji, a od 2022 r. pełni funkcję zastępcy redaktora naczelnego.

Do znaczących osiągnięć naukowych dr. hab. Roberta Słabczyńskiego zaliczyć należy również wystąpienia na czternastu konferencjach naukowych (zagranicznych i krajowych) oraz udział w komitetach organizacyjnych pięciu konferencji ogólnopolskich i międzynarodowych. Na uwagę zasługuje również jego aktywność popularyzatorska. Wygłaszał wykłady organizowane m.in. w ramach działalności Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego, Podkarpackiego Centrum Edukacji Nauczycieli w Rzeszowie oraz dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Rzeszowie i w Mielcu, a także dla uczniów szkół średnich z Podkarpacia.

Dr hab. Robert Słabczyński angażuje się również w działalność organizacyjną i administracyjną. W latach 2016–2019 pełnił funkcję zastępcy dyrektora Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa ds. organizacji i dydaktyki, a następnie kierownika kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna. W latach 2015–2017 był pełnomocnikiem Dziekana Wydziału Filologicznego ds. promocji. Obecnie jest członkiem dwóch zespołów programowych – na kierunku filologia polska oraz na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna – a także opiekunem studenckiego koła naukowego Klub Dziennikarzy Studenckich. W 2019 r. za swoją działalność otrzymał Brązowy Krzyż Zasługi.

Dr hab. Edyta Więclawska

Dr hab. Edyta Więclawska prowadzi badania w obszarze juryslingwistyki z wykorzystaniem metodologii badań korpusowych oraz stylometrycznych. Prace jej autorstwa należą do nurtu badań socjolingwistycznych oraz translatorycznych i dotyczą kontrastywnych, wariacyjnych, genologicznych oraz teoretycznoprawnych aspektów języka prawa.

W roku 2011 uzyskała stopień naukowy doktora nauk humanistycznych z wyróżnieniem w zakresie językoznawstwa – z filologii angielskiej. Ma też wykształcenie prawnicze. Jest absolwentką Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz studiów podyplomowych *Die Schule des Deutschen Rechts*, prowadzonych przez Uniwersytet Jagielloński w Krakowie we współpracy z Uniwersyteciem Ruprechta-Karola w Heidelbergu oraz Uniwersyteciem Johanna Gutenberga w Moguncji.

Przedstawiony do oceny w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego dorobek obejmował osiągnięcie główne, jakim jest monografia autorska pt. *Binomials in English/Polish Company Registration Discourse. The Study of Linguistic Profile and Translation Patterns*, liczne publikacje w monografiach wieloautorских oraz punktowanych czasopismach. Do pozostałych osiągnięć naukowych i dydaktycznych zakwalifikowano prace redakcyjne, członkostwo w redakcjach naukowych monografii oraz komitetach redakcyjnych czasopism, recenzje prac naukowych, recenzje monografii naukowych.

Na uwagę zasługuje aktywność naukowa dr hab. Edyty Więclawskiej w więcej niż jednej uczelni i w środowisku międzynarodowym, czyli wygłaszanie referatów na uniwersytetach w Wielkiej Brytanii, Turcji, Hiszpanii, Finlandii oraz Łotwie, jak też przeprowadzanie kwerend badawczych w Wielkiej Brytanii oraz Austrii. Poza wyżej wymienionymi lista osiągnięć obejmuje: udział w Komitecie organizacyjnym konferencji, recenzowanie prac naukowych w dwóch czasopismach legilingwistycznych oraz udział w zespołach badawczych realizujących projekty, które uzyskały finansowanie w wyniku konkursów krajowych. Dr hab. Edyta Więclawska pełniła funkcję kierownika Zakładu Języków Specjalistycznych w Instytucie Anglistyki Uniwersytetu Rzeszowskiego. Była członkiem rad uczelnianych, m.in. Rady Wydziału Filologicznego Uni-

wersytetu Rzeszowskiego. Prowadzi również działalność popularyzatorską, tłumacząc teksty naukowe i popularnonaukowe, dokonuje tłumaczeń w ramach projektów międzynarodowych oraz we współpracy z podmiotami gospodarczymi i instytucjami społecznymi.

Habilitacja w Kolegium Nauk Przyrodniczych

Dr hab. inż. Wiesław Paja

Uchwałą nr 223/47/2024 z dnia 12 czerwca 2024 r. Rada ds. Stopni Naukowych w dyscyplinach automatyka, elektronika, elektrotechnika i technologie kosmiczne, informatyka techniczna i telekomunikacja Politechniki Łódzkiej nadała dr. inż. Wiesławowi Pai stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie nauk inżynierjno-technicznych w dyscyplinie informatyka techniczna i telekomunikacja.

Dr hab. inż. Wiesław Paja jest absolwentem Wydziału Elektrotechniki i Informatyki Politechniki Rzeszowskiej oraz Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie. W 2008 r. uzyskał stopień doktora nauk technicznych w zakresie informatyki nadany uchwałą Rady Wydziału Elektrotechniki, Automatyki, Informatyki i Elektroniki Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Budowa optymalnych modeli uczenia na podstawie wtórnych źródeł wiedzy*.

Przedstawione osiągnięcie naukowe to cykl 15 publikacji monotematycznych pt. „Rozwój metod selekcji wszystkich istotnych cech w systemach decyzyjnych, wybrane aspekty i zastosowania”. Do najważniejszych

osiągnięć przedstawionego cyklu należy zaliczyć opracowanie algorytmów GFS (*Generational Feature Selection*) oraz GFE (*Generational Feature Elimination*), których celem jest selekcja wszystkich cech istotnych w systemach decyzyjnych z zastosowaniem pokoleniowej identyfikacji cech istotnych opartej na rankingu cech. Ranking opiera się na zastosowaniu struktury zbioru reguł oraz drzew decyzyjnych. W algorytmach wykorzystano również pojęcie tzw. cech kontrastowych (szumu informacyjnego) w celu automatycznego określenia progu istotności cech. Ponadto zaproponowano metodę identyfikacji istotnych zakresów wartości ciągłych atrybutów liczbowych, która dokonywana jest na podstawie dyskretyzacji i rozmywania ich wartości. Odwołując się do tego podejścia, zaproponowano algorytmy FFS (*Fuzzy Feature Selection*) oraz FOS (*Fuzzy Object Selection*). Algorytmy te umożliwiają identyfikację zarówno istotnych cech w systemach decyzyjnych, jak i istotnych obiektów lub obiektów odstających, tzw. *outliers*. Przedstawione osiągnięcie zawiera również publikacje dotyczące zastosowania istniejących i opracowanych metod selekcji wszystkich istotnych cech w wybra-

nych dziedzinach, w szczególności w dziedzinie analizy danych medycznych i wspomagania diagnozy chorób. Prace dotyczą wspomagania diagnostyki różnych schorzeń, jednostek chorobowych, z zastosowaniem metod spektroskopii FTIR i Raman. Poprzez selekcję istotnych zakresów długości fal absorbowanych przez próbkę wykorzystywanych w eksperymencie można budować modele uczenia o dużej skuteczności klasyfikacji oraz identyfikować zakresy, które mogą stanowić markery chorobowe.

Dr hab. inż. Wiesław Paja to specjalista w zakresie uczenia maszynowego i sztucznej inteligencji, adiunkt w Instytucie Informatyki na Uniwersytecie Rzeszowskim. Jest autorem i współautorem 61 artykułów i innych publikacji naukowych. Czynnie uczestniczył w 6 krajowych oraz 34 międzynarodowych konferencjach naukowych odbywających się w kraju i za granicą, prezentując łącznie 41 referatów. Sumaryczny *Impact Factor* dorobku naukowego wynosi ponad 88, punktacja MEiN – 3220. Index Hirscha wg bazy Scopus wynosi 11, natomiast liczba cytowań w publikacjach naukowych – 441.

Dr hab. inż. Wiesław Paja był członkiem w komitetach programowych 30 międzynarodowych konferencji naukowych. Jest recenzentem artykułów dla czasopism naukowych (28 recenzji) oraz konferencji (ponad 40 recenzji) o zasięgu międzynarodowym. W swojej pracy badawczej

realizował lub kierował 13 projektami badawczymi finansowanymi m.in. przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwo Edukacji i Nauki, Narodowe Centrum Nauki oraz Podkarpackie Centrum Innowacji.

Główne zainteresowania naukowe i kierunki badawcze to uczenie maszynowe (ang. *Machine Learning*), w szczególności metody selekcji cech istotnych w systemach informacyjnych, sztuczne sieci neuronowe, zwłaszcza modele głębokie, modele regułowe i drzewiaste, metody klastrowania danych, i zastosowanie tych zagadnień w różnych dziedzinach. Posiada doświadczenie w opracowywaniu i wdrażaniu metod uczenia maszynowego w praktycznych zastosowaniach. W szczególności w zastosowaniach w dziedzinie medycznych problemów wsparcia diagnostycznego.

Jest członkiem Institute for Systems and Technologies of Information, Control and Communication (INSTICC), International Rough Set Society (IRSS), KES International (KES), Polskiego Towarzystwa Informatycznego (PTI).

Archeolodzy z UR kontynuują prace w Orłach i Hnatkowicach: prehistoryczne artefakty i wyjątkowe znaleziska

Od kilku tygodni naukowcy z Instytutu Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego (IA UR) prowadzą intensywne prace wykopaliskowe na wyjątkowych stanowiskach prehistorycznych w Orłach i Hnatkowicach w powiecie przemyskim. Tegoroczne badania są kontynuacją prac z poprzedniego roku i początku bieżącego. Już na wczesnym etapie tegorocznych wykopalisk odkryto niezwykle cenne artefakty. W ramach bieżących działań badawczych archeolodzy z IA UR kontynuują systematyczne prace na Wysoczyźnie Kańczuckiej. Region ten, położony na pograniczu południowo-wschodniej Polski i zachodniej Ukrainy, uchodzi za jedno z najbardziej obiecujących miejsc dla badań archeologicznych.

– Znając dotychczasowe sukcesy naszych prac na tym obszarze, nie mieliśmy wątpliwości co do konieczności wyznaczenia kolejnych ambitnych celów. Badania, prowadzone równocześnie na dwóch stanowiskach w Orłach i Hnatkowicach, już przyniosły spektakularne rezultaty – mówi dr Dariusz Król z IA UR. – Odkryliśmy między innymi efektowne narzędzia krzemienne oraz bogato zdobione naczynia ceramiczne sprzed około 5,5 tys. lat, które znaleźliśmy w dużej jamie zasobowej. Zabytki te związane są z eneolityczną kulturą pucharów lejkowatych. Dodatkowo odkryto szczątki organiczne, które dostarczają nam cennych informacji o gospodarce i środowisku tamtego okresu.

Badania skupiają się na rozpoznaniu pozostałości osadnictwa z IV i III tysiąclecia p.n.e. Oprócz wymiaru naukowego mają również istotny charakter dydaktyczny. W badaniach uczestniczą absolwenci, doktoranci oraz studenci IA UR, w tym: dr Michał Głowacz, mgr Marcin Szpila, Damian Bieniasz, Olga Burzyńska, Marek Kamień, Izabela Kozdrańska, Klaudia Haba, Klaudia Lach, Weronika Sinkiewicz, Michał Wilczek, Olga Wojnarowska i Maciej Zarębski.

– Stanowiska w Orłach i Hnatkowicach stanowią doskonałe miejsce do praktycznej nauki dla naszych studentów. Spotykamy tu różnorodne ślady działalności ludzkiej, nie tylko związane z prehistorią – wyjaśnia dr Król. – Podczas

prac natrafiliśmy również na groby z XI–XII wieku oraz pozostałości działań z I wojny światowej. Niestety, te ostatnie często niszczą starsze obiekty archeologiczne, co stanowi pewne wyzwanie, z którym musimy się zmierzyć.

Prace archeologiczne w Orłach i Hnatkowicach potrwać do końca września. Dzięki wsparciu finansowemu Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz pomocy gminy Orły badania zostaną rozszerzone na kolejne potencjalnie obiecujące stanowiska.

– Stanowiska te mają doskonałą dokumentację geofizyczną. Badania magnetometryczne, przeprowadzone przez mgr. Tomasza Tokarczyka, ujawniły wiele interesujących obiektów, które zamierzamy zweryfikować podczas wykopalisk – dodaje dr Król. – Przed nami kluczowe tygodnie badań. Archeolodzy z Uniwersytetu Rzeszowskiego planują kontynuację badań w Orłach i Hnatkowicach w kolejnych latach, co daje nadzieję na jeszcze więcej znaczących odkryć.

Śladami polskich pisarek emigracyjnych w Szwajcarii

Jolanta Pasterska

Jednym z ważniejszych punktów na mapie polskich badaczy literatury i kultury emigracyjnej jest biblioteka i archiwum Muzeum Polskiego w szwajcarskim Rapperswilu nad Jeziorem Zuryskim. Od 1870 r. instytucja ta stała się dla Polaków rozsianych po świecie synonimem wolnej Polski. W przylegającej do zamkowego wzgórza pięknej kamienicy Burghof zostały zgromadzone bezcenne polonika, książki wydawane w emigracyjnych wydawnictwach, materiały dotyczące Polek i Polaków żyjących w Szwajcarii i nie tylko, dokumenty stowarzyszeń i organizacji politycznych. Oprócz dokumentów w archiwum znajdziemy zbiory obrazów, fotografii, starodruków i rycin, zbiory kartograficzne oraz szczególnie cenne archiwa prywatne pochodzące z darowizn twórców. Od niedawna, w wyniku wygaśnięcia umowy, na mocy której Muzeum Polskie dzierżawiło przez 99 lat górujący nad miastem i okolicą zamek, w murach biblioteki i archiwum znalazły schronienie zbiory Muzeum Polskiego. Te bezcenne archiwalia czekają na godne nowe miejsce (ciągle nie została rozstrzygnięta kwestia przeniesienia Muzeum Polskiego do reprezentacyjnego kompleksu hotelu Schwanen, którego właścicielem został Instytut Pileckiego).

W archiwum odnajdujemy tak bezcenne zbiory, jak m.in. Archiwum Internowanych z 2. Dywizji Strzelców Pieszych, Archiwum Stowarzyszenia Polskich Kombatantów w Szwajcarii, Archiwum Potulickich, spuściznę eseisty i krytyka Jerzego Stempowskiego, publicysty Zbigniewa Rapackiego czy tłumacza literatury polskiej profesora Alfreda Loepfego. Z katalogiem zbiorów archiwum można zapoznać się na stronie: Archiwum | Muzeum Polskie w Rapperswilu (polenmuseum.ch).

Poszukując śladów twórczej obecności polskich pisarek emigracyjnych, dzięki realizowanemu projektowi „Słownik biograficzny polskich pisarek emigracyjnych 1939–1989” (NPRH/DN/SP/495640/2021/10), we wrześniu 2024 r. w rapperswilskich zbiorach zbadano m.in. spuściznę pisarki i po-

etki Barbary Toporskiej (Mackiewiczowej i jej męża Józefa Mackiewicza), archiwum Krystyny Marek – poetki, diarystki, profesorki na Uniwersytecie w Genewie, poetki i malarzki Iwony Woitas-Voy, pisarki i działaczki społecznej Haliny Zielińskiej-Studzińskiej. Ważnym źródłem wiedzy stała się także korespondencja (m.in. z Jerzym Stempowskim czy Józefem Mackiewiczem) oraz dokumenty osobiste twórczyń: paszporty, pozwolenia na pracę, legitymacje członkowskie, karty zdrowia, fotografie i zdjęcia rodzinne oraz niepublikowane dzienniki, wspomnienia, notatki.

Kwerendy przeprowadzone w rapperswilskim archiwum były niezwykle pomocne w opracowaniu biogramów wybranych polskich pisarek emigracyjnych. Analiza dokumentów potwierdziła wagę ich działalności nie tylko twórczej, ale także społecznej i politycznej poza granicami ojczyzny. Włączenie tych pisarek do przygotowywanego *Słownika biograficznego polskich pisarek emigracyjnych 1939–1989* („Słownik biograficzny polskich pisarek emigracyjnych 1939–1989 – strona projektu: polskiepisarkiemiigracyjne.pl) jest nie tylko wypełnieniem białych plam w wiedzy o literaturze polskiej XX i XXI wieku, ale przede wszystkim docenieniem ich twórczości – często skrywanej za obowiązkami żon, matek, działaczek społecznych.

Kolekcja dr. Reného Wannera

Wiesław Grzegorzyc

Plakat zajmuje wyjątkowe miejsce w historii i współczesności projektowania graficznego. Mimo zmian, jakim wciąż podlega, pozostaje ważnym i trudnym do zastąpienia medium komunikacji wizualnej, a równocześnie chętnie wybieranym sposobem wypowiedzi twórczej. Plakat ma także mocną pozycję w dydaktyce artystyczno-projektowej, zwłaszcza na polskich uczelniach. Uniwersytet Rzeszowski ze swym Instytutem Sztuk Pięknych nie jest tu wyjątkiem. Nasi studenci z powodzeniem realizują zadania „z plakatu”, a i pracownicy Instytutu nie stronią od tej formy. Tegoroczne sukcesy plakatowe naszych Koleżanek i Kolegów, Absolwentek i Absolwentów, Studentek i Studentów w tej dziedzinie warte są szerszej relacji. W tym miejscu poświęćmy jednak kilka słów i trochę uwagi innemu wyjątkowemu wydarzeniu – wielkiemu sukcesowi całej naszej uczelni, a przy okazji Rzeszowa i regionu.

1 października 2024 r. w sali Senatu UR nastąpiło podpisanie umowy darowizny na rzecz Uniwersytetu Rzeszowskiego kolekcji plakatów zgromadzonej przez światowej sławy szwajcarskiego znawcę i propagatora tej dziedziny sztuki, dr. Reného Wannera. Umowę podpisali: Jego Magnificencja Pan Profesor Adam Reich oraz reprezentująca Darczyńców Pani Verena Wanner. Ceremonia odbyła się w obecności Panów Profesorów Tadeusza Boruty i Łukasza Cywickiego – nowo powołanego Dyrektora Insty-

tutu Sztuk Pięknych. Miałem również możliwość w akcie tym uczestniczyć. Śp. René Wanner (1939–2017) był wszechstronnie wykształconym naukowcem – doktorem fizyki eksperymentalnej. Pracował na różnych stanowiskach i w najrozmaitszych branżach: na uczelniach wyższych, w wojsku, zajmował się ochroną upraw, planowaniem strategicznym w biznesie, zarządzał bazami danych. Jako pracownik szwajcarskiego koncernu farmaceutycznego Ciba-Geigy podróżował służbowo do Polski, gdzie zetknął się z polskim plakatem. Takie były początki Jego fascynacji tym zjawiskiem. Gdy przeszedł na wcześniejszą emeryturę, poświęcił się całkowicie swej pasji badawczej i kolekcjonerskiej. Założył słynną stronę internetową posterpage.ch i prowadził ją z naukową

skrupulatnością, gromadząc, udostępniając i aktualizując wszelkie możliwe informacje na temat plakatu i ludzi z nim związanych. Jeśli nawet ktoś spośród twórców i miłośników plakatu nie znał osobiście Reného Wannera (choć okazji do poznania było dużo, gdyż był On wszędzie tam, gdzie działo się coś ważnego dla świata plakatu), to zapewne korzystał z dobrodziejstwa owej strony internetowej, choćby po to, by sprawdzić, czy nie pojawił się jakiś nowy konkurs na plakat, czy w pobliżu (albo na drugim końcu świata) nie odbywa się jakaś ciekawa wystawa plakatu albo czy ktoś nie napisał pracy doktorskiej poświęconej plakatowi. Miałem zaszczyt znać się i przyjaźnić z Reném, człowiekiem mądrym, dobrym, życzliwym, pełnym humoru, otwartym na ludzi i ciekawym

świata, kochającym polski plakat, ale i w ogóle Polskę – jak twierdził – swoją drugą ojczyznę. Gdy tylko była okazja, rozmawialiśmy całymi godzinami, nie tylko na tematy plakatowe; często korespondowaliśmy. W czasie pobytu Renégo w Rzeszowie w roku 2002 z wielką przyjemnością oprowadzałem Go po mieście, pokazując rzeszowskie zabytki i opowiadając o historii Polski. Byliśmy także w ówczesnej siedzibie Wydziału Sztuki UR w podrzeszowskim Krasnem.

Po 22 latach od tamtych chwil to właśnie Uniwersytet Rzeszowski przyjmuje w darze najcenniejszą część spuścizny dr. Renégo Wannera.

Ogromną wdzięczność za ten wspólny gest winni jesteśmy Jego Rodzinie: Wdowie – Pani Doktor Annie Wanner, Córce – Verenie i Synom – Profesorowi Andresowi i Balzowi Wannerom, którzy podjęli decyzję o pozostawieniu kolekcji w Europie i wybrali Polskę, choć o kolekcję zabiegały instytucje w innych krajach. Uznali Uniwersytet Rzeszowski za miejsce godne przekazania tak cennego daru. Od początku okazali nam wielką życzliwość, poświęcali swój czas i wysiłek, a mimo rozmaitych przeszkód nie zwątpili nigdy w słuszność swego szczytnego zamiaru. Pogodą ducha

i cierpliwością iście anielską wykazywała się szczególnie Verena, która dwukrotnie odwiedziła Uniwersytet Rzeszowski i do której docierały od nas na bieżąco czasem lepsze, czasem trochę gorsze wieści. Jej spokój i optymizm zawsze działały na nas kojąco.

Doprowadzenie do podpisania umowy jest wielką zasługą Pana Rektora Adama Reicha. Włączył się On w sprawę kolekcji z właściwą sobie, godną podziwu energią i umiejętnością błyskawicznego, doskonale przemyślanego i, co najważniejsze, skutecznego działania, nawiązując bezpośrednio kontakty z Darczyńcami i pokonując przeszkody, z którymi ja, cech powyższych pozbawiony, długo poradzić sobie nie potrafiłem. Dzięki determinacji Pana Rektora Uniwersytet Rzeszowski otwiera dziś nowy rozdział swojej historii, jako ważny – i to od razu w skali międzynarodowej – ośrodek współczesnej sztuki projektowej.

Spiritus moventes tego przedsięwzięcia byli od samego początku – czyli od roku 2019 – dwaj wybitni znawcy i entuzjaści plakatu: mój serdeczny przyjaciel Krzysztof Dydo, słynny kolekcjoner z Krakowa, promotor młodych talentów, organizator niezliczonych wystaw polskiego plakatu na całym świecie, który pewnego popołudnia zapy-

tał mnie telefonicznie, czy Uniwersytet Rzeszowski byłby zainteresowany kolekcją Renégo, i śp. Zdzisław Schubert, zmarły w marcu tego roku historyk sztuki, twórca i kurator Galerii Plakatu i Designu Muzeum Narodowego w Poznaniu. Jego fachowe opinie i rady w sprawie transportu i katalogowania kolekcji, przekazywane mi podczas długich rozmów telefonicznych, były nieocenione. Wiem, jak zależało Panu Schubertowi na powodzeniu całego przedsięwzięcia. Dlatego trudno mi się pogodzić z myślą, że nie było mi dane poinformować Go o podpisaniu tak długo oczekiwanej umowy i że nie poprowadzi On już na Uniwersytecie Rzeszowskim szkoleń z archiwizacji plakatów, co planowaliśmy od dawna i na co bardzo liczyłem.

Kolekcja Renégo Wannera nie trafiłaby na nasz Uniwersytet, gdyby nie pozytywna decyzja podjęta pięć lat temu przez Jego Magnificencję Pana Profesora Sylwestra Czopka, któremu jako pierwszemu przedstawiłem możliwość pozyskania kolekcji, gdyby nie Jego podpis pod listem intencyjnym, gdyby nie pomoc w momentach „kryzysowych” i kierowanie spraw na właściwe tory.

Wdzięczni jesteśmy Panu Profesorowi Pawłowi Gracie, do niedawna Prorektorowi Kolegium Nauk Humanistycznych, który, gdy tylko było trzeba, oddawał nam swój cenny czas i wspierał nasze działania.

Korzystaliśmy ze wsparcia Pana Doktora Jarosława Kinala, który przez wiele miesięcy z oddaniem pełnił obowiązki pełnomocnika ds. sprowadzenia kolekcji, korespondując z Darczyńcami i zasięgając opinii w kwestiach prawnych i organizacyjnych.

Pisząc „my”, mam na myśli nieformalne grono osób, głównie z Instytutu Sztuk Pięknych, ale nie tylko, w ramach którego – w różnym składzie i w różnych konfiguracjach – utrzymywaliśmy kontakt z Państwem Wannerami, reagowaliśmy na bieżące potrzeby i planowaliśmy przyszłość kolekcji.

Sprawy te zawsze bardzo leżały na sercu Pani Dyrektora Instytutu Sztuk Pięknych, Profesor Dorocie Sankowskiej. Mogliśmy liczyć na Jej bezgraniczną życzliwość, z której korzystaliśmy zarówno na co dzień, jak i wtedy, gdy pojawiały się jakieś problemy i trzeba było szybko ratować sytuację.

Bez pomocy Pani Doktor Anny Steligi, Prodziekanki naszego Kolegium, znawczyni i miłośniczki plakatów, być może do dziś szukalibyśmy na terenie Uniwersytetu odpowiedniego miejsca na przechowywanie kolekcji.

Pan Doktor Grzegorz Pawlikowski ze swym wielkim doświadczeniem muzealnym, cennymi prawnymi i praktycznymi wskazówkami, był dla nas, jest i mam nadzieję, że pozostanie, niewyczerpanym źródłem profesjonalnej wiedzy i wsparcia.

Chcę podkreślić szczególnie ważną rolę, jaką w gronie tym pełniła i pełni Pani Profesor Agnieszka Lech-Bińczycka, znakomita artystka o wielkiej wiedzy na temat historii grafiki. Jej zaangażowaniu, świeżej pamięci, zdolności przewidywania, nienaganej angielszczyźnie oraz wielu innym zaletom intelektu i charakteru zawdzięczają nasze starania pomyślny bieg, nawet w chwilach zwątpień.

Z wielką wdzięcznością wspomnieć muszę wsparcie, moralne, ale i organizacyjne, jakiego udzielał mi zawsze, także podczas prywatnych rozmów, Pan Prorektor Kolegium Medycznego UR i mój Przyjaciel – Profesor Artur Mazur.

Współdziałanie z Władzami Rzeszowa rozpoczęło się, gdy perspektywy pozyskania kolekcji przez Uniwersytet były jeszcze odległe. U jego początku stał Pan Dyrektor Marek Łagowski. Dobre i pozytywne rozmowy ze śp. Panem Prezydentem Stanisławem Sienką zaowocowały w listopadzie roku 2019 wyjazdem Pani Dyrektora Wydziału Kultury Katarzyny Pawlak i moim, na zaproszenie Rodziny Wannarów, do szwajcarskiego miasta Rheinfelden, gdzie mieliśmy możliwość bezpośredniego zapoznania się z kolekcją.

Późniejsze spotkania i kontakty z Panem Prezydentem Miasta Konradem Fijołkiem i Jego Zastępcami, Panią Krystyną Stachowską i Panem Grzegorzem Wroną, budzą nadzieję na ścisłą współpracę w sprawach kolekcji między Uniwersytetem a Rzeszowem.

Podczas ceremonii podpisania umowy Pani Verena Wanner przekazała na ręce Pana Rektora Adama Reicha trzy dzieła polskich autorów: Eugeniusza Geta-Stankiewicza – plakat do *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego dla Teatru im. Stefana Jaracza w Łodzi (1986), Franciszka Starowieyskiego – plakat do jego własnej wystawy w Galerii Artemis w Krakowie (1998 – antydatowany, zwyczajem autora, na „1698”) i Jana Młodożeńca – plakat do musicalu *O zachowaniu przy stole* Andrzeja Białusza dla Teatru na Targówku (1976). To wymowny symbol – jeśli weźmiemy pod uwagę, że to właśnie polski plakat stał u początku kolekcji. Plakaty polskie stanowią ponad połowę zbioru; większość jest z lat 80. i 90. XX wieku, a więc z ciekawego czasu, kiedy to tworzyli jeszcze klasycy polskiej szkoły plakatu, lecz na horyzoncie widać było nadciągające zmiany.

Cała kolekcja, która już niebawem zostanie przewieziona ze Szwajcarii do Rzeszowa, liczy aż 45 tysięcy plakatów, co sprawia, że nasza uczelnia posiadać będzie najprawdopodobniej drugi co do liczby zbiorów plakatów w naszym kraju (po Muzeum Plakatu w Wilanowie). Imię Twórcy kolekcji otwierać będzie, jak się wydaje, nieograniczone możliwości współpracy na całym świecie.

Plakaty pochodzą zewsząd, dokąd dotarł niezmordowany René Wanner. Poza polskimi są to głównie plakaty niemieckie, szwajcarskie, indyjskie, irańskie, chińskie, węgierskie, rosyjskie, meksykańskie, francuskie. Wiele z nich to dzieła o bardzo odmiennej od europejskiej estetyce i o często nietypowym przeznaczeniu, z pewnością interesujące dla historyków i teoretyków sztuki, lecz w nie mniej-

szym stopniu dla reprezentantów innych dziedzin: antropologii kulturowej, etnografii, socjologii, filologii, religioznawstwa, muzealnictwa i wielu innych nauk.

Ze względu na swoją multi- i interdyscyplinarność uniwersytet wydaje się szczególnie predestynowany do opieki naukowo-badawczej nad tak multi- i interdyscyplinarnym zjawiskiem, jakim jest plakat. Jestem przekonany, że przedstawiciele wszystkich jednostek i dyscyplin obecnych na Uniwersytecie Rzeszowskim i na innych uczelniach znajdą tu coś nie tylko ciekawego, ale i przydatnego z naukowego punktu widzenia.

Kolekcja znajdzie swe *locum* w spełniających wszelkie normy bezpieczeństwa pomieszczeniach magazynowych Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego. Plakaty zostaną skatalogowane i zarchiwizowane, a kiedy tylko będzie to możliwe – udostępnione do badań. Jednym z najważniejszych przejawów życia kolekcji będą wystawy plakatu dla jak najszerszej publiczności – ich tematyka, przy tej liczbie dzieł, jest właściwie nieograniczona.

Kolekcja wraz z jednostką uniwersytecką, jaka przy niej powstanie, będzie więc naturalnym polem działalności naukowo-badawczej, artystyczno-projektowej, dydaktycznej, dokumentacyjnej, wydawniczej, wystawienniczej i popularyzatorskiej. Chcielibyśmy, by Uniwersytet, wraz z całym Rzeszowem, stał się w niedalekiej przyszłości prawdziwym centrum sztuki plakatu, przyciągającym twórców i entuzjastów tej dziedziny sztuki z całego świata na wystawy, konkursy i przeglądy. Spełni się w ten sposób życzenie Darczyńców, by nasza uczelnia godnie upamiętniła imię dr. Reného Wannera – Szwajcara, który ukochał Polskę, naukowca, który ukochał sztukę plakatu.

Wydawnictwo UR poleca

Osoby z autyzmem w środowisku społecznym. Konteksty teoretyczne i praktyczne, red. **Aneta Lew-Koralewicz**, ISBN 978-83-8277-188-6, 2024, s. 218, format B5, oprawa broszurowa

Osoby z zaburzeniami ze spektrum autyzmu (ASD) stanowią znaczącą grupę w społeczeństwie, a ich funkcjonowanie obciążone jest wieloma istotnymi trudnościami. Autyzm dotyka nie tylko osoby, która go doświadcza, ale również oddziałuje na jej otoczenie zarówno rodzinne, edukacyjne, rówieśnicze, jak i szersze kręgi społeczne. Środowisko społeczne stanowi złożony system relacji pomiędzy osobą a otoczeniem, w którym ona żyje, możemy zatem założyć, że jest ono ważnym predyktorem rozwoju osobowości dziecka. Oddziaływania, których doświadcza osoba z ASD, zarówno te o charakterze intencjonalnym, jak też nieintencjonalnym, w znaczący sposób warunkują jej rozwój i funkcjonowanie w świecie. Rodzina, postawy rodzicielskie i preferowane style wychowania mają silny wpływ na proces diagnostyczny i edukacyjno-terapeutyczny. Kolejne konteksty rozwojowe wiążą się ze środowiskiem oświatowym, gdzie kształcenie osób ze spektrum autyzmu powinno odpowiadać ich indywidualnym potrzebom edukacyjnym i rozwojowym oraz sprzyjać ich pełnej integracji społecznej. Uczniowie z ASD powinni mieć zagwarantowane odpowiednie wykształcenie dzięki właściwym programom nauczania, odpowiedniej organizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego, strategiom kształcenia, wykorzystaniu zasobów oraz współpracy z lokalnymi społecznościami.

Konflikt na Ukrainie w świetle międzynarodowego prawa lotniczego i kosmicznego, red. **Sabina Kubas, Marek Podraza**, ISBN 978-83-8277-142-8, 2024, s. 252, format B5, oprawa broszurowa

Publikacja jest efektem zorganizowanej w dn. 20–21.04.2023 r. na Uniwersytecie Rzeszowskim Międzynarodowej IX Konferencji Prawa Lotniczego i Kosmicznego oraz Technologii, która odbyła się pod hasłem „Konflikt na Ukrainie w świetle międzynarodowego prawa lotniczego i kosmicznego”. W dziewiętnastu artykułach przedstawiciele świata nauki i praktycy dokonali analizy funkcjonowania przemysłu lotniczego i kosmicznego w obliczu konfliktu zbrojnego na Ukrainie oraz jego wpływu na politykę i konsekwencji dla bezpieczeństwa całej Europy. Autorzy poruszają problematykę m.in. sankcji zastosowanych wobec Federacji Rosyjskiej przez Unię Europejską w wyniku jej agresji i naruszania prawa międzynarodowego, a także wpływu konfliktu zbrojnego na cywilny ruch lotniczy w obrębie państw ościennych. Szczególną uwagę zwracają na kwestie wykorzystania bezzałogowych statków powietrznych w celach cywilnych i wojskowych, problemy związane z bezpieczeństwem przestrzeni kosmicznej, zagadnienia teledetekcji, pozycji satelitów szpiegowskich, funkcjonowania EASA oraz NATO w trakcie trwania konfliktu zbrojnego na Ukrainie.

Serge Parnovsky, Aleksei Parnowski, przekład **Igor Tralle**, *Jak funkcjonuje Wszechświat. Wprowadzenie do kosmologii współczesnej*, ISBN 978-83-8277-195-4, 2024, s. 204, format B5, oprawa broszurowa

Prezentowana publikacja dotyczy historii i aktualnego stanu wiedzy w kosmologii – nauce o Wszechświecie jako całości. Jej celem głównym jest wyjaśnienie najważniejszych idei kosmologii współczesnej: rozszerzającego się Wszechświata, jego powstania w Wielkim Wybuchu, ewolucji, a także charakterystyka różnych jego modeli. Autorzy starają się odpowiedzieć na najczęściej zadawane pytania dotyczące kosmologii. Omawiane są także dwie tajemnice nowoczesnej nauki – ciemna materia i ciemna energia. Publikacja różni się od większości książek popularnonaukowych. Złota reguła pisania tego typu książek mówi, iż każdy wzór pojawiający się w tekście zmniejsza liczbę potencjalnych czytelników o połowę. Tak więc Autorzy podjęli spore ryzyko, wykorzystali jednak równania i wzory tylko tam, gdzie było to niezbędne, poza tym wzory te i równania powinny być zrozumiałe dla każdego, kto uczył się matematyki i fizyki na poziomie liceum. Rozdziały zawierające zagadnienia bardziej skomplikowane i uznane przez Autorów za zaawansowane zostały oznaczone gwiazdką oraz obrazkiem zamyślonej ośmiorniczki. Wyjaśnili również, jak materiał zawarty w owych rozdziałach należy traktować.

XXXIII Forum Ekonomiczne w Karpaczu

W dniach 3–5 września 2024 r. w Karpaczu odbyło się XXXIII Forum Ekonomiczne. Forum Ekonomiczne jest największą międzynarodową konferencją polityczno-gospodarczą w Europie Środkowej i Wschodniej. Dyskutuje się na niej nie tylko o bezpieczeństwie, perspektywach rozwoju gospodarczego, współczesnych wyzwaniach i przezwyciężaniu kryzysów, ale także przedstawia konkretne rozwiązania i innowacyjne idee.

W tym roku w Karpaczu swoją obecność potwierdziło prawie 6000 osób, które uczestniczyły w niemal 600 panelach, debatach, dyskusjach, spotkaniach autorskich i prezentacjach. Uniwersytet Rzeszowski reprezentował Prorektor ds. Kolegium Nauk Przyrodniczych dr hab. Józef Cebulski, prof. UR, który wziął udział w panelu pn. *Od surowców krytycznych do półprzewodników – o krytycznych punktach gospodarki*. Panel moderował Jakub Wiech

z Energetyka24.com. Panel współtworzyli ponadto: Kasjan Wyligąła z Narodowej Rady Rozwoju przy Prezydencie RP, Mariusz Strojny ze Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Herbert Wirth z Politechniki Wrocławskiej oraz Gábor Papp z węgierskiego Instytutu Spraw Zagranicznych i Handlu.

„Nie ma nic lepszego niż język, który jest łącznikiem życia społecznego, kluczem do wiedzy, organem prawdy i rozsądku” [Ezop] – sprawozdanie z VII Międzynarodowej Konferencji Komisji Socjolingwistyki

Agnieszka Myszka

W dniach 12–14 września 2024 r. Uniwersytet Rzeszowski gościł najwybitniejszych socjolingwistów z Polski i innych krajów słowiańskich na VII Międzynarodowej Konferencji Naukowej z cyklu „Języki słowiańskie w ujęciu socjolingwistycznym”. Było to kolejne z odbywających się co dwa lata sympozjów Komisji Socjolingwistyki afiliowanej przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów. Poprzednie miało miejsce we wrześniu 2022 r. w Wilnie.

To naukowe wydarzenie patronatem objął JM Rektor UR prof. dr hab. n. med. Adam Reich, który powitał gości – jak zaznaczył – na pierwszej w Jego kadencji konferencji zorganizowanej na UR. Patronami honorowymi rzeszowskiego spotkania lingwistów byli też Prezydent Miasta Rzeszowa Konrad Fijołek oraz Wojewoda Podkarpacka Teresa Kubas-Hul. W imieniu Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa głos zabrał dyrektor dr hab. Arkadiusz Luboń, prof. UR, który wyraził radość z przybycia do Rzeszowa tak znamienitych językoznawców, prowadzących bardzo cenione współcześnie interdyscyplinarne badania naukowe. Konferencja

została zorganizowana przez Zakład Onomastyki UR we współpracy z Katedrą Lingwistyki Kulturowej i Socjolingwistyki na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, dlatego głos zabrała także wieloletnia Kierowniczka Komisji Socjolingwistyki prof. dr hab. Halina Kurek z UJ.

Celem cyklicznych spotkań członków i przyjaciół Komisji Socjolingwistyki

jest przedstawienie wyników badań prowadzonych w różnych ośrodkach w kraju i za granicą, formułowanie i wymiana wniosków oraz postulatów badawczych na kolejne lata. Ponadto ogromną wartością tych zjazdów jest integracja środowiska naukowego z różnych krajów oraz podniesienie stopnia umiędzynarodowienia badań poprzez rozwijanie współpracy pomiędzy ośrodkami naukowymi w kraju

i za granicą (wspólne projekty badawcze, publikacje, kształcenie młodych naukowców).

Tegoroczna konferencja była zatytułowana „Socjolingwistyka w słowiańskich badaniach językoznawczych. Teoria i praktyka”. Odbывała się w trybie hybrydowym. Stacjonarnie i *online* wzięli w niej udział prelegenci z siedmiu krajów (Polska, Bułgaria, Chorwacja, Słowacja, Litwa, Ukraina, Czechy), którzy w czasie obrad plenarnych i panelowych wygłosili 43 referaty.

Jak mówił Eurypides, język ma wielką moc, „jest ostrzejszy od miecza”, ale nie realizuje się sam w sobie, lecz w relacjach międzyludzkich; bez społeczeństwa jest martwy. A na skutek zmian dokonujących się w rzeczywistości pozajęzykowej pole badawcze socjolingwistyki wciąż się rozszerza, stwarzając nowe możliwości opisu. Referenci podkreślali zatem coraz większą interdyscyplinarność badań socjolingwistycznych, przedstawiali różne metodologie badań, rozważali skomplikowane relacje językowe (będące np. skutkiem wojen, przesiedleń, emigracji, zmian granic administracyjnych, polityki językowej władz), analizowali przemiany języka wsi prowadzące do swobodnego

„utowarowienia” gwary, która staje się rodzajem zabytku, elementem folkloru często wykorzystywanym w celach komercyjnych. Socjolingwiści analizowali wpływ czynników społecznych na język (analiza krajobrazów językowych, profile znaczeniowo-aksjologiczne, ideologie językowe, mowa nienawiści, wartościowanie w języku), omawiali języki środowiskowe (socjolekt medyczny, polszczyzna technologów żywności, język religijny). Kilka referatów dotyczyło najnowszej polszczyzny (konflikt dyskontów: Lidl *versus*

Biedronka, koronapolszczyzna) oraz onomastyki (nazewnictwo miejskie, imiona przezwiska, nazwy dziecięcych zabawek czy kosmetyków).

Ważnym elementem konferencji było robocze posiedzenie Komisji Socjolingwistyki, które odbyło się w pierwszym dniu po obradach. W trakcie spotkania przyjęto do komisji nowych członków, dokonano wyboru prezydium komisji na następną kadencję, ustalono miejsce VIII Konferencji Komisji Socjolingwistyki (Bańska Bystrzyca na Słowacji). Z kolei w drugim dniu nasi goście mieli okazję zwiedzić urokliwe miejsca w okolicy Rzeszowa. Wycieczka do Łańcuta i wieczorne biesiadowanie były okazją do zacieśniania relacji towarzyskich, rozmów do późnych godzin nocnych, wspomnień i snucia planów na przyszłość.

Materialnym i trwałym efektem spotkań naukowych są publikacje. Tak będzie również w przypadku VII Międzynarodowej Konferencji Komisji Socjolingwistyki. Artykuły powstałe na podstawie wygłoszonych referatów zostaną opublikowane w czasopiśmie „Słowo. Studia językoznawcze” w roczniku 2025.

Urodzinowa konferencja naukowa Biblioteki Austriackiej UR w Stacji Naukowej PAN w Wiedniu

Ewa Czeanek-Florek

Biblioteka Austriacka UR swoje 10. urodziny obchodziła nie gdzie indziej, a w samym Wiedniu: w dniach 19–20 września br. zorganizowała jubileuszową konferencję naukową pt. *Historyczno-językowe dziedzictwo wielokulturowej Galicji* w wiedeńskiej Stacji Naukowej Polskiej Akademii Nauk. Współorganizatorami konferencji byli: Ministerstwo Spraw Zagranicznych Austrii – Departament ds. Bibliotek Austriackich na Świecie oraz Polska Akademia Nauk – Stacja Naukowa w Wiedniu. Trójdzielna koncepcja konferencji obejmowała: część naukową, polonijną oraz poświęconą bibliotekom austriackim w Polsce.

W naukowej części sympozjum prelegenci przybliżyli dziedzictwo wielokulturowej Galicji w ujęciu historycznym oraz językowym. Mieliśmy okazję wysłuchać referatów znanych profesorów z Uniwersytetu Wiedeńskiego. Byli to: prof. Alois Woldan, prof. Michael Moser, prof. Christopher Augustynowicz, prof. Przemysław Chojnowski oraz dr Larissa Cybenko. Grono prelegentów spoza Austrii to: prof. Piotr Szlanta (Uniwersytet Warszawski, dyrektor Stacji Naukowej PAN w Wiedniu), doc. uniw. dr Jarosław Lopuschanskyj (Drohobycz) oraz pisząca te słowa. Podsumowujący referat wygłosił były ambasador, autor licznych publikacji o tematyce polsko-austriackiej, wiedeńczyk dr Jakub Forst-Battaglia.

Jednym z aspektów „dziedzictwa wielokulturowej Galicji” w Wiedniu jest obecność i aktywna działalność w stolicy Austrii tamtejszej Polonii. Ciekawy rys historyczny pt. *Polacy w Wiedniu – historia i terażniejszość* zaprezentował mgr Sławomir Iwanowski. Następnie swą niezmiernie aktywną wieloletnią działalność na wiedeńskim gruncie zaprezentowali zasłużeni działacze austriackiej Polonii: dypl. ekon. Zofia Beklen, mgr Sławomir Iwanowski, dypl. inż. Barbara Vecer, mgr Andrzej Lech, mgr Hanna Kaczmarczyk oraz dr Liliana Niesielska.

Warto podkreślić, że Pani Barbara Vecer tuż przed konferencją została uhonorowana odznaczeniem ministerialnym

„Zasłużony dla Kultury Polskiej”, o co osobiście wnioskowałam. Pani Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego pozytywnie zaopiniowała moją prośbę, a uroczyste wręczenie medalu i legitymacji odbyło się w Ambasadzie RP w Wiedniu 16 września br.

Trzecia część konferencji była poświęconą kolejnemu współczesnemu aspektowi dziedzictwa (również) Galicji – bibliotekom austriackim w Polsce, będącym miejscami austriacko-polskiego transferu kultury i nauki. Należy podkreślić, że cztery z sześciu placówek znajdują się w południowej części naszego kraju, gdzie powiązania z Austrią były od stuleci dość intensywne. Jako wprowadzenia wysłuchaliśmy ciekawego syntetycznego rysu teoretycznego,

zaprezentowanego przez kierownik Biblioteki Austriackiej w Opolu, mgr Monikę Wójcik-Bednarz. Następnie kierownicy lub bibliotekarze wszystkich sześciu bibliotek austriackich istniejących w Polsce zaprezentowali działalność swoich placówek. Panel zakończyła dyskusja pt. *Biblioteki austriackie w Polsce jako miejsca austriacko-polskiego transferu kultury i nauki – wnioski i perspektywy na przyszłość*. Jak na urodziny przystało, nie zabrakło kulinarnych pyszności, ufundowanych przez wiedeńską Stację Naukową PAN, Ministerstwo Spraw Zagranicznych Austrii, Panią dypl. inż. Barbarę Vecer oraz Pana mgr. Andrzeja Lecha. Pani Vecer w pierwszym dniu konferencji także obchodziła urodziny, świętowaliśmy więc podwójnie. Urodzinowa konferencja naukowa była bardzo udana, wniosła wiele ciekawej i przydatnej wiedzy, dostarczając impulsów oraz inspiracji do dalszej pracy – w kolejnym dziesięcioleciu, które rozpoczynamy w nowym roku akademickim 2024/2025.

Forum Praktyków Fizjoterapii w Uniwersytecie Rzeszowskim „Blżej do nowoczesnej fizjoterapii w praktyce”

21 września 2024 r. Uniwersytet Rzeszowski gościł 2. Podkarpackie Forum Praktyków Fizjoterapii „Blżej do nowoczesnej fizjoterapii w praktyce”, które zgromadziło specjalistów z całego kraju, pragnących dzielić się wiedzą i doświadczeniami w pracy z pacjentami. Celem wydarzenia jest stworzenie platformy umożliwiającej rozwój zarówno praktyków, jak i studentów, a także budowanie relacji między pracodawcami a przyszłymi pracownikami. Jak podkreślają organizatorzy, ważnym aspektem Forum jest budowanie świadomości zawodowej fizjoterapeutów i fizjoterapeutek oraz konsolidacja środowiska medycznego. Forum zainicjowano w 2022 r. według pomysłu Barbary Cyran-Grzebyk, Katarzyny Zajkiewicz, Arseniusza Burkiewicza i Macieja Rachwała. Od początku organizatorzy pragnęli stworzyć przestrzeń, która zgromadzi jak największą liczbę fizjoterapeutów, nie tylko z Podkarpacia, ale także z całego kraju. Tegoroczne Forum, kontynuując tę misję, zaproponowało uczestnikom sześć różnych warsztatów, dzięki którym mogli oni rozwijać swoje umiejętności praktyczne. Zaproszeni prelegenci wygłosili 14 wykładów eksperckich. Wydarzenie odbyło się pod patronatem JM Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr. hab. n. med. Adama Reicha, Prorektora ds. Ko-

legium Nauk Medycznych prof. dr. hab. n. med. Artura Mazura, Prezesa Stowarzyszenia Fizjoterapia Polska, Prezesa Polskiego Towarzystwa Fizjoterapii oraz Konsultanta Wojewódzkiego w Dziedzinie Fizjoterapii dla Województwa Podkarpackiego. Organizatorzy nawiązali również współpracę z Podkarpackim Oddziałem Narodowego Funduszu Zdrowia oraz wieloma autorytetami w dziedzinie fizjoterapii. Wszystko po to, by zapewnić uczestnikom dostęp do najnowszych informacji oraz wiedzy specjalistycznej opartej na dowodach naukowych.

Forum odwiedzili także przedstawiciele branży medycznej, którzy zaprezentowali swoje produkty i nowoczesne rozwiązania wspierające pracę fizjoterapeutów. Liczba firm współpracujących z organizatorami rośnie z roku na rok, dlatego w trosce o przejrzystość i niezależność wydarzenia nie wymieniano ich nazw. W trakcie spotkania uczestnicy mieli również okazję skorzystać z wielu niespodzianek przy-

gotowanych wspólnie z Narodowym Funduszem Zdrowia oraz wystawcami. Nad merytoryczną stroną konferencji czuwali wybitni specjaliści z dziedziny fizjoterapii, m.in. Agnieszka Stępień, Maciej Krawczyk, Andrzej Myśliwiec oraz Agnieszka Sozańska, Agnieszka Guzik, Marta Podhorecka, Katarzyna Zajkiewicz, Justyna Wyszyńska, Lidia Perenc, Katarzyna Walicka-Cupryś, Joanna Baran, Mariusz Družbicki. Za organizację i sprawnny przebieg wydarzenia odpowiadali Barbara Cyran-Grzebyk, Maciej Rachwał, Maciej Kochman, Gabriela Kołodziej-Lackorzyska, Joanna Majewska, Justyna Brożonowicz, Paweł Piwoński, Arseniusz Burkiewicz, wspierani przez wielu zaangażowanych wolontariuszy i współpracowników.

fot. M. Świąćicki

Pracownik naukowy Instytutu Nauk Prawnych UR stypendystą Polskiej Akademii Umiejętności

Pracownik Instytutu Nauk Prawnych Uniwersytetu Rzeszowskiego – dr LL.M. Wojciech J. Kosior z Zakładu Prawa Rzymskiego – otrzymał prestiżowe stypendium Fundacji Lanckorońskich, przyznawane przez Polską Akademię Umiejętności, na przeprowadzenie badań naukowych w Rzymie w 2025 r.

Dr Wojciech J. Kosior został stypendystą Polskiej Akademii Umiejętności już drugi raz. Wcześniej wyróżniono go stypendium Fundacji z Brzezia Lanckorońskich, dzięki czemu przeprowadził badania naukowe w Londynie w 2019 r. Polska Akademia Umiejętności dysponuje stypendiami Fundacji Lanc-

koroońskich i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich na prowadzenie badań w Rzymie, Wiedniu, Londynie i innych ośrodkach naukowych Europy. W wyniku umowy Fundacji Lanckorońskich z Polską Akademią Umiejętności rozszerzonej na Fundację z Brzezia Lanckorońskich Fundacja przekazały PAU gestię swoich stypendiów, od lat przyznawanych humanistom polskim na badania zagraniczne. Stypendia corocznie rozdziela Komisja przy PAU, w skład której wchodzi dwaj członkowie PAU, sekretarz z ramienia PAU i przedstawiciele pięciu uniwersytetów (UJ, UW, UW, UAM, UMK).

Prof. Jolanta Szempruch członkinią dwóch sekcji KNP PAN

Mamy zaszczyt poinformować, że na mocy uchwał nr 76/2024 oraz 77/2024 Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk z dnia 12 czerwca 2024 r. prof. dr hab. Jolanta Szempruch została powołana na członkinię Sekcji Pedagogiki Pracy KNP oraz Sekcji Pedagogiki Szkoły KNP PAN na kadencję 2024–2027. Serdecznie gratulujemy!

Dr hab. Joanna Smyła, prof. UR, została powołana na członkinię Sekcji Pedagogiki Pracy KNP PAN

Mamy zaszczyt poinformować, że 12 czerwca br. dr hab. Joanna Smyła, prof. UR z Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Rzeszowskiego, została powołana na członkinię Sekcji Pedagogiki Pracy Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk na kadencję 2024–2027. Serdecznie gratulujemy!

Prof. Vasil Gluchman, pracownik Instytutu Filozofii Uniwersytetu Rzeszowskiego, w gronie najwybitniejszych naukowców zajmujących się etyką!

Jest nam niezmiernie miło poinformować, że prof. dr hab. Vasil Gluchman, pracownik Instytutu Filozofii Kolegium Nauk Humanistycznych, został zaliczony przez amerykańską platformę bibliometryczną ScholarGPS do grona 0,5% najwybitniejszych naukowców zajmujących się etyką. Panu Profesorowi gratulujemy i życzymy dalszych sukcesów!

Dr Rafał Wilk zdobył brązowy medal w wyścigu kolarskim ze startu wspólnego (H4) igrzysk paralimpijskich w Paryżu

Rafał Wilk to jeden z najbardziej utytułowanych polskich sportowców w parakolarstwie, jest doktorem nauk o kulturze fizycznej i cenionym wykładowcą w Instytucie Nauk o Kulturze Fizycznej w Kolegium Nauk Medycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Dr Rafał Wilk od lat dominuje w kolarstwie ręcznym, stając się inspiracją zarówno dla sportowców, jak i studentów. Jego sukcesy to nie tylko triumfy sportowe, ale również dowód na siłę charakteru i determinację.

To piąty medal dr. Rafała Wilka wywalczony w paralimpiadzie

Mistrzem został trzykrotnie; w Londynie w 2012 r. wywalczył dwa medale. Cztery lata później w Rio de Janeiro przypadły mu także dwa medale: złoty w wyścigu na czas oraz srebrny w wyścigu szosowym. W tym roku do kolekcji wywalczył brąz – piąty medal paralimpijski.

– No to teraz mam wszystkie kolory medali do kolekcji. Jestem zadowolony i uważam ten medal za sukces, bo przyszedł wbrew temu, co pokazuje PESEL. Ten medal, choć brązowy, smakuje równie słodko jak tamte złote. W Tokio pech i złośliwość sprzętu pozbawiły mnie medalu, więc los mi odpłacił – mówił Rafał Wilk w rozmowie z Polskim Komitetem Paralimpijskim. Złoty medalista, Holender Jetze Plat, pokonał trasę o długości 56,8 km – przy różnicy wzniesień wynoszącej 140

metrów – w czasie 1:29.15. Srebro wywalczył Austriak Thomas Fruehwirth (+0:31). Polak stracił do Holendra przeszło pięć minut.

Karierę sportową Rafał Wilk rozpoczął jako żuźlowiec, jednak po wypadku w 2006 r., który przerwał jego żuźłowe sukcesy, rozpoczął nową drogę, stając się jednym z najbardziej utytułowanych paralimpijczyków w historii. Poza działalnością sportową dr Rafał

Wilk angażuje się w życie akademickie, dzieląc się swoją wiedzą i doświadczeniem z młodym pokoleniem.

Złoty Medal na wystawie wynalazków ICAN – International Invention Innovation Competition w Kanadzie za wynalazek autorstwa naukowców z Kolegium Nauk Przyrodniczych

W dniach 24–26 sierpnia 2024 r. w Toronto odbyła się wystawa wynalazków ICAN – International Invention Innovation Competition in Canada, podczas której zaprezentowany został wynalazek opracowany w KNP UR przez dr hab. inż. Natalię Matłok, prof. UR, i prof. dr. hab. Macieja Balawejdra oraz przedstawiciela firmy Fieldstone Investments II sp. z o.o. – Wojciecha Kowalskiego. Wynalazek chroniony zgłoszeniem patentowym nr P. 44483, stanowiący mobilne urządzenie do bezpozostałościowej ochrony roślin z użyciem procesu ozonowania, został zaprojektowany i wykonany w ramach konsorcjum realizującego projekt WSPÓŁPRACA M16 pn. „Innowacyjna technologia produkcji owoców jagodowych na przykładzie maliny o podwyższonej zawartości związków bioaktywnych oraz zwiększonej wartości handlowej”, finansowany z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020, a współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Urządzenie przeznaczone jest do wspomagania ochrony przed chorobami grzybowymi malin poprzez fumigację gazowym ozonem. Wdroże-

nie wynalazku umożliwia redukcję zużycia fungicydów o co najmniej 25%, przy jednoczesnym braku generowania pozostałości. Ponadto wyprodukowane owoce wykazują się wyższą zawartością związków bioaktywnych (w tym głównie związków fenolowych i witaminy C), a także zwiększoną trwałością przechowalniczą. Utylitarny, prośrodowiskowy charakter prezentowanego wynalazku został doceniony przez międzynarodowe jury przyznaniem Złotego Medalu.

Publikacja *Żydzi w kulturze muzycznej Galicji, t. 2,* pod red. prof. dr hab. Ewy Nideckiej znalazła się w gronie laureatów konkursu „Muzyczne Orły” 2024

Z satysfakcją informujemy, że Pani prof. dr hab. Ewa Nidecka została laureatką IV Międzynarodowego Konkursu „Muzyczne Orły” w dziedzinie sztuki muzycznej w kategorii „publikacja naukowa i popularnonaukowa” za książkę *Żydzi w kulturze muzycznej Galicji, t. 2: Galicja – pamięć i przeszłość*. Publikacja ukazała się nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Rzeszowskiego w 2023 r.

Wyróżniona monografia jest zbiorem artykułów dokumentujących wkład artystów żydowskich do polskiej kultury muzycznej XIX i XX wieku. Autorzy tekstów sięgają do niepublikowanych dotąd pamiętników i unikatowej korespondencji polskich muzyków żydowskich, odkrywając nowe wątki biograficzne cenionych, a także sylwetki mniej znanych ludzi muzyki pochodzenia żydowskiego. W publikacji czytelnik znajdzie też wątki związane z działalnością krytycznomuzyczną, refleksje o muzyce żydowskiej, a nadto przyczynki do dziejów muzycznych organizacji żydowskich. Wszystkie one są śladem pamięci życia galicyjskiej społeczności żydowskiej oraz osiągnięć jej wybitnych muzyków i muzykologów, których spuścizna artystyczna wykracza daleko poza społeczność lokalną.

Pomysłodawcą i organizatorem Międzynarodowego Konkursu „Muzyczne Orły” jest Fundacja „Muzyka do Potęgi”, która w ramach swojej działalności statutowej podjęła trud wyszukania i uhonorowania wybitnych osiągnięć w dziedzinie sztuk muzycznych, powszechnie ujmowanej jako muzyka poważna.

Wręczenie laureatom konkursu statuetki „Muzyczny Orzeł” odbyło się podczas gali w Filharmonii Łódzkiej im. Artura Rubinsteina 21 września 2024 r.

Publikacja naukowców z Kolegium Nauk Medycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego w prestiżowym czasopiśmie „The Lancet”

Z wielką radością informujemy, że naukowcy z Kolegium Nauk Medycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego zostali współautorami pracy badawczej opublikowanej w jednym z najbardziej prestiżowych czasopism – „The Lancet”, którego współczynnik Impact Factor wynosi 98,4.

Dr hab. Justyna Wyszynska, prof. UR, dr Justyna Leszczak, dr Piotr Matłosz, dr Grzegorz Sobek oraz mgr Rafał Baran są autorami artykułu pt. *General and abdominal adiposity and hypertension in eight world regions: a pooled analysis of 837 population-based studies with 75 million participants*.

Ważne odkrycia w obszarze zdrowia publicznego

Opublikowane badanie podejmuje ważny temat powiązania między otyłością ogólną i brzusznią a nadciśnieniem tętniczym. Praca obejmuje analizę danych z 837 badań populacyjnych, które objęły aż 7,5 miliona uczestników z ośmiu regionów świata. Wyniki badania wykazały istotne różnice we wskaźnikach otyłości między regionami, co

z kolei ma silny wpływ na występowanie nadciśnienia tętniczego.

Znaczenie wyników dla zdrowia globalnego i regionalnego

Odkrycia te mają znaczenie dla strategii prewencji chorób układu krążenia na poziomie globalnym i regionalnym. Identyfikacja regionalnych różnic w relacji między otyłością a nadciśnieniem tętniczym otwiera nowe możliwości dla dostosowania programów zdrowotnych do specyficznych potrzeb lokalnych społeczności. Dzięki temu można skuteczniej przeciwdziałać chorobom związanym z układem krążenia i poprawiać zdrowie publiczne w różnych częściach świata. Serdecznie gratulujemy dr hab. Justynie Wyszynskiej, prof. UR, dr Justynie Leszczak, dr. Piotrowi Matłoszowi, dr. Grzegorzowi Sobkowi oraz mgr Rafałowi Baranowi.

Link do publikacji: [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(24\)01405-3/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(24)01405-3/fulltext)

THE LANCET

Kolegium Nauk Medycznych otrzymało grant z programu Horyzont Europa

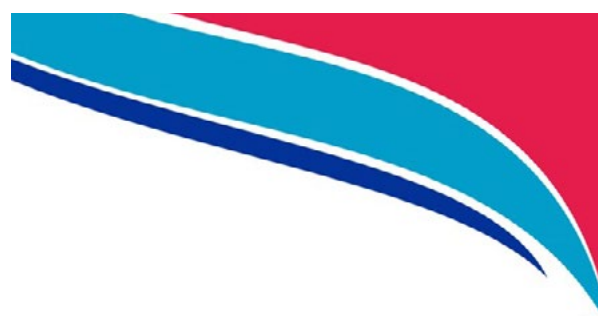
Z radością informujemy o uzyskaniu przez Kolegium Nauk Medycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego grantu z programu Horyzont Europa na udział w międzynarodowym projekcie pt. *Preventing lifetime obesity by early risk-factor identification, prognosis and intervention* (eprObes).

eprObes to multidyscyplinarny projekt realizowany przez konsorcjum 18 organizacji z 9 krajów europejskich. Projekt ten obejmuje badania kliniczne prowadzone w różnych okresach życia, koncentrując się na wpływie procesów poznawczych, stylu życia oraz kondycji zdrowia psychicznego na rozwój otyłości.

Projekt realizowany będzie przez zespół z Kolegium Nauk Medycznych Uniwersytetu Rzeszowskiego, który tworzą: prof. dr hab. Artur Mazur; dr hab. Edyta Łuszczki, prof. UR; dr hab. Justyna Wyszzyńska, prof. UR; lek. Natalia Dąbek oraz mgr inż. Aneta Radaczyńska. Serdeczne gratulujemy sukcesu!

Głównym celem projektu jest zdefiniowanie skutecznych strategii aktywnego zapobiegania otyłości w ciągu życia, ze szczególnym uwzględnieniem wczesnych etapów rozwoju, od okresu prenatalnego (w tym okołoporodowego) do okresu dojrzewania, oraz identyfikacja determinantów zachowań żywieniowych.

Badania multiomiczne oraz integralna analiza danych w ramach projektu eprObes, wspierane przez technologie bioinformatyczne i sztuczną inteligencję, umożliwią identyfikację skutecznych środków zapobiegawczych i interwencji dotyczących stylu życia w kluczowych fazach dojrzewania, co przyczyni się do zapobiegania nadmiernemu przyrostowi masy ciała oraz unikaniu powikłań metabolicznych.

**A large-scale European project to
research and implement innovative
approaches to prevent obesity from
early life**

Funded by the European Union
Grant Agreement 101080219

Troje naukowców z Uniwersytetu Rzeszowskiego laureatami konkursu **MINIATURA 8**

Z radością informujemy, że troje naukowców z Uniwersytetu Rzeszowskiego otrzymało dofinansowanie w ramach konkursu NCN **MINIATURA 8**:

– dr **Sabina Galiniak** z Kolegium Nauk Medycznych – „Modulatory CFTR a stres oksydacyjny w mukowiscydozie” – na kwotę 34 705 zł (projekt stanowi badania wstępne i ma na celu ocenę w czasie leczenia oksydacyjnych modyfikacji białek surowicy u chorych na CF, którzy przyjmują modulatory CFTR).

– dr **Marcin Wiącek** z Kolegium Nauk Medycznych – „Porównanie wartości ciśnień tętniczych pozyskanych w sposób inwazyjny i nieinwazyjny w trakcie leczenia udaru niedokrwinnego mózgu metodą trombektomii mechanicznej w znieczuleniu ogólnym” – badanie pilotażowe na kwotę 7150 zł (celem jest przeprowadzenie badania pilotażowego oceniającego zasadność kolejnych analiz o charakterze prospektywnym, obejmujących większe grupy pacjentów i oceniających wpływ rodzaju pomiaru ciśnienia tętniczego na parametry kliniczne).

– dr **Joanna Kaszuba** z Kolegium Nauk Przyrodniczych – „Badania właściwości funkcjonowania natywnych i modyfikowanych preparatów białkowych z nasion ogórecznika lekarskiego (*Borago officinalis* L.)” – na kwotę 44 330 zł (celem jest badanie właściwości funkcjonalnych preparatów białkowych uzyskanych z nasion ogórecznika lekarskiego – natywnych oraz poddanych modyfikacjom, w zależności od metody ekstrakcji oraz sposobu modyfikacji białka).

Serdecznie gratulujemy!

Dr Sabina Galiniak

Dr Joanna Kaszuba

Naukowcy z Uniwersytetu Rzeszowskiego wśród 2% najczęściej cytowanych naukowców na świecie!

Niezmiernie miło nam poinformować, że po raz kolejny naukowcy z Uniwersytetu Rzeszowskiego znaleźli się w bazie Top 2% najczęściej cytowanych naukowców na świecie.

Ranking opracowano na podstawie danych bibliometrycznych zebranych dla wszystkich naukowców indeksowanych w bazie Scopus oraz dla wszystkich dyscyplin naukowych, wykorzystując złożony indeks dotyczący cytawalności prac naukowych, uwzględniający m.in. indeks Hirscha oraz dane o współautorstwie prac czy roli autora w grupie współautorów. Dodatkowymi nowymi wskaźnikami w tegorocznych zestawieniach są publikacje wycofane oraz ich cytowania.

W rankingu cytowań na przestrzeni całej kariery naukowej znajdują się:

KOLEGIUM NAUK MEDYCZNYCH

– prof. dr hab. n. med. Adam Reich, Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego

KOLEGIUM NAUK PRZYRODNICZYCH

– prof. dr hab. Grzegorz Bartosz z Instytutu Technologii Żywności i Żywnienia
– prof. dr hab. Łukasz Łuczaj z Instytutu Biologii
– dr hab. Jan G. Bazan, prof. UR z Instytutu Informatyki

Na liście najbardziej wpływowych pod względem cytawalności naukowców za rok 2023 znaleźli się natomiast:

KOLEGIUM NAUK MEDYCZNYCH

– prof. dr hab. n. med. Adam Reich, Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego
– prof. dr hab. n. med. Artur Mazur, Prorektor ds. Kolegium Nauk Medycznych

– dr hab. n. med. i n. o zdr. Monika Stompor-Gorący, prof. UR z Instytutu Nauk Medycznych

– prof. dr hab. n. med. Rafał Filip z Instytutu Nauk Medycznych

KOLEGIUM NAUK PRZYRODNICZYCH

– prof. dr hab. Grzegorz Bartosz z Instytutu Technologii Żywności i Żywnienia

– prof. dr hab. Łukasz Łuczaj z Instytutu Biologii

– dr hab. Janusz Sokół, prof. UR z Instytutu Matematyki

– prof. dr hab. Andriy Sybirnyy z Instytutu Biotechnologii

– prof. dr hab. Izabela Sadowska-Bartos z Instytutu Technologii Żywności i Żywnienia

– dr hab. Stanisława Kanas, prof. UR z Instytutu Matematyki

Wyróżnionym badaczom gratulujemy i życzymy dalszych sukcesów publikacyjnych.

Źródło: Ioannidis, John P.A. (2024), August 2024 data-update for Updated science-wide author databases of standardized citation indicators, Elsevier Data Repository, V7, doi: 10.17632/btchxktzyw.7.

Jubileusz 50-lecia pracy naukowej prof. dr hab. Elżbiety Dyni połączony z Jubileuszową Międzynarodową X Konferencją Prawa Lotniczego i Kosmicznego

Lidia Brodowski, Dagmara Kuźniar

W dniach 18–19 kwietnia 2024 r. na Uniwersytecie Rzeszowskim odbyła się Jubileuszowa Międzynarodowa X Konferencja Prawa Lotniczego i Kosmicznego oraz Technologii nt. „Stan aktualny i perspektywy rozwoju międzynarodowego prawa lotniczego, kosmicznego oraz nowych technologii”. Konferencja miała podwójnie jubileuszowy charakter, została bowiem połączona z 50-leciem pracy naukowej prof. dr hab. Elżbiety Dyni. Z tej okazji grono przyjaciół, współpracowników i wychowanków uhonorowało szacowną Jubilatkę księgą jubileuszową pt. *Wokół problematyki państwa jako podmiotu prawa międzynarodowego* wydaną przez Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Profesor Elżbieta Dynia urodziła się 5 listopada 1951 r. w Stalowej Woli. W 1969 r. ukończyła szkołę średnią w Rzeszowie. W tym samym roku zdała egzaminy wstępne na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie i rozpoczęła edukację w Filii UMCS w Rzeszowie. Tak zapoczątkowana droga naukowa stała się Jej zawodowym przeznaczeniem pozwalającym z właściwą dla Jubilatki pasją realizować naukowe aspiracje przez kolejne dekady.

W 1974 r. po uzyskaniu tytułu zawodowego magistra prawa Pani Profesor została zatrudniona na stanowisku pracownika naukowo-technicznego Filii UMCS w Rzeszowie, a w latach 1975–1977 na stanowisku asystenta i starszego asystenta w Zakładzie Nauk Prawno-Ustrojowych. W 1978 r. objęła stanowisko starszego asystenta w Zakładzie Historii, Teorii Państwa i Prawa oraz Nauk Politycznych. Mimo prowadzenia zajęć dydaktycznych z różnych przedmiotów pozostała wierna swoim internacjonalistycznym

zainteresowaniom. W tym czasie odbyła kilkumiesięczny staż w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych w Warszawie pod kierunkiem prof. dr. hab. Janusza Symonidesa i prof. dr. hab. Remigiusza Bierzanka. Zwieńczeniem badań naukowych w zakresie prawa międzynarodowego publicznego było nadanie Pani Profesor w 1981 r. stopnia doktora nauk prawnych na podstawie uchwały Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Rozprawa doktorska nosiła tytuł *Charakter prawnomiędzynarodowy Brytyjskiej Wspólnoty Narodów* („Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Lublin-Polonia” 1983, vol. XXX), a jej promotorem był prof. dr hab. Lech Antonowicz.

W grudniu 1981 r. została zatrudniona na stanowisku adiunkta. Kontynuując swoje zainteresowania naukowe, w 1987 r. odbyła półroczny staż na Uniwersytecie w Lock Haven w Pensylwanii. Na podstawie dorobku naukowego i rozprawy habilitacyjnej pt. *Uznanie rządu w prawie międzynarodowym* (Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1997) w 1998 r. Rada Wydziału Prawa i Administracji UMCS w Lublinie podjęła uchwałę o nadaniu Pani Profesor stopnia doktora habilitowanego. Rok później została zatrudniona na stanowisku adiunkta w Zakładzie Prawa Publicznego, a 1 kwietnia 2000 r. objęła funkcję kierownika Zakładu Prawa Międzynarodowego i Wspólnot Europejskich – po zmianie jego nazwy: Zakładu Prawa Międzynarodowego i Prawa Europejskiego. W 2001 r. Pani Profesor została mianowana na stanowisko profesora nadzwyczajnego UMCS w Lublinie, a po utworzeniu Uniwersytetu Rzeszowskiego, którego częścią stała się rzeszowska Filia UMCS, została zatrudniona na

Prof. dr hab. Elżbieta Dynia

stanowisku profesora nadzwyczajnego tej uczelni. Zwieńczeniem wieloletnich badań i studiów z zakresu prawa międzynarodowego publicznego, podsumowującym dorobek naukowy Pani Profesor, było otrzymanie w 2022 r. tytułu profesora nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

W pracy badawczej Profesor Elżbiety Dyni można wyróżnić dwa okresy. W pierwszym skupiała się na badaniu problematyki państwa jako głównego podmiotu prawa międzynarodowego, jego roli i znaczenia, ciężących na nim zobowiązań, zwłaszcza tych związanych ze statusem prawnomiędzynarodowym i ochroną jednostki. Prowadzone studia zaowocowały publikacjami dotyczącymi: podmiotowości państwa, uznania państwa przez organizacje międzynarodowe, uznania rządu, ochrony praw człowieka, statusu cudzoziemców. Po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego Pani Profesor kontynuowała swoje zainteresowania związane ze statusem prawnomiędzynarodowym państwa, rozszerzając studia na nowe obszary badawcze. Stąd też w Jej badaniach i dorobku piśmienniczym w tym okresie można wyróżnić dwa nurty. Pierwszy jest kontynuacją dotychczasowych zainteresowań instytucją uznania międzynarodowego. W jego ramach poszerzono dotychczasowe ustalenia naukowe, uwzględniając w szczególności problematykę uznania państwa. Warto zauważyć, że owocem tych prac była nie tylko rozprawa habilitacyjna na temat uznania rządu w prawie międzynarodowym, ale również pionierska monografia pt. *Uznanie państwa w prawie międzynarodowym. Zarys problematyki* (Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2017). Drugi nurt badawczy dotyczył problematyki integracji europejskiej, międzynarodowego prawa karnego oraz międzynarodowego prawa lotniczego. Zainteresowanie problematyką integracji europejskiej wiązało się z perspektywą wstąpienia Polski do Unii Europejskiej, a jego efektem było opracowanie monograficzne pt. *Integracja europejska*, którego pierwsze wydanie ukazało się w 2003 r. nakładem Wydawnictwa Prawniczego LexisNexis. Kolejne wydania pochodzą z 2004 i 2006 r. Odpowiedzią na potrzebę naukowej analizy zagadnień związanych z członkostwem państw w Unii Europejskiej były też publikowane przez Panią Profesor artykuły naukowe dotyczące takich zagadnień, jak: integracja europejska a suwerenność państwa, harmonizacja i relacja prawa krajowego z prawem UE, reformy ustrojowe UE, polityka regionalna UE, zasady prawa UE, obywatelstwo UE, utworzenie i funkcjonowanie strefy Schengen. Z kolei zainteresowania prawem międzynarodowym karnym koncentrowały się przede wszystkim na odpowiedzialności jednostki za naruszenie norm prawa międzynarodowego.

Od ponad dziesięciu lat Profesor Elżbieta Dynia zajmuje się również problematyką międzynarodowego prawa lotniczego i kosmicznego, której poświęcone są wydawane cyklicznie od 2015 r. prace zbiorowe pod Jej redakcją. Inicjatywa ta

spełnia nie tylko rolę naukową, ale również edukacyjną wobec szybko zmieniających się realiów stosowania nowych technologii, rozwijającej się praktyki państw i nienadążających za nimi regulacji prawnych. Zaznaczyć należy, że analiza nowych technologii jest również stałym elementem tych opracowań, ponieważ założeniem Jubilatki było połączenie środowisk naukowych – prawniczego i inżynierskiego – w celu wymiany poglądów i stworzenia wspólnej platformy do dyskusji naukowej na tematy najbardziej aktualne w zakresie postępu technicznego i rozwoju usług lotniczych i kosmicznych. To też wyśmienity dowód znakomitego wyczucia naukowego Pani Profesor odnośnie do wyboru ważkiej i badawczo pożądanej tematyki. Jubilatka jest też autorką artykułów naukowych poświęconych zagadnieniom międzynarodowego prawa lotniczego dotyczących m.in. bezpieczeństwa żeglugi powietrznej. W sumie wynikiem szeroko zakrojonych studiów i analiz jest 5 monografii autorskich, 5 broszur monograficznych, redakcja 11 prac zbiorowych, a także kilkadziesiąt artykułów naukowych i recenzji.

Profesor Elżbieta Dynia pełniła funkcję kierownika Zakładu Prawa Międzynarodowego i Prawa Europejskiego przez 20 lat, budując jego potencjał naukowy i dydaktyczny od podstaw. Dziś w Zakładzie zatrudnionych jest, obok Pani Profesor, pięciu pracowników badawczo-dydaktycznych: dwóch na stanowisku profesora UR, dwóch na stanowisku adiunkta i jedna na stanowisku asystenta. Jubilatka jako osoba niezwykle zdyscyplinowana, konsekwentna i obdarzona zmysłem organizacyjnym z powodzeniem nie tylko tworzyła historię Zakładu, dając mu najlepsze świadectwo jego potencjału, ale również prowadziła szeroką działalność dydaktyczną i organizacyjną. W ramach zakładowych zajęć dydaktycznych, obok prowadzonych przez Panią Profesor wykładów, ćwiczeń i seminariów z prawa międzynarodowego publicznego na kierunkach prawo i administracja, w trybie stacjonarnym i niestacjonarnym, pojawiły się z Jej inicjatywy nowe przedmioty rozszerzające dydaktyczną ofertę uczelni kierowaną do studentów w zakresie prawa międzynarodowego publicznego, ze szczególnym uwzględnieniem prawa Unii Europejskiej. Warto wspomnieć, że wykłady z przedmiotu prawo międzynarodowe publiczne Pani Profesor prowadzi od 1981 r., najpierw na Wydziale Prawa i Administracji Filii UMCS w Rzeszowie, a od 2001 r. na Uniwersytecie Rzeszowskim. Profesor Elżbieta Dynia była również założycielem i kierownikiem

Podyplomowego Interdyscyplinarnego Studium Europeistyki, które działało przy Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego od 2000 r. Ostatnia edycja cyklu kształcenia zakończyła się w 2005 r. po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Tam też prowadziła wykłady z przedmiotu integracja europejska. W latach 1998–2002 wykładała prawo międzynarodowe publiczne w Wyższej Szkole Administracji i Zarządzania w Przemyślu, a od 2005 do 2008 instytucje i źródła prawa Unii Europejskiej w Wyższej Szkole Inżynieryjno-Ekonomicznej w Ropczycach, gdzie była kierownikiem Katedry Prawa i Administracji (2006–2007) i Katedry Administracji Publicznej (2007–2008). Brała udział w cyklicznych wykładach organizowanych przez Rzeszowskie Towarzystwo Naukowe. W 2007 r. prowadziła szkolenie pracowników Urzędu Marszałkowskiego z obowiązujących zasad korespondencji międzynarodowej i urzędowej, a także reguł protokołu dyplomatycznego, a w 2008 r. – sędziów z ochrony praw podstawowych w Unii Europejskiej. Od 2004 r. prowadzi zajęcia z przedmiotu prawo Unii Europejskiej i ochrona praw człowieka w Radzie Europy i Unii Europejskiej na aplikacji radcowskiej, organizowanej przez Okręgową Izbę Radców Prawnych w Rzeszowie, a od 2015 r. jako profesor wizytujący wykłada międzynarodowe prawo lotnicze i kosmiczne na Politechnice Rzeszowskiej. Ponadto Profesor Elżbieta Dynia wypromowała 5 doktorów. Uczestniczyła również jako recenzent w ponad 20 innych przewodach doktorskich, jako członek komisji w 6 postępowaniach habilitacyjnych oraz jako recenzent w postępowaniu o nadanie tytułu naukowego profesora. Wypromowała ponad 600 magistrów prawa.

Prócz działalności dydaktycznej Pani Profesor dzieliła się i dzieli swoją wiedzą i doświadczeniem, zasiadając w różnych gremiach popularyzujących naukę. W latach 1998–2003 była członkiem jury Ogólnopolskiego Konkursu na Esej Prawniczy, a w 2008 r. – Ogólnopolskiego Konkursu Krasomówczego dla Aplikantów Prokuratorskich. Od 1998 r. jest członkiem jury Lokalnego Konkursu Krasomówczego organizowanego przez Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa ELSA Rzeszów. W latach 2013–2014 sprawowała patronat merytoryczny nad Ogólnopolskim Konkursem Prawa Europejskiego. Od 2019 r. zasiada w Kapitułe Konkursu PLL LOT na najlepszą pracę dyplomową z prawa lotniczego.

Na aktywność zawodową Profesor Elżbiety Dyni składa się również działalność redakcyjna. W 1975 r.

była sekretarzem komitetu redakcyjnego wydawnictwa *Prawnicze, administracyjne i ekonomiczne studia wyższe w Rzeszowie 1959–1974*. W latach 2000–2001 zasiadała w komitecie redakcyjnym „Rzeszowskich Zeszytów Naukowych. Prawo – Ekonomia”, a w latach 2007–2009 „Zeszytów Naukowych Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Prawnicza”. Aktualnie jest członkiem komitetu redakcyjnego „Polish Review of International and European Law” (od 2010), Rady Naukowej „Journal International Trade, Logistics and Law” (od 2015) oraz recenzentem „Studiów Międzynarodowych” (od 2010), „Studiów Prawniczych KUL” (od 2012) i „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G” (od 2016).

Profesor Elżbieta Dynia jest pomysłodawcą i organizatorem licznych konferencji naukowych krajowych i międzynarodowych, popularyzujących wiedzę z najbardziej aktualnych zagadnień prawa międzynarodowego publicznego. Wśród nich znajduje się problematyka międzynarodowego prawa lotniczego i kosmicznego, której to poświęcony jest cykl konferencji organizowanych od 2013 r. we współpracy z Europejskim Stowarzyszeniem Studentów Prawa ELSA Rzeszów i Politechniką Rzeszowską. Również z inicjatywy Pani Profesor w Zakładzie prowadzone są zajęcia konsultacyjne z międzynarodowego prawa lotniczego i kosmicznego. Działalność na tym polu zaowocowała zaproszeniem Zakładu do członkostwa i współpracy w ramach Polskiego Centrum Prawa Kosmicznego im. Manfreda Lachsa. Dzięki inicjatywie Profesor Elżbiety Dyni w 2015 r. zorganizowany został wykład otwarty profesora Rama Jakhu z Instytutu Prawa Lotniczego i Kosmicznego na Uniwersytecie McGill w Montrealu w związku z inauguracją działalności Oddziału Polskiej Agencji Kosmicznej w Rzeszowie. Wydarzenie to stało się początkiem współpracy międzynarodowej Zakładu i zaowocowało jej kontynuacją m.in. w ramach kolejnych konferencji międzynarodowego prawa lotniczego i kosmicznego organizowanych już na szczeblu międzynarodowym. Nowatorskie wizje, w których zawsze ważnym elementem była współpraca różnych środowisk naukowych, Pani Profesor realizowała z powodzeniem również w innym cyklicznym przedsięwzięciu. Było nim Rzeszowskie Świątę Transplantacji, odbywające się w latach 2011–2018, podczas którego pełniła funkcję pełnomocnika rektora ds. reprezentowania Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Profesor Elżbieta Dynia jako osoba niezwykle aktywna zawodowo była również zaangażowana

w działalność organizacyjną. Wielokrotnie pełniła funkcję członka, sekretarza i przewodniczącego Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej. W latach 2002–2005 była prodziekanem ds. studiów dziennych Wydziału Prawa i Administracji UR, a w latach 2008–2012 prorektorem ds. studenckich i kształcenia UR. Była także pełnomocnikiem prorektora UMCS ds. Filii w Rzeszowie w sprawie organizacji Wydziału Politologii w Filii UMCS (1999–2000), przewodniczącą powołanego przez wojewodę podkarpackiego Regionalnego Zespołu ds. Informacji i Edukacji Europejskiej (2000–2003), a także członkiem Senackiej Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów Filii UMCS w Rzeszowie (1999–2000), Komisji Dydaktyki Wydziału Prawa i Administracji UR (2001–2002, 2007–2008), Senackiej Komisji ds. Dydaktyki i Wychowania UR (2002–2005), Rady Programowej Centrum Prawa i Zarządzania przy Wyższej Szkole Menedżerskiej w Legnicy (2008–2009), Wydziałowej Komisji Programowej na kierunku prawo (2017–2019). Od 1998 r. jest członkiem Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego – Grupa Polska ILA, a w latach 2003–2005 zasiadała w jego Zarządzie. Od 2004 r. jest członkiem honorowym Stowarzyszenia Prawników „Temida” w Jaśle, od 2006 r. członkiem Rzeszowskiego Towarzystwa Naukowego, a od 2015 r. członkiem Polskiego Stowarzyszenia Prawa Europejskiego. Ponadto przez kilka lat opiekowała się studenckim Kołem Naukowym Przyjaciół Narodów. Od 2000 r. jest opiekunem Europejskiego Stowarzyszenia Studentów Prawa ELSA Rzeszów, a od 2016 r. jego członkiem honorowym.

Praca Profesor Elżbiety Dyni została doceniona na różnych szczeblach. Za działalność naukowo-dydaktyczną, wychowawczą oraz wyróżniającą się pracą i osiągnięcia organizacyjne otrzymała kilkakrotnie Nagrodę Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej oraz Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego. Pracę Pani Profesor docenili również studenci, od których otrzymała Laur Studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego „Prostudentcki Autorytet”. Jej działalność została także uhonorowana Srebrnym Krzyżem Zasługi (1989), Złotym Krzyżem Zasługi (2009), Medalem 70-lecia Towarzystwa Naukowego w Rzeszowie (2007) i Honorowym Medalem Stowarzyszeniowym – Stowarzyszenia „Misja-Pojednanie” Środowisk Patriotycznych w Kraju i za Granicą (2022).

Emerytowany pracownik UR Adam Maryniak otrzymał godność Członka Honorowego AZS

Paweł Stawarz, Mateusz Salamon

Miło nam poinformować społeczność akademicką Uniwersytetu Rzeszowskiego, że w dniu 22 czerwca br. w Warszawie, podczas XXX Jubileuszowego Zjazdu Akademickiego Związku Sportowego, który obradował w gmachu dawnej Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego, mgr Adam Maryniak, emerytowany pracownik UR, otrzymał godność Członka Honorowego AZS. Jest to najwyższe wyróżnienie przyznawane najbardziej zasłużonym członkom tej organizacji, która liczy sobie 115 lat.

Adam Maryniak ukończył Akademię Wychowania Fizycznego w Krakowie na kierunku nauczycielskim w 1975 r. i uzyskał tytuł magistra wychowania fizycznego. Członkiem Akademickiego Związku Sportowego został 10 października 1972 r. i reprezentował AWF Kraków jako zawodnik sekcji koszykówki w Mistrzostwach Akademickich Krakowa. W latach 1981–1983 ukończył studia podyplomowe na AWF w Krakowie i otrzymał tytuł trenera II klasy piłki siatkowej.

W 1977 r. rozpoczął pracę w Studium Wychowania Fizycznego i Sportu WSP w Rzeszowie i do roku 1990 był trenerem sekcji piłki siatkowej kobiet AZS WSP, która zdobyła dwukrotnie mistrzostwo Polski WSP i filii uniwersytetów, a także cztery srebrne medale i jeden brązowy. W Mistrzostwach Mistrzów Lig Międzyuczelnianych w Warszawie w marcu 1989 r. drużyna AZS

WSP w Rzeszowie prowadzona przez trenera Adama Maryniaka zdobyła złoty medal.

Jednocześnie trener Adam Maryniak prowadził zespół klubowy AZS Rzeszów w lidze międzywojewódzkiej, który podczas Akademickich Mistrzostw Polski w Krakowie w 1988 r. zdobył srebrny medal, a w sezonie 1988/1989 po raz pierwszy w historii akademickiej siatkówki kobiet miasta Rzeszowa awansował do II ligi państwowej.

Adam Maryniak pełnił funkcję zastępcy kierownika ds. sportowych (1987–

1989), a potem kierownika (1989–1991) SWFiS WSP w Rzeszowie. W sezonie 1996/1997 zespół siatkówki męskiej AZS Resovia Rzeszów trenowany przez Adama Maryniaka zdobył brązowy medal w Akademickich Mistrzostwach Polski w Szczecinie.

Od 1977 r. jest członkiem Klubu Uczelnianego AZS WSP w Rzeszowie, a od 2001 r. – KU AZS Uniwersytetu Rzeszowskiego. W tym czasie pełnił funkcję wiceprezesa ds. sportowych i menedżera KU AZS WSP ds. kontaktów międzynarodowych (1987–1993). Ponadto Adam Maryniak, działając

społecznie w Zarządzie Środowiskowym AZS Rzeszów w latach 1978–2015, pełnił funkcję skarbnika zarządu i przez cztery kadencje funkcję przewodniczącego Środowiskowego Sądu Koleżeńskiego.

Od 1992 r. Adam Maryniak reprezentował siatkówkę akademicką Rzeszowa w Rzeszowskim Okręgowym Związku Piłki Siatkowej, a od 1999 r. – w Podkarpackim Wojewódzkim Związku Piłki Siatkowej w Rzeszowie, gdzie pełnił społecznie funkcję sekretarza związku i przez kilka kadencji funkcję przewodniczącego Komisji Rewizyjnej PWZPS.

Trener Adam Maryniak prowadził też w latach 2003–2011 zespół III ligi piłki siatkowej mężczyzn AZS Uniwersytetu Rzeszowskiego, który doszedł do finału rozgrywek w Lublinie w 2011 r. o wejście do II ligi. Zespół AZS UR, startując w AMP w Warszawie w 2006 r., zdobył wicemistrzostwo klubowe AZS, a w Mistrzostwach Szkół Wyższych w Gliwicach w 2007 r. drużyna trenera Adama Maryniaka AZS UR zdobyła złoty medal w pionie uniwersytetów i srebrny medal w klasyfikacji generalnej AMP. Podczas IV Festiwalu Siatkówki Studenckiej Polska – Ukraina w Jarosławiu w dniach 1–3 czerwca 2007 r. reprezentacja akademicka piłki siatkowej mężczyzn prowadzona

przez trenera Adama Maryniaka zdobyła I miejsce.

Wiele czasu trener Adam Maryniak poświęcił na promocję i rozwój akademickiej siatkówki plażowej w Rzeszowie i na Podkarpaciu, a ukończeniem tej pracy był złoty medal drużynowego akademickiego mistrza Polski zdobyty przez siatkarzy AZS Uniwersytetu Rzeszowskiego w Gdańsku w 2009 r.

Przez wiele lat działalności społecznej w Klubie Uczelnianym AZS WSP w Rzeszowie i AZS Uniwersytetu Rzeszowskiego Adam Maryniak zorganizował dziesiątki turniejów rangi międzynarodowej, krajowej, międzyuczelnianej i uczelnianej w piłce siatkowej kobiet i mężczyzn, m.in. z okazji Dnia Nauczyciela, Dnia Edukacji Narodowej, 75-lecia i 100-lecia AZS w Polsce, Święta Niepodległości i wejścia Polski do Unii Europejskiej, o Puchar Rektora WSP w Rzeszowie, Uniwersytetu Rzeszowskiego i Prezydenta Miasta Rzeszowa. Niejednokrotnie też sam pozyskiwał od instytucji i firm prywatnych z Rzeszowa i Podkarpacia środki finansowe niezbędne do przeprowadzenia tych turniejów i zawodów sportowych.

Trzeba również podkreślić zaangażowanie Adama Maryniaka w pracy społecznej na rzecz Rzeszowskiego Okręgowego Związku Narciarskiego,

gdzie jako instruktor PZN od 1983 r. pełnił funkcję członka Komisji Rewizyjnej. W tym czasie zorganizował wiele wyjazdów krajowych i zagranicznych dla studentów i pracowników WSP w Rzeszowie i Uniwersytetu Rzeszowskiego. Prowadził także szkolenie narciarskie dla początkujących i zaawansowanych w formie wolontariatu. Od 2012 do 2022 r. Adam Maryniak był opiekunem Sekcji Szachowej i Sekcji Brydża Sportowego KU AZS Uniwersytetu Rzeszowskiego, które uzyskały znaczące sukcesy w Akademickich Mistrzostwach Polski i Akademickich Mistrzostwach Województwa Podkarpackiego, zdobywając wiele medali i pucharów. Od czterech sezonów Sekcja Brydża Sportowego AZS UR Rzeszów, której pomysłodawcą i założycielem był Adam Maryniak, utrzymuje się w III lidze Podkarpackiego Wojewódzkiego Związku Brydża Sportowego w Rzeszowie. Adam Maryniak pełni też funkcję grającego kapitana AZS UR Pod Palmą Team Rzeszów – jedynej reprezentacji środowiska akademickiego Podkarpacia w tej lidze.

„Wieńce i kamienie”. Nowe formy upamiętniania – efemeryczna wystawa zamiast pomnika Przemyśl, 6 września 2024 r.

Jadwiga Sawicka

Wystawa „Wieńce i kamienie” upamiętniająca zasłużone przemysłanki była częścią interdyscyplinarnego projektu w przestrzeni miejskiej „Centrum światów jest tutaj”, który od 2019 r. jest organizowany w Przemyślu przez Jadwigę Sawicką wspólnie z dr Lilianą Kalinowską. Każda z corocznych edycji ma temat przewodni, który podejmują zaproszeni – artystki i artyści, aktywistki i naukowcy. W tym roku takim tematem była *NATURA. Uprawa/użycie/zdziczenie*. W tekście kuratorskim kuratorki piszą m.in. „chcemy wykorzystać i podkreślić symboliczne znaczenie roślin i rolę, jaką odgrywa natura w tradycji i pamięci”. Właśnie w ten wątek wpisywała się wystawa. Na jej realizację pozwoliło dofinansowanie uzyskane od Fundacji Totalizatora Sportowego w ramach programu „Z kobietami patriotkami”. Ideą wystawy było zastosowanie do tego celu kwiatów, roślin i innych naturalnych materiałów. Ich symboliczny potencjał i bogactwo oraz dynamika skojarzeń miały służyć pogłębieniu refleksji i wyjściu poza czysto formalny gest, jakim najczęściej jest składanie kwiatów przed pomnikiem.

Zarówno w projekcie „Centrum światów jest tutaj”, jak i w projekcie wystawy kluczowe jest łączenie sztuki i komponentu akademickiego – teoretycznego. Dla zaproszonych osób arty-

Magdalena Franczak, *Scalanie zaczątków*, rzeźba, fot. M. Horwat

stycznych ważna jest praca z pamięcią, historią oraz relacje prac z otoczeniem i środowiskiem. Przedsięwzięcie realizowali: Magdalena Ciemierkiewicz, Magdalena Franczak, Lila Kalinowska, Anka Leśniak, Paweł Matyszewski, Marcin Polak i Jadwiga Sawicka.

Zgodnie z założeniem praca przebiegała etapami, z których każdy miał swoją wagę i znaczenie. W pierwszym (sierpień 2024) realizujący projekt wybierali z przygotowanej listy nazwisk postaci, której działalność lub biografia była dla nich inspirująca. Następnie

Anka Leśniak, *Ładne kwiatki*, instalacja, fot. M. Horwat

Magdalena Ciemierkiewicz, *Zielnik video*, wideo, fot. M. Horwat

przygotowywali prace z zaproszonymi osobami – mieszkankami Przemysła, które z racji zawodu lub zainteresowań mogły służyć pomocą w kwestii informacji lub być partnerkami rozmów o danej postaci i jej działalności. Były to następujące zestawienia:

Magdalena Franczak i doktor habilitowana psychologii, profesor w Instytucie Psychologii Stosowanej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Katarzyna Stasiuk – upamiętniały psychoanalytyczkę Esther Bick. Magdalena Franczak tak pisze o procesie przygotowania swojej pracy: „Spacer na Mniszą 5, gdzie urodziła się Esther Bick – przemysłanka, psychoanalytyczka, autorka koncepcji «drugiej skóry». Myślę o skórze miasta, z którym miała kontakt w pierwszych latach swojego życia. Ta myśl może mnie z nią połączyć, pomóc w osadzeniu jej w przestrzeni Przemysła. Zeskrobuję paznokciem naskórek budynków, odnajdując wrażliwe punkty”. Anka Leśniak i Katarzyna Kostecka, kustoszka w Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej – przypomniały niesłyszanie popularną kiedyś pisarkę i dziennikarkę Zofię Bystrzycką. Anka Leśniak pisze o Bystrzyckiej: „Najbardziej znana była jako felietonistka – twórczyni pisma «Zwierciadło» i pisarka. Zofia należy do kobiet nieumiejscowionych w historii, których biografii trudno zaszufładować i zrobić z nich użytek na potrzeby określonych narracji historycznych. Tytuł instalacji nawiązuje do zbioru jej satyrycznych felietonów obyczajowych wydawanych w «Szpilkach» i «Nowej Kulturze»”.

Magdalena Ciemierkiewicz i Daria Pulkowska, członkini ukraińskiego zespołu folklorystycznego Krajka – upamiętniały ukraińską artystkę i patriotkę Olenę Kulczyczką, współzałożycielkę Ukraińskiego Regionalnego Muzeum „Strywihor” w Przemysłu. M. Ciemierkiewicz pisze o swojej pracy dokumentującej haf-

Jadwiga Sawicka, *Trzeba/Można milczeć*, instalacja, fot. M. Horwat

Paweł Matyszewski, *Żyła*, instalacja, fot. M. Horwat

ciarską rekonstrukcją: „W zbiorach «Strywihoru» znajdowały się między innymi bogate hafty krzyżkowe. Niektóre z nich zanikają – po latach wyrazisty haft wykonany wełnianą nicią zostaje zjedzony przez larwy moli, które pozostawiają nagie, «niezapisane» płótno. Zjawisko to ma dla mnie wymiar symboliczny. Traktuję je jako metaforę kulturowej amnezji, która obejmuje nie tylko oficjalną narrację historyczną, ale często także myślenie o osobistej tożsamości”.

Paweł Matyszewski i Zuzanna Janeczko, studentka polonistyki UJ, której naukowe zainteresowania obejmują dyskurs kobiecej melancholii, herstorie i poezje kobiet – upamiętnili poetkę Jadwigę Gamską-Łempicką. Paweł Matyszewski pisze o swojej rzeźbie: „Praca w swoim cylindrycznym kształcie ma pomnikowy charakter, choć jest rachityczna i ulotna [...]. Instalacja upamiętnia postać Jadwigi Gamskiej-Łempickiej, «smutnej poetki» z Przemyśla [...]. Jej twórczość jest mroczna, nostalgiczna i ponadczasowa”.

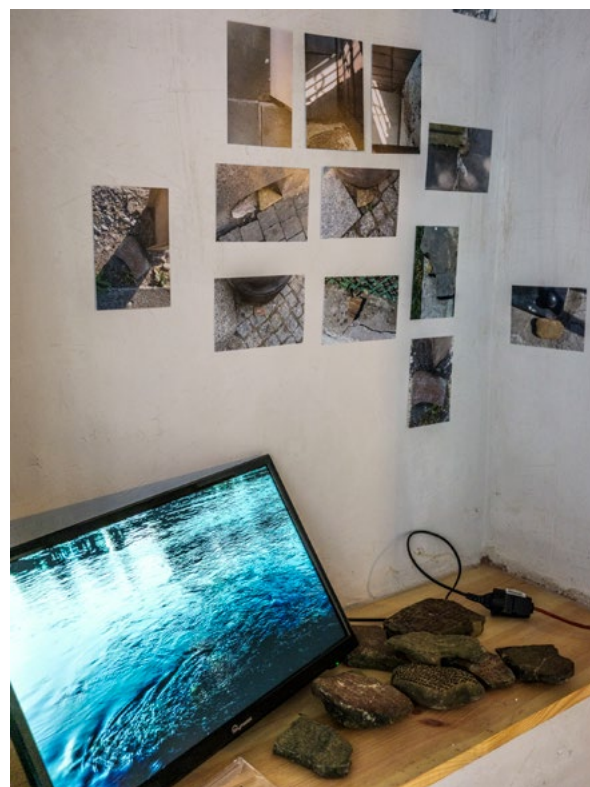
Praca Lili Kalinowskiej (współpraca: Monika Lewicka, psycholożka społeczna i ak-

tywistka) poświęcona jest pamiętnikarce Renie Spiegel, rozstrzelanej na ulicy przemyskiego getta w 1942 r. Lila Kalinowska pisze: „Podejmujemy trud upamiętnienia Reny, utalentowanej dziewczyny z Przemyśla. Szukamy opisanych przez nią miejsc, przenosząc świadectwo poetki w przestrzeń publiczną”.

Jadwiga Sawicka i psycholożka, psychoterapeutka młodzieży i dorosłych Joanna Markin upamiętniały Marię Orwid, lekarzkę psychiatrii, pionierkę badań nad traumą więźniów obozów koncentracyjnych i terapii rodzinnej. Instalacja *Trzeba/Można milczeć* podkreślała potrzebę znalezienia języka i wyobraźni, ich wagę zarówno dla ofiar traumy, jak i tych, którzy chcą im pomóc.

Marcin Polak we współpracy z działaczką społeczną i aktywistką Anną Grad-Mizgałą upamiętnili postać Heleny Deutsch, psychoanalityczki, pionierki badań nad seksualnością kobiet. Marcin Polak, tak opisuje swoją koncepcję: „Pomnik Heleny Deutsch przybierze nietypową formę – to skwer różowych tulipanów, który symbolicznie odnosi się do obszaru jej badań, czyli kobiecej seksualności. Tulipany, jako symbol kobiecości i delikatności, stanowią kontrast dla tradycyjnych, monumentalnych pomników”. Stąd propozycja jego umiejscowienia – „na skwerze naprzeciwko domu, w którym mieszkała Helena, usytuowanym na rynku miejskim między pomnikami upamiętniającymi mężczyzn: Mickiewicza i Sobieskiego”.

Projekt „Centrum światów jest tutaj” ma z założenia efemeryczny charakter: interwencje artystyczne, wykłady i spotkania odbywają się w ciągu dwu dni; wystawa „Wieńce i kamienie” znajdzie kontynuację w postaci strony internetowej przygotowywanej w partnerstwie z Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej. W materialnej formie wystawa zaistniała tylko w czasie oprowadzania kuratorskiego, 6 września 2024 r., w pustostanie udostępnionym przez Stowarzyszenie MOST. Jego surowy stan podkreślał świeżość roślin i ulotność naszej pamięci.

Lila Kalinowska, *Ślady istnienia*, instalacja, fot. M. Horwat

Marcin Polak, *Pomnik Heleny Deutsch*, 2024, fot. A. Sulikowska-Dejena

Wydarzenie artystyczne w przestrzeni Uniwersytetu Rzeszowskiego w Przyrodniczo-Medycznym Centrum Badań Innowacyjnych

Anna Baran

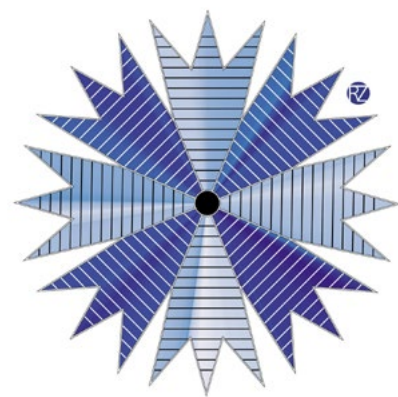

18 września 2024 r. w industrialnym holu budynku G4 Uniwersytetu Rzeszowskiego przy ul. Warzywnej miało miejsce otwarcie wystawy indyjskiej artystki Sangeety Gupty – „Podróż w kosmicznym indygo”. Wystawie towarzyszyła muzyczno-wizualna prezentacja Chabra Rzeszowskiego. Inicjatorem tego wydarzenia artystycznego była znana poetka i były pracownik naukowy Uniwersytetu Rzeszowskiego, Krystyna Lenkowska, a kuratorem – dr hab. Anna Baran.

Sangeeta Gupta jest mieszkającą w Delhi artystką abstrakcyjną, dwujęzyczną poetką, pisarką i twórczynią filmów dokumentalnych. Jej artystyczna podróż obejmuje 36 indywidualnych wystaw obrazów i publikację 25 książek, w tym czternaście antologii wierszy w języku hindi i sześć w języku angielskim. 11 jej książek zostało przetłumaczonych na różne języki, w tym niemiecki, grecki, mandaryński, węgierski, angielski, bengalski, dogri, tamilski i urdu. Przetłumaczyła również

tomik wierszy węgierskiego poety Istvána Turcziego na język hindi. Ponadto otrzymała tytuł doktora literatury podczas 42. Światowego Kongresu Poetów za wybitny wkład w świat literatury. Wyreżyserowała scenariusze i wyprodukowała 35 filmów dokumentalnych. Sześć jej filmów dokumentalnych znajduje się obecnie w zbiorach Biblioteki Kongresu Stanów Zjednoczonych.

Pasja Sangeety przełożona na jej naturalne duchowe malarstwo niesie

CHABER RZESZOWSKI

Projekt logo Chabra Rzeszowskiego

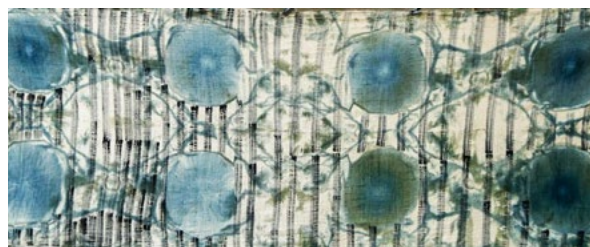
Kuba Battista Ziajor

dla świata bardzo ważne – dziś, wydawałoby się, używane powszechnie jako slogan, truizm – proste przesłanie: **musimy wrócić do podstaw, jakie dyktuje natura**. Jeśli chcemy przetrwać, to naprawdę w każdym aspekcie życia musimy wrócić do zrównoważonej symbiozy właśnie z naturą.

Artystka we wszystkich swoich różnorodnych formach twórczości i w swym projekcie „Podróż w kosmicznym indygo” znalazła miejsce dla tego przesłania. Znalazła je w osobistym wycinku ziemskiej, też kosmicznej przestrzeni – w „naturalnym indygo” – powołując ten kolor i jego symbolikę na naczelne motto swoich artystycznych działań. W wybranym, jednym z wielu, aspekcie życia, właśnie w „naturalnym indygo”, manifestuje ważne przesłanie dla zepsutych konsumpcjonizmem ludzi świata XXI wieku, tym samym sugerując powołanie ogólnosiwiatowego ruchu na rzecz odrodzenia w każdym miejscu na ziemi „swojego, rodzimego, naturalnego indygo”. Nawołuje do przywrócenia fundamentalnej rangi jego świętości, a przede wszystkim szacunku. Mówi: „Ręcznie robione tkaniny są przyjazne dla środowiska. Naturalne kolory i barwniki są wolne od chemikaliów”. W swoim kraju Sangeeta widzi ogromny potencjał w odrodzeniu upraw indygowca barwierskiego, jako sprawdzonej tradycyjnej metody indyjskiej, z którego bez jakichkolwiek dodatków, szczególnie chemicznych, uzyskuje się czyste, naturalne indygo.

W przesłaniu swojego projektu Sangeeta dostrzega wielkie i odpowiedzialne zadanie do wykonania na rzecz wspierania lokalnych społeczności Indii, w tym przede wszystkim rzemieślników i rolników. Wie, że takie przedsięwzięcie może być dla nich opłacalne, a indygo może stać się bardzo pożądanym produktem eksportowym dla całego świata. Jest pewna, że przekonanie władz i społeczności indyjskiej o słuszności takich działań skutkujące powrotem do uprawy indygowca znacząco poprawi życie rolników w Indiach. Przekonana o słuszności wieloaspektowego przesłania w swoim doskonałym projekcie „Adiyogi Shiva: Podróż w kosmicznym indygo”, monumentalnym dziele długości 200 metrów na naturalnym khaddarze, opracowanym wyłącznie jako indygo i drukowanym blokowo z naturalnego dąbu, **promuje powrót do ekologicznych rozwiązań w sztuce i produkcji**.

W Indiach indygo, jako barwnik i kolor, jest głęboko zakorzenione w hinduskiej tożsamości kulturowej. Jego bogata historia i duchowe znaczenie sprawiają, że pozostaje ciągle istotnym elementem w duchowości i sztuce. Kolor indygo to zarówno symbol bogactwa kulturowego i duchowego, jak też historyczny świadek walki o wolność i godność. W twórczości Sangeety Gupty kolor ten odgrywa szczególną rolę. Artystka fascynuje się nim nie tylko ze względu na jego piękno, ale przede wszystkim na głęboką

symbolikę. Kocha ten kolor i jego nieskończone odcienie, ponieważ symbolizują niebo i wodę – dwa podstawowe elementy kosmosu. Kojarzony z czakrą trzeciego oka – odpowiada za intuicję, wyższą świadomość i połączenie z kosmicznymi energiami. Jest odzwierciedleniem mądrości, sprawiedliwości i uczciwości. Może być odbiciem naszej osobowości, bo stymuluje nasz mózg i odpowiada za zwiększoną aktywność twórczą, a ludzie z osobowością indygo z natury są bardzo uporządkowani i nie lubią chaosu. I to właśnie dlatego kolor ten pojawia się w wielu dziełach artystki, jako most między tym, co duchowe, a tym, co fizyczne, zachęcając odbiorcę do refleksji nad tajemnicami wszechświata.

W swoich abstrakcyjnych przekazach w „Podróży w kosmicznym indygo” Sangeeta Gupta sięga po geometryczne wzory, a czasami korzysta z elementów pisma.

Geometria symbolizuje w jej pracach porządek kosmiczny. Pojawia się w formie kół, trójkątów i innych kształtów, których zadaniem jest uświadomienie harmonii wszechświata. Z kolei pismo – w jej twórczości nie zawsze będące dosłownym zapisem – często staje się metaforą uniwersalnej komunikacji z wszechświatem, pełniąc rolę duchowego kodu, którym artystka przekazuje niewidzialne prawdy. Pismo to może przypominać starożytne mantry lub znaki, ale zawsze pełni rolę duchowego przewodnika.

Twórczość Sangeety Gupty to synteza duchowości, sztuki nowoczesnej i tradycji. Poprzez głęboką symbolikę pięciu elementów oraz kolor indygo artystka tworzy dzieła, które łączą materialny świat z duchowym wymiarem, zapraszając do refleksji nad sensem istnienia i harmonii z naturą. Jej dzieła przypominają, że sztuka nie jest tylko formą estetycznej ekspresji, narzędziem duchowego rozwoju, ale również wyjątkowo skutecznym „misionarzem” dla szerzenia uniwersalnych humanitarnych przekazów. Kolor indygo, geometryczne wzo-

ry i pismo to narzędzia Sangeety, za których pomocą tworzy bogaty wielowymiarowy świat, w którym duchowość łączy się z nauką, a introspekcja z kosmiczną eksploracją. W dobie rosnącej złożoności świata artystka oferuje nam możliwość zatrzymania się, zanurzenia w duchowych głębiach i odkrycia własnej wewnętrznej przestrzeni.

W trakcie prezentacji „Podróży w kosmicznym indygo” jako wydarzenie towarzyszące miała miejsce wizualno-muzyczna prezentacja Chabra Rzeszowskiego autorstwa Kuby Battisty Ziajora. W kuluury rodzimej kultury Rzeszowa powołała go dyrektor Szkoły Podstawowej nr 12, Barbara Olearka (główna inicjatorka), promując go nie tylko jako kwiat. Jego intensywny kolor, zbliżony do indyjskiego indygo, wpisany jest bowiem godnie w godło Rzeszowa.

Chaber jako rodzimy polski kwiat pól i łąk odgrywał istotną rolę w kulturze i historii Rzeszowa. Ma silne powiązania z tradycją Rzeszowszczyzny, ponieważ był wykorzystywany jako motyw zdobniczy w regionalnych strojach no-

szonych przez mieszkańców Rzeszowa. W polskiej tradycji chaber pełni analogiczną funkcję jak indygo w Indiach. Tam walczone o zachowanie uprawy roślin barwiących na niebiesko. W Polsce zaś chaber, mający głębokie zakorzenienie w kulturze, postrzegany jest nie tylko jako ozdoba, ale też jako element tożsamości regionalnej. Zgodnie z ekologicznym trendem w urządzeniu przestrzeni publicznej

w ostatnich latach zauważa się powrót do naturalnych ekologicznych rozwiązań w przestrzeni miejskiej, jak np. zakładanie łąk kwietnych zamiast betonowania terenów. W kontekście wystawy tkanin artystycznych Sangeety Gupty pojawienie się chabra jako motywu towarzyszącego jest więc uzasadnione. Chaber Rzeszowski nie tylko estetycznie i symbolicznie współgra z wystawą tkanin, ale też

reprezentuje wartości, które są dziś coraz bardziej doceniane, takie jak ekologia, powrót do natury i ochrona dziedzictwa kulturowego. Chaber, jako symbol łąk i pól, znakomicie wpisuje się w nowy proekologiczny ruch promujący zrównoważony rozwój i dbałość o środowisko.

Koncert „Na oścież tam otwarte serca” w Europejskim Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego w Lusławicach

Grzegorz Oliwa

„Na oścież tam otwarte serca” – czyli w Europejskim Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego w Lusławicach, gdzie 25 września br. w ramach 2. Festiwalu Kultury Wrażliwej zabrzmiała kantata *Skarby nie chodzą piechotą – opowieść muzyczna o Ignacym Łukasiewiczu*.

Na tej prestiżowej w skali kraju scenie zaprezentowało się ponad stu wykonawców z Podkarpacia: Mielecka Orkiestra Symfoniczna, Chór Akademicki Uniwersytetu Rzeszowskiego, chór dziecięcy szkół muzycznych z Błażowej, Jeżowego, Ropczyc, Rymanowa, Strzyżowa – przygotowany przez Agnieszka Tomaszek oraz soliści: Agnieszka Sobas i Kacper Bator. Całość prowadzili pracownicy Instytutu Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego: Katarzyna Sobas oraz Grzegorz Oliwa. Narracje pomiędzy poszczególnymi częściami kantaty prezentował Paweł Gładyś.

To wyjątkowe dla muzyki polskiej miejsce, goszczące zazwyczaj wykonawców o światowej sławie, zostało rozświetlone, podobnie jak przed ponad dwustu laty polskie domy i ulice, niezwykłą iluminacją świetlną, podkreślającą wymowę i przekaz dzieła. Dla Ignacego Łukasiewicza troska o edukację, osoby ubogie i wymagające wsparcia była tak samo ważna jak odkrycia naukowe, a możliwość czerpania z nich zysków finansowych była „dopustem bożym”. Cieszy więc fakt, że pośród słuchaczy koncertu były zarówno osoby z niepełnosprawnościami, jak i uczniowie szkół ogólnokształcących i artystycznych. Ta artystyczna forma przekazu informacji o życiu i dokonaniach wielkiego Polaka tak ściśle związanego z Podkarpaciem jest znakomitym dopełnieniem badań naukowych i publikacji na jego temat.

fot. M. Arciszewska

„bo „łem” znaczy „tylko”

ŁemArt – Gładyszów '24

Międzynarodowy Projekt Artystyczno-Naukowy

„Łemkowszczyzna – Лемковина”

Anna Steliga

Łemkowie – górale karpaccy (Rusnacy, Rusini) – to mniejszość narodowa, z której pochodzą postaci znane nie tylko w Polsce, ale też na świecie. Są wśród nich słynni malarze: Nikifor Krynicki (Epifaniusz Drowniak) i Jerzy Nowosielski, ale także np. Igor Herbut (współzałożyciel zespołu LemON). Najśłynniejszym potomkiem Łemków był Andy Warhol – jeden z czołowych przedstawicieli pop-artu na świecie. Obecna nazwa Łemko pojawiła się dopiero w XIX wieku. „Łem” (w znaczeniu „tylko”) to słowo charakterystyczne dla ich mowy, przez co lokalni zaczęli tak na nich wołać. Z czasem zwykle „przezvisko” zostało zaakceptowane jako nazwa grupy etnicznej.

Organizatorami projektu ŁemArt są Krzysztof „Miluś” Piotrowski i Marek Olszyński. Sołtysa Gładyszowa i profesora nadzwyczajnego w Instytucie Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego wiele lat temu połączyło artystyczne porozumienie, gdyż obydwoj są malarzami. Ideą projektu „zarazili” Kamilę Bednarską, Barbarę Hubert, Julię Rut, Annę Steligę i Katarzynę Tereszkiewicz – i tak powstał komitet organizacyjny przedsięwzięcia. Nad uwiecznieniem całości (fotografie, filmy, opracowanie katalogu) czuwają: Marcin „Oki” Oczkowski i Mikołaj „Mikas” Garlak.

Do udziału w projekcie zaproszono artystów z Polski, Belgii, Ukrainy, Niemiec i USA. ŁemArt w swoich założeniach to: promocja dziedzictwa kulturowego i historycznego oraz krajobrazów Łemkowszczyzny i malowniczego pogranicza polsko-słowackiego, w tym obszaru Gładyszowa; inspiracja miejscem i regionem oraz indywidualna praca twórcza; popularyzacja sztuki plastycznej i wspieranie oraz rozwijanie lokalnych talentów; integracja środowiska twórców artystycznych – regionalnych, ogólnopolskich i zagranicznych, a także warsztaty plastyczne dla dzieci i młodzieży z regionu Łemkowszczyzny.

W dniu 27 września 2024 r. w Gładyszowie odbyły się warsztaty graficzne dla dzieci i młodzieży z Łemkowszczyzny,

Organizatorzy projektu:
Krzysztof „Miluś” Piotrowski, Marek A. Olszyński
Koordynator projektu: Anna Steliga
Sekretarz projektu: Barbara Hubert
Warsztaty dla uzdolnionej młodzieży z Łemkowszczyzny:
Kamila Bednarska, Julia Rut, Katarzyna Tereszkiewicz

Zapraszamy!

Międzynarodowy Projekt Artystyczno-Naukowy

„Łemkowszczyzna - Лемковина”

28 września 2024 roku sołtys Gładyszowa wraz z Instytutem Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego zapraszają:
o godz. 14:14 do Galerii Pod Mostem (Gładyszów nr 24) na wernisaż LemART Gładyszów'24 – pierwszy pokaz prac artystów z Polski, Belgii, Ukrainy, Niemiec i USA
o godz. 16:16 na koncert chóru ZORIA pod batutą Anny Dubec w Uściu Gorlickim – Wiata nad jeziorem

prowadzone przez wykładowców ISP UR – dr Kamilę Bednarską, mgr Julię Rut, mgr Katarzynę Tereszkiwicz. Uczestnicy realizowali prace w technice druku płaskiego – auto-offsetu inspirowane wzorami łemkowskimi, interpretując je oraz tworząc swoje własne motywy. Odbitki wykonane na papierze zaprezentowano na wystawie projektu łemArt. Podczas drugiej części warsztatów, prowadzonych przez dr. hab. Jakuba Zdejszego – wykładowcę Katedry Grafiki Akademii Śląskiej, młodzież poznała technikę sitodruku i wydrukowała regionalne wzory, tym razem jednak na bawełnianych torbach.

Z kolei pierwszy (roboczy) pokaz prac zaproszonych do projektu zagranicznych i polskich artystów miał miejsce 28 września 2024 r. w Galerii pod Mostem w Gładyszowie. Mieszkańcy Gładyszowa i okolic, a także zaproszeni goście mieli okazję podziwiać wielość postaw twórczych w podejściu do projektowego tematu oraz prowadzić rozmowy z artystami.

Na artystów uczestniczących w plenerze czekało wiele atrakcji, np. wspaniały jubileuszowy koncert chórów Zoria i Rosa pod batutą Anny Dubiec, a także fascynująca lekcja historii podczas oprowadzania w ekomuzeum łemkowska Zagroda Edukacyjna „Dziubyniłka”. Całość projektu obejmuje plener, warsztaty, cykl wystaw (np. styczniowa w Koszycach, marcowa w Rzeszowie), ale także publikację – katalog oraz sympozjum naukowo-artystyczne, z udziałem wielu znawców tematu, m.in. artystki i antropolożki Elżbiety Jodłowskiej, która oprócz pracy twórczej zgłębia fenomen nieistniejącego już zdobienia – występującego kiedyś na łemkowszczyźnie – chyży w kropki. Patronat honorowy nad projektem objęli: Marszałek Województwa Podkarpackiego Władysław Ortyl i Rektor Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr hab. n. med. Adam Reich, a patronem medialnym jest Polskie Radio Rzeszów.

O wystawie „Obłąd. Przypadek Mariana Henela – lubieżnika z Branic”

Anna Steliga

W dniu 4 października 2024 r. w Oddziale Muzeum Narodowego we Wrocławiu – w Muzeum Etnograficznym odbyły się: konferencja prasowa, oprowadzanie dla mediów, a także wernisaż wystawy „Obłąd. Przypadek Mariana Henela – lubieżnika z Branic”. W spotkaniu wzięli udział: dr hab. Piotr Oszczanowski, kurator wystawy, dyrektor MNWr; Marta Derejczyk, kierowniczka Muzeum Etnograficznego; dr. n. med. Bogusław Habrat z Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie; dr Agata Łzykowska-Uszczyk, koordynatorka ds. dostępności MNWr., a także dr Anna Steliga z Instytutu Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego. Od 5 października 2024 do 16 lutego 2025 r. można oglądać pierwszą wystawę prezentującą twórczość Mariana Henela (1926–1993), wieloletniego pacjenta Szpitala dla Psychicznie i Nerwowo Chorych w Branicach. Wystawie towarzyszy publikacja, będąca katalogiem oraz zbiorem tekstów, a autorką jednego z nich pt. *Patoerotyczna sztuka jako fascynujący zapis autoarteterapeutycznej narracji* jest dr Anna Steliga.

Konferencja prasowa, fot. Wojciech Rogowicz, materiały prasowe MNWr

(od lewej) Marta Derejczyk, kierowniczka Muzeum Etnograficznego – Oddziału Muzeum Narodowego we Wrocławiu; dr Bogusław Habrat z Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie; dr hab. Piotr Oszczanowski, dyrektor Muzeum Narodowego we Wrocławiu i kurator wystawy; Anna Steliga oraz Zuzanna Donath-Kasiura, wicemarszałkini województwa opolskiego, fot. Zuzanna Steliga

Publikacja towarzysząca wystawie, fot. materiały prasowe MNWr

***Koński ogon* – pełnometrażowy debiut reżyserki, malarki, artystki wizualnej z Instytutu Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego**

Justyna Łuczaj-Salej

23 października 2024 r. o godz. 18.30 w kinie Zorza odbył się pokaz przedpremierowy filmu fabularnego *Koński ogon*, którego reżyserką i autorką scenariusza jest dr Justyna Łuczaj-Salej. Film od 8 listopada trafi do kin w całej Polsce. Dystrybutorem filmu jest firma Reset, która wprowadziła na polski rynek dzieła filmowe niedystrybuowane dotąd w naszym kraju, m.in. *Opętanie* Andrzeja Żuławskiego, *Na samym dnie* Jerzego Skolimowskiego, a z dzieł zagranicznych *Czas apokalipsy* – wersję reżyserską i *Rozmowę* Francisa Forda Coppoli.

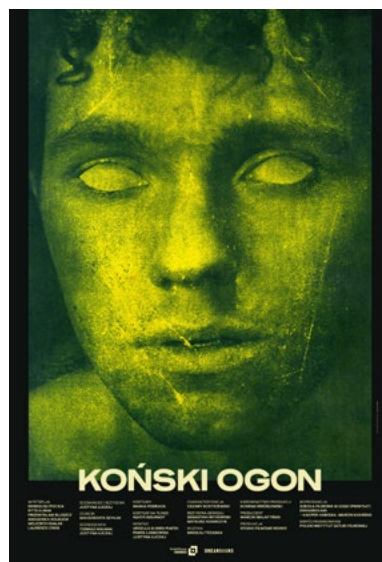
Koński ogon to pełnometrażowy debiut Justyny Łuczaj-Salej – reżyserki, malarki, artystki wizualnej oraz wykładowczyni Instytutu Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego. Zrealizowana z bezkompromisowością debutanta polska produkcja przedstawia wycinek z życia kilku bohaterów, których losy wzajemnie się przenikają i łączą. Powracająca do swojej rodzinnej miejscowości kobieta staje się impulsem do wydarzeń, które będą miały nieodwracalne konsekwencje. Owiana aurą tajemniczości, wyrwana z konkretnego miejsca i czasu historia nie pozwala o sobie zapomnieć przez długi czas po seansie.

Film został zrealizowany z dużym udziałem aktorów nieprofesjonalnych, którym partneruje znany aktor Przemysław Bluszcz. Muzykę do filmu

stworzył Mikołaj Trzaska – autor muzyki do filmów Wojciecha Smarzowskiego. *Koński ogon* został nakręcony na Podkarpaciu. Uzyskał dofinansowanie Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej.

Międzynarodowa premiera filmu odbyła się na Mammoth Lakes Film Festival w Kalifornii. Film zdobył już kilka nagród na festiwalach zagranicznych, m.in. najlepszy film eksperymentalny na New Jersey Film Festival w USA, najlepszy debiut fabularny na Barcelona Indie Award w Hiszpanii, drugą nagrodę na Maia Film Festival w Portugalii, był też finalistą Ostia Film Festival, prezentowano go na Torino Underground Cinefest we Włoszech, a wkrótce będzie pokazywany na kultowym festiwalu horrorów Ravenna Nightmare Film Festival we Włoszech oraz Asia Film Art International Film Festival w Hongkongu. Polską premierę film miał na festiwalu Młodzi i Film w Koszalinie, pokazywany był na najlepszym polskim festiwalu kina artystycznego Nowe Horyzonty we Wrocławiu, a także na festiwalu Prowincjonalia we Wrześni i Kino na Granicy w Cieszynie.

Po międzynarodowej premierze filmu w USA ukazał się artykuł o *Końskim ogonie* w jednym z najważniejszych amerykańskich magazynów filmowych – „MovieMaker Magazine” autorstwa Margaux Sippel.

Za produkcję filmu odpowiedzialne jest słynące z niekonwencjonalnych projektów Studio Filmowe INDEKS, które wyprodukowało tak głośne filmy, jak m.in. *Wieża*. *Jasny dzień* Jagody Szelc czy *Rozmowę z człowiekiem z szafy* Mariusza Grzegorzka.

Koński ogon z pewnością należy do najbardziej odważnych debiutów ostatnich lat. Przed pokazem filmu, o godz. 17, również 23 października odbył się w galerii r_z przy ul. 3 Maja 16 (obok kina Zorza) wernisaż wystawy „Koński ogon / żywy proces” – malarstwa Justyny Łuczaj-Salej oraz fotografii i artefaktów z planu filmu.

Justyna Łuczaj – reżyserka, scenarzystka, producentka telewizyjna, a także malarka, artystka wizualna, kuratorka i wykładowczyni akademicka (Instytut Sztuk Pięknych Uniwersytetu Rzeszowskiego). Absolwentka malarstwa na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie (2000) oraz reżyserii w PWSFTviT w Łodzi (2007), gdzie obroniła także doktorat (2023). Tworzy filmy w „żywym procesie”, czyli podejściu nastawionym na reagowanie na energię ludzi, z którymi pracuje, na pomysły pojawiające się na planie, na sytuacje, warunki, wizje. Autorka zrealizowała też krótkometrażowe filmy fabularne – m.in. *T. Rickster* (nagroda SFP na Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni), dokumentalne – *Archiwum istnień* – premiera NYPP USA oraz TVP 1 (film opowiada historię badań antropologicznych, które nazistowscy badacze z IDO przeprowadzili na terenie GG w trakcie II wojny światowej, zdjęcia do filmu były kręcone m.in. w Markowej, Czerminie oraz na Podhalu, Łemkowszczyźnie i Tarnowie), seriale dokumentalne – *Dziki obiad* Łukasza Łuczaja i *Karpaty dyzajn* dla Canal+ (była również ich producentką), filmy eksperymentalne, m.in. *Dziura* (na wystawę „Życie. Instrukcja”, Galeria Zachęta, kuratorka dr hab. Jadwiga Sawicka, prof. UR).

Dr Justyna Łuczaj-Salej

Cypryjsko-greckie tourné artystyczne ZPiT UR „Resovia Saltans”

Jadwiga Bär

Tegoroczne letnie tourné artystyczne Zespół Pieśni i Tańca Uniwersytetu Rzeszowskiego „Resovia Saltans” rozpoczął uczestnictwem w IX Międzynarodowym Festiwalu Folklorystycznym Beyarmudu (IX International Beyarmudu Folk Dance Festival) na Cyprze Północnym. Resovia Saltans została wybrana przez Polską Sekcję CIOFF do udziału w tym wydarzeniu jako jedyna grupa z Polski. Wśród zakwalifikowanych były również zespoły z Meksyku, Serbii, Chorwacji i Turcji.

Podczas koncertów wieczornych barwne stroje ludowe, profesjonalne choreografie taneczne, a także wysoki poziom wykonania tańców i pieśni ludowych przez tancerzy i solistów, muzyków i wokalistów Resovii Saltans spotykały się każdorazowo z dużym uznaniem organizatorów i cypryjskiej publiczności. W czasie uroczystego spotkania z prezydentem CIOFF p. Özlem Kadirağa oraz z prezydentem miasta Beyarmudu p. Bülentem Bebekiem dyrektor artystyczny Resovii Saltans Romuald Kalinowski podkreślił ważność organizacji światowych festiwali folklorystycznych pod patronatem CIOFF, które jak podkreślił, mają na celu prezentację kultur różnych narodów, wykształcenie wzajemnej tolerancji i otwartości na różnice kulturowe oraz wspieranie międzynarodowej integracji. Następnie po krótkiej prezentacji Uniwersytetu Rzeszowskiego dyrektor wręczył materiały

promocyjne eksponujące naszą *Alma Mater* jako największą uczelnię Polski południowo-wschodniej.

Organizatorzy festiwalu zapewnili zespołom wiele atrakcji. Jedną z nich były wycieczki krajoznawcze. Resovia Saltans odwiedziła opuszczoną od 1974 r. dzielnicę Famagusty (Ghost Town Famagusta), z której mieszkańcy uciekli po najeździe tureckim (aktualnie znajduje się ona pod pełną kontrolą Cypru Północnego), obejrzała pozostałości antycznego miasta Salamis z imponującym amfiteatrem oraz świątynią Zeusa, a także zwiedziła historyczną Famagustę, w której największe wrażenie wywarła wznosząca się nad starym miastem gotycka katedra pw. św. Mikołaja z przełomu XIII/

XIV w., mieszcząca po inwazji osmańskiej w 1571 r. meczet Lali Mustafy Pa-szy. Do atrakcji wieczornych należały imprezy tematyczne, w których brały udział wszystkie grupy: *summer beach party* (dresscode swimming wear), *white night party* (all white) oraz *retro party 80–90’s* (retro wear). Nie zabrakło zaplanowanych rywalizacji pomiędzy zespołami. Nasi tancerze zajęli I miejsce w przeciąganiu liny, tancerka Kasia – I miejsce w kategorii taniec solowy, tancerka Madzia – I miejsce w konkurencji najciekawsza prezentacja stroju ludowego własnego kraju. Czas wolny resoviacy spędzali, wypoczywając na piaszczystej plaży, relaksując się w wodach turkusowego Morza Śródziemnego.

ZPiT UR „Resovia Saltans” w czasie koncertu na Międzynarodowym Festiwalu Folklorystycznym Paralia Paradise w Grecji

Cypryjska przygoda szybko dobiegła końca, ale to nie był koniec wakacyjnych wrażeń. W sierpniu druga grupa baletowa Resovii Saltans wyjechała do Grecji, by wziąć udział w XXV Międzynarodowym Festiwalu Folklorystycznym Paralia Paradise („XXV International Music and Dance Festival Paralia Paradise”) i wśród grup artystycznych m.in. z Bułgarii, Rumunii i Słowacji prezentować piękno kultury polskiej. Już podczas barwnego korowodu prowadzącego ulicami miasteczka Paralii tańczących dostojnego poloneza resoviaków przywitały owacje mieszkańców. Na scenie głównej tancerze, wokaliści i muzycy zaprezentowali tańce Śląska Cieszyńskiego, rzeszowskie tańce staromiejskie oraz pieśni ludowe w opracowaniu artystycznym. Wszystkie koncerty spotkały się z entuzjazmem publiczności. Pobyt na greckim festiwalu uatrakcyjnił wyjazd do Meteorów, malowniczych formacji skalnych z klasztorami wpisanymi na listę światowego dziedzictwa UNESCO, spacer do wodospadów Zeusa i góry Olimp oraz rejs jachtem, w czasie którego odważniejsi resoviacy mieli możliwość kąpieli w głębokich wodach basenu Morza Śródziemnego. Czas wolny

ZPiT UR „Resovia Saltans” z kadrą w czasie wycieczki krajoznawczej do greckich Meteorów

zespół spędzał na piaszczystej plaży Olympic Beach.

Tancerze, wokaliści i muzycy Resovii Saltans wrócili bardzo zadowoleni i pełni wrażeń, z nadzieją na uczestnictwo w kolejnych międzynarodowych festiwalach folklorystycznych, w czasie których będą mogli z dumą prezentować nie tylko bogactwo naszej polskiej kultury narodowej, ale także być godnym ambasadorem i piękną wizytówką Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Do udziału w festiwalach w letnim sezonie artystycznym ZPiT UR „Resovia Saltans” został przygotowany przez kadrę zespołu: Romualda Kalinowskiego (kierownika artystycznego, reżysera i choreografa), dr Jadwigę Bär (choreografa), prof. dr. hab. Pawła Palucha (kierownika orkiestry kameralnej zespołu), Sławomira Gołąbą (chórmiestrza) oraz Agnieszkę Momolę (kostiumieria).

Pamiętkowe zdjęcie wszystkich uczestników IX Międzynarodowego Festiwalu Folklorystycznego, Beyarmudu, Cypr Północny

Odpominanie kobiecej emigracyjnej twórczości literackiej. O wystawie „Znane i nieznane. Polskie pisarki emigracyjne 1939–1989”

Jolanta Pasterska

Wystawa „Znane i nieznane. Polskie pisarki emigracyjne 1939–1989” poświęcona została dziewiętnastu polskim poetkom i prozaiczkom, które po wybuchu drugiej wojny światowej lub na skutek późniejszych represji komunistycznych musiały opuścić ojczyznę i rozpocząć życie poza jej granicami. Prezentowane są tutaj życiorysy Ludwiki Amber, Zofii Arciszewskiej, Ruth Baum, Ireny Bączkowskiej, Krystyna Bednarczykowej, Ewy Bieńkowskiej, Danuty Ireny Bieńkowskiej, Haliny Birenbaum, Magdaleny Czyżyckiej, Anny Frajlich, Alicji Iwańskiej, Herminii Naglerowej, Róży Nowotarskiej, Marty Reszczyńskiej-Stypińskiej, Zofii Romanowiczowej, Barbary Rydzynskiej-Gołąbiewskiej, Olgi Scherer, Miny Tomkiewicz-Kryształ, Grażyny Zambrzyckiej. Biogramy zostały uzupełnione o wykazy bibliograficzne twórczości pisarek oraz ich fotografie. W losach bohaterek wystawy została zapisana historia naszego wychodźstwa widziana z perspektywy kobiet – żołnierzy, powstańców, zesłańców, matek, żon, autorek często żyjących w cieniu sławnych mężów. Z ich doświadczeń narodziła się bogata, nieopracowana kompleksowo spuścizna literacka, zazwyczaj okazjonalnie dotąd opisywana lub komentowana. Oczywiście nie wszystkie prezentowane na wystawie pisarki podzieli-

ły los „zapomnianych”. Kilku z nich udało się zasiąść na literackim lub naukowym olimpie, ale ich życiorysy pokazują, jaką drogą i jakimi wyrzeczeniami ów sukces został okupiony. Ekspozycja jest jedynie małym wycinkiem większego projektu naukowego wpisującego się w Narodowy Program Rozwoju Humanistyki. Moduł „Dziedzictwo narodowe” (NPRH/DN/SP/495640/2021/10), realizowanego w Instytucie Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego – „Słownik biograficzny polskich pisarek emigracyjnych 1939–1989”, strona projektu: polskiepisarkiemigracyjne.pl. Obejmuje on łącznie 62 biografie, a w kolejnej edycji przewidziano jeszcze 20 nazwisk.

Pomysłodawczyniami wystawy jest zespół badaczek z Instytutu Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego w składzie: Jolanta Pasterska, Krystyna Gielarek-Gorczyca, Anna Jamrozek-Sowa, Agata Paliwoda, Anna Wal i doktorantka Uniwersytetu Rzeszowskiego Erwina Dybisz – nauczycielka języka polskiego w Zespole Szkół Budowlanych w Bydgoszczy. Pomysł wystawy narodził się podczas realizowania projektu naukowego „Słownik biograficzny polskich pisarek emigracyjnych 1939–1989”. Przeprowadzone kwerendy w archiwach państwowych i prywatnych, badanie

zarówno biografii, jak i opracowanie syntetyczne twórczości wybranych pisarek emigracyjnych przekonały o wartości tych materiałów. W taki sposób skonkretyzował się cel główny, czy raczej misja przywrócenia pamięci o tych twórczyniach.

Wystawa „Znane i nieznane. Polskie pisarki emigracyjne 1939–1989” adresowana jest do jak najszerszego grona odbiorców zarówno w kraju, jak i za granicą. Projekt i związana z nim wystawa ma duże znaczenie dla ba-

dań nad dziedzictwem narodowym. Biografie polskich emigrantek znacząco wpisują się w sensie materialnym i duchowym w polską historię. Emigrantki walczyły w wojnie 1939 r., były powstańcami, więźniarkami, sybiraczkami, na emigracji tworzyły polskie szkoły, sekretarzowały w pismach emigracyjnych i obejmowały stanowiska profesorów na amerykańskich i europejskich uczelniach, wreszcie rozwijały swoją twórczość literacką. Ich życiorysy pozwalają

spojrzeć na naszą historię z kobiecej perspektywy, a tym samym wypełnić ją także ich świadectwami życia i twórczości. Dlatego ekspozycja jest dedykowana różnym środowiskom. Może zainteresować uczniów szkół średnich, którzy chcą poszerzyć wiedzę humanistyczną albo poznać ciekawe biografie kobiet, studentów lub doktorantów, którym posłuży jako punkt wyjścia do pełnego monograficznego opracowania twórczości wybranych pisarek, a także naukowców

przygotowujących rozprawy składające się na dorobek habilitacyjny. Zasięg oddziaływania wystawy obejmuje także inne niż literaturoznawstwo dyscypliny nauki. Opracowane biografie mogą stać się źródłem wiedzy dla badań prowadzonych przez socjologów, historyków, psychologów, antropologów kultury. Pozwolą także na weryfikację/uzupełnienie danych zawartych w opublikowanych już biografiach (np. Józefa Mackiewicza, Michała Chmielowca). Ale ekspozycja ta jest adresowana także do każdego Polaka w kraju i poza jego granicami, który wiedziony ciekawością „niedopisanej” historii naszego narodu chce się z nią zapoznać. Biografie te pozwolą poszerzyć wiedzę o życiu emigracji niepodległościowej, są ważnym głosem w dyskusji nie tylko nad stanem naszej kultury narodowej, jej paradygmatem i perspektywą rozwoju dzisiaj, ale też ogniwem, bez którego rozumienie polskiej tożsamości nie jest możliwe. Wernisaż wystawy odbył się 9 października 2024 r. w holu głównym Uniwersytetu Rzeszowskiego (al. T. Rejtana 16c, budynek A1). Ekspozycja była dostępna dla zwiedzających do 15 października 2024 r., a w wersji wirtualnej można ją oglądać na stronie: [Wystawa-Znaneinieznanne.pdf \(polskiepisarkiemiigracyjne.pl\)](https://polskiepisarkiemiigracyjne.pl).

Uniwersytet Rzeszowski podczas XVIII edycji Salonu Maturzystów Perspektywy 2024

Karolina Niemiec

XVIII edycja Salonu Maturzystów Perspektywy 2024 za nami. Salon Maturzystów to spotkania łączące maturę ze studiami. Wydarzenie adresowane jest do uczniów najstarszych klas liceów i techników, którzy w maju 2025 r. będą zdawać egzamin maturalny, a do końca września br. mają wstępnie zadeklarować przedmioty dodatkowe zdawane na maturze.

Rzeszowski Salon Maturzystów Perspektywy 2024 odbywał się w dniach 26–27 września 2024 r. Podczas Inauguracji XVIII edycji Salonu Maturzystów władze Uniwersytetu Rzeszowskiego reprezentowała Prorektor ds. Studenckich i Kształcenia prof. dr hab. Sabina Grabowska.

Ekspertki z Działu Rekrutacji i Karier Studenckich dopasowywały ofertę studiów do zainteresowań kandydatów. Na stoisku Uniwersytetu Rzeszowskiego byli również obecni przedstawiciele kolegów oraz studenci, którzy chętnie dzielili się opiniami nt. poszczególnych kierunków studiów. Salon Maturzystów Perspektywy to idealna okazja do zapoznania się z ofertą edukacyjną naszej uczelni.

Mimo wszystko książka!

Marta Wolańczyk

Już po raz kolejny Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego uczestniczyło w Międzynarodowych Targach Książki w Krakowie. Tegoroczna 27. edycja odbyła się w dniach 24–27 października 2024 r., jak zwykle w hali EXPO Kraków. Twarzą imprezy był urodzony w 1904 r. indywidualista i prowokator – Witold Gombrowicz, a mottem – jego słowa z utworu *Operetka*: „Zrzućcie maski! Zwykłymi stańcie się ludźmi!”. Dzisiejszy, pełen zmieniających się mód i ideologii, świat włącza ludzi w role i grupy społeczne, nakazuje podążanie za „tymi właściwymi” trendami, posiadanie odpowiednich poglądów. Nawet ludzie nauki niekiedy koncentrują się na modnych „izmach”, słowach kluczach, tematach i wynikach badań. Do tego wszystkiego dochodzi rozwój wirtualnej rzeczywistości, gdzie każdy może być tym, kim chce, i mówić to, co chce. Ponadto sztuczna inteligencja zaciera granice między światem człowieka, dziełem autora, a światem sztucznym, „niehumanicznym”, tworem komputera. Ideą tegorocznych krakowskich targów był powrót do autentycznego „zwykłego” człowieka, twórcy i odbiorcy książki. Czytelnicze święto to nie tylko stoiska wydawnictw, instytucji kultury, firm, spotkania ze sławnymi postaciami. To przede wszystkim ludzie, których łączy miłość do książki, którzy przybyli na targi, bo chcą i lubią na nich być. Krakowskie targi mogą pochwalić się stałym rozwojem. Liczby zwiększają się z roku na rok – w tym roku było około 56 tys. odwiedzających, 30 tys.

widzów telewizji targowej, ponad 470 wystawców, ponad 800 autorów, ponad 600 akredytowanych dziennikarzy i twórców treści internetowych, organizatorzy zapewnili 900 spotkań, 900 godzin targowych wydarzeń, prezentacji, warsztatów. Chodząc po stoiskach, można było zaobserwować popularność literatury dla dzieci, młodzieży i dla kobiet, fantastyki oraz komiksów. Ogromnym zainteresowaniem cieszyły się też gry planszowe, z roku na rok jest ich coraz więcej na targach. Czyelnicy interesowali się dziełami obcojęzycznymi i przetłumaczonymi na język polski, pięknie wydanymi albumami i książkami popularnonaukowymi. Niekiedy ciężko było poruszać się między uliczkami pełnymi młodzieży i rodzin, przejście utrudniały kolejki po autograf. Chociaż od czasu do czasu słyszemy obawy, że papierowa książka zanika, to na targach można było zobaczyć, że nadal ma się świetnie! 24 października, w ramach targów, podczas uroczystej gali w Teatrze Ludowym w Krakowie ogłoszono laureata 27. Konkursu o Nagrodę im. J. Długosza. Został nim Piotr Pytlakowski. Jego książka *Strefa niepamięci*, wydana w Wydawnictwie Agora, opowiada o Holocauście na północno-wschodnich terenach Polski, relacjach polsko-żydowskich i dzisiejszym stosunku do historii i Zagłady. Jak zwykle stoisko Uniwersytetu Rzeszowskiego odwiedzali przede wszystkim ludzie skoncentrowani na książkach naukowych. Czyelnicy pyta-

li: „Co macie nowego z filozofii?”, „Jakie książki z archeologii ostatnio u Was wyszły?”, „Czy ten Profesor, co mnie kiedyś uczył, wydał coś nowego?”. W tym roku największym zainteresowaniem cieszyły się publikacje z matematyki i historii. Młodzi ludzie przeglądali zasoby naszej „taniej książki”, szukając konkretnych tematów, czegoś, co przyda im się w nauce. Przyszli do nas również stali bywalcy, przyjaciele z innych instytucji i wydawnictw. Nawet jeśli ktoś nie planował kupić książki, to chciał porozmawiać o Uniwersytecie Rzeszowskim, o rynku książki czy obecnych trendach w nauce. Na Wydawnictwo UR czekają kolejne targi, a przede wszystkim nowe wydawnictwa musimy tworzyć książki atrakcyjne dla czytelnika i otwierać się na świat cyfrowy.

„Dziedzictwo kulturowe Wiednia” – projekt wyjazdowy Biblioteki Austriackiej dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku UR

Ewa Czanek-Florek

Wiedeń to jedna z tych metropolii europejskich, które są w stanie zafascynować każdego turystę. W dniach 27–30 sierpnia 2024 r. do stolicy Austrii udała się siedemnastoosobowa grupa z Sekcji Turystycznej Uniwersytetu Trzeciego Wieku UR. Pomysł wycieczki narodził się spontanicznie po moim wykładzie na UTW w maju br. pt. *Wiedeń jako atrakcja turystyczna – spacer multimedialny*. Wydawało mi się, że propozycja zorganizowania wycieczki do stolicy Austrii była jedynie kurtuazją ze strony słuchaczy, jednak okazało się inaczej – wyjazd doszedł do skutku, i to dość szybko.

Pierwszą atrakcją był już sam przejazd wagonem panoramicznym – mogliśmy podziwiać piękne górzyste krajobrazy oraz rozsiane po nich urokliwe miasteczka. Warto wspomnieć, że pociąg relacji Przemyśl – Graz jest jednym z efektów udanej współpracy naszego regionu z austriackim krajem związkowym Styria.

Metropolia zachwycała uczestników projektu piękną barokowo-historyczno-secesyjną architekturą, imponującymi pałacami arystokracji, nad którymi góruje monumentalna katedra św. Szczepana, majestatyczną promenadą Ringstraße. W pierwszym dniu pobytu zwiedziliśmy imponujące Muzeum Historii Sztuki, następnie pozwoliliśmy „zagubić się” (zgubić

się w Wiedniu ze mną byłoby trudno) w uliczkach pamiętających średniowiecze – układ urbanistyczny centrum nie zmienił się od tej epoki. Podziwialiśmy jeden z dwóch wiedeńskich pałaców cesarskich, Hofburg, do którego prowadzi Brama Bohaterów (Heldentor), sławną kawiarnię dostarczającą słodkości na dwór cesarski Café Demel (to tam właśnie powstał przepis na znany tort Sachera), Naglergasse, Hoher Markt, Graben z Pestsaulé, Lugeck, Schönlatergasse. Obejrzeliśmy Stary Uniwersytet, a następnie odwiedzane przez większość turystów atrakcje: Ankeruhr, Stary Ratusz, barokową Böhmisches Hofkanzlei, gotycki urokliwy biały kościół Maria am Gestade, aż po most Hohe Brücke, który stanowił granicę średniowiecznego miasta. Nie

pominęliśmy także żadnej pamiątki po sławnych Polakach, których nie brakuje w centrum Wiednia.

Następnie wróciliśmy na Ringstraße, tu obejrzeliśmy urokliwą odnogę Dunaju Donaukanal, a dalej: kościół wotywny, uniwersytet, Mölker Bastei, gdzie znajdował się pałac Izabelli z Czartoryskich Lubomirskiej z Łańcuta, Dom Beethovena, Teatr Dworski, ogrody Burggarten i Volksgarten (niestety, róże w przepięknym rosarium już przekwitły), ratusz, parlament, operę. Program jak na jeden dzień dość bogaty, ale trzeba w tym miejscu podkreślić, że Wiedeń jest bardzo przyjazny do zwiedzania dla turystów: większość najważniejszych atrakcji stolicy (poza pałacem Schönbrunn) jest usytuowanych wewnątrz dawnych murów

obronnych, czyli obecnej Ringstraße, mierzącej 5,35 km. Dzień zakończyliśmy w typowo starowiedeńskiej restauracji Griechenbeisl, degustując – po wiedeńsku – Wiener Schnitzel z sałatką ziemniaczaną.

W drugim dniu udaliśmy się do legendarnego pałacu Schönbrunn – mówi się, że poprzez zlecenie przebudowy tego obiektu cesarzowa Maria Teresa wystawiła sobie pomnik, jeden z niewielu upamiętniających tę postać w Wiedniu. Kompleks Schönbrunn, wraz z imponującymi ogrodami oraz najstarszym działającym ogrodem zoologicznym świata, jest wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Następnie udaliśmy się na Kahlenberg – to obecnie „polski zakątek” w Wiedniu – właśnie stąd rozpoczął się szturm wojsk sprzymierzonych pod wodzą Jana III Sobieskiego w 1683 r. Obecnie to także znany punkt widokowy, z którego można podziwiać panoramę miasta i okolicy. W drodze powrotnej wstąpiliśmy do jednej z winiarni w dzielnicy Grinzing – „tegoroczne wina” to jeden z ważnych znanych produktów gastronomicznych miasta. Rzuciliśmy okiem na Karl-Marx-Hof, najdłuższy budynek świata, o ciekawej historii. Dla chętnych (i mających odpowiednią wydolność) zaproponowałam jeszcze wycieczkę do urokliwego parku położonego „nad pięknym modrym Dunajem” – Donaupark.

Trzeci dzień rozpoczęliśmy znów od kontaktu z kulturą wysoką – zwiedzaliśmy Górny Belweder, będący obecnie jedną z ważniejszych galerii sztuki kraju. To tutaj można na własne oczy obejrzeć m.in. sławny *Pocałunek* Gustava Klimta. Następnie spacerkiem udaliśmy się na oprowadzanie po budynku siedziby jednej z najświetniejszych orkiestr świata, Filharmoników Wiedeńskich – Musikvereinsgebäude – to stąd od 1939 r. corocznie odbywa się, transmitowany na cały świat, Koncert Noworoczny (Złota Sala ma mieć najlepszą akustykę na świecie). Obejrzeliśmy imponujący barokowy kościół św. Karola Boromeusza (Karlskirche) i zakończyliśmy przedpołudnie w typowej starowiedeńskiej, działającej od 1873 r., sławnej kawiarni-„instytucji” Café Landtmann (degustowaliśmy legendarne wiedeńskie kawy, a chętni – ciasta). Największym powodzeniem cieszyła się oczywiście lokalna specjalność – tort Sachera (Sachertorte). Następnie odpoczęliśmy w parku pamiętającym czasy cesarzowej Sissi – obejrzeliśmy tam również najczęściej podobno fotografowany pomnik w Europie – upamiętniający „króla walców” Johanna Straussa (syna). Oczywiście powiększyliśmy statystyki liczby fotografii wykonanych w tym miejscu. Tuż przed odjazdem wszyscy chętni mogli zrobić rundę sławną karuzelą Riesenrad, aby

pooglądać raz jeszcze – z wysokości 65 metrów – atrakcje obejrzone w ciągu ostatnich trzech dni.

Jako *postscriptum* po wyżej opisanym wyjazdowym projekcie słuchacze Uniwersytetu Trzeciego Wieku zamierzają uczestniczyć w warsztatach kulturowo-językowych Biblioteki Austriackiej, poszerzając tym samym grupę odbiorców eventów BA, którą stanowią osoby od klas nauczania początkowego szkół podstawowych, poprzez młodzież szkół średnich, studentów, nauczycieli, aż po seniorów. Może uczestnictwo w warsztatach stanie się inspiracją do kolejnego wyjazdu do stolicy Austrii, tym razem byłby to np. projekt tematyczny?

Dieta w chorobie Hashimoto

Karolina Ciolkosz

Choroba Hashimoto dotyczy zazwyczaj kobiet – niezależnie od wieku. Szacuje się, że w Polsce występuje nawet u 10% populacji. Jest to choroba autoimmunologiczna, gdyż układ odpornościowy traktuje tarczycę jako „intruza” i stale produkuje przeciwciała niszczące jej komórki. Chorobie towarzyszy przewlekły stan zapalny, a konsekwencją jest uszkodzenie tarczycy i upośledzenie wydzielania jej hormonów: tyroksyny (T_4) i trójjodotyroniny (T_3 – aktywnej formy tyroksyny). Choroba Hashimoto bezpośrednio przyczynia się do niedoczynności tarczycy. Zwykle Hashimoto jest diagnozowane, gdy pojawiają się pierwsze nieswoiste objawy, takie jak przyrost masy ciała, osłabienie, zmęczenie i mniejsza tolerancja wysiłku. Obserwuje się również zaburzenia koncentracji, uczucie zimna, suchość i bladeść skóry, zaburzenia ciśnienia krwi (częściej spadek), wypadanie włosów, łamliwość paznokci oraz słabszą odporność. Rozpoznanie choroby Hashimoto umożliwiają badania laboratoryjne i obrazowe: oznaczenie stężenia TSH, antyTPO, antyTPG, FT_4 i FT_3 oraz USG tarczycy. Podstawę leczenia stanowi farmakoterapia, polegająca na podawaniu substytutów hormonów. Rosnąca liczba dowodów naukowych potwierdza również korzystny wpływ prawidłowego żywienia w leczeniu choroby. Nie ma „diety na Hashimoto”. Jadłospis i styl życia chorych nie powinien odbiegać od rekomendacji dla osób

zdrowych. Wartość energetyczna diety powinna być ustalana indywidualnie. W przypadku nadmiernej masy ciała konieczna jest redukcja. Dieta powinna być bogata w pełnowartościowe białko i jod. Dlaczego? Do budowy podstawowego hormonu tarczycy – tyroksyny (T_4) – potrzebny jest jod i tyrozyna (aminokwas wchodzący w skład białek). Ale to nie wszystko. Trójjodotyronina (T_3) – drugi istotny hormon – powstaje z tyroksyny na drodze konwersji. Dla tego procesu istotne jest pokrycie zapotrzebowania na wymienione poniżej składniki.

Białko – jego źródłem są: chude gatunki mięs (kurczak, indyk, królik, chuda wieprzowina), niskotłuszczowe mleko i jego przetwory (ale nie całkowicie odtłuszczone), jajka i nasiona roślin strączkowych (soczewica, ciecierzycy, groszek, fasola czy soja). Najcenniejszym źródłem białka, a także jodu, selenu, omega-3 i witaminy D, są ryby, w szczególności morskie. Zaleca się spożywanie dwóch porcji tłustych ryb morskich tygodniowo. Należy wziąć pod uwagę, iż udział białka roślinnego w diecie powinien wynosić ok. 50%.

Tłuszcze – powinny być głównie pochodzenia roślinnego (oleje, orzechy, nasiona i awokado). Szczególnie ważne jest regularne i odpowiednie spożywanie przeciwzapalnych wielonienasyconych kwasów tłuszczowych z rodziny omega-3. Ich źródłem są: olej rzepakowy, lniany, konopny,

siemię lniane, nasiona chia, orzechy włoskie.

Węglowodany – zawierają je pełnoziarniste produkty zbożowe, rośliny strączkowe i warzywa. Najważniejszym związkiem zapewniającym działanie przeciwzapalne w warzywach, zwłaszcza zielonych, są karotenoidy (gotowane: jarmuż, szpinak, kapusta pastewna, burak liściowy). Z owoców najlepiej wybierać młode, świeże, a przede wszystkim jagodowe (jagody, borówki, jeżyny, maliny, truskawki, aronia, porzeczka) – bogate w polifenole, działające przeciwutleniająco i przeciwzapalnie.

Błonnik pokarmowy – odgrywa ważną rolę w diecie osób z niedoczynnością tarczycy, gdyż chorobie często towarzyszą zaparcia. Odpowiednia podaż błonnika poprawia motorykę przewodu pokarmowego. Doskonałym źródłem błonnika są: otręby pszenne, płatki naturalne, pełnoziarniste pieczywo, suszone owoce, orzechy i nasiona oraz surowe warzywa i owoce. Pracę jelit wspomagają również kiszonki.

Jod – poza rybami możemy go znaleźć w żółtku jaja, orzechach, szpinaku i brokułach. W Polsce fortyfikacja soli kuchennej jodem jest obowiązkowa. Źródłem żelaza są zielone warzywa liściaste, pestki dyni, nasiona lnu, otręby pszenne, ciecierzycy, wątróbka (wchłanianie żelaza zwiększa witamina C).

Głównym źródłem cynku są produkty zbożowe, mięso i ryby. Duże ilości

tego pierwiastka występują w orzechach i pestkach, drożdżach piekarskich, serach podpuszczkowych i nasionach roślin strączkowych.

Selen jest silnym przeciwutleniaczem. Źródła selenu to wątróbka, nerki, śledź (i większość ryb), pieczywo graham oraz orzechy brazylijskie.

Do składników, których niedobór może przyczyniać się do upośledzenia funkcji tarczycy, należą również witaminy:

A (witamina antyoksydacyjna), D, B₁₂ (w chorobie Hashimoto zaburzone jest wchłanianie witaminy B₁₂).

Dodatkowo warto ograniczyć spożycie węglowodanów prostych w każdej postaci (np. słodycze, pieczywo cukiernicze, cukier, dżemy itp.).

Dlaczego warto jeść sezonowo?

Julia Lasek

Jedzenie sezonowe to wybór, który przynosi wiele korzyści zarówno dla zdrowia, jak i dla środowiska oraz lokalnej gospodarki.

Przede wszystkim sezonowe owoce i warzywa charakteryzują się lepszym smakiem i jakością. Są zbierane w momencie, gdy są najbardziej dojrzałe, co sprawia, że są bardziej aromatyczne i smaczne niż te, które muszą dojrzewać w trakcie transportu lub w magazynach. Kolejnym ważnym aspektem jest wyższa zawartość składników odżywczych. Świeże sezonowe produkty mają zazwyczaj więcej witamin i minerałów, ponieważ są spożywane wkrótce po zbiorach. Produkty spoza sezonu, które muszą przebywać długą drogę, mogą tracić część wartości odżywczych.

Wiosną warto wybierać nowalijki, np. rzodkiewkę, szparagi, pomidory, kapustę, czereśnie, truskawki i rabarbar. Z kolei latem królować będą: kalafior, fasolka szparagowa, szczaw, brzoskwinie, maliny i arbuzy. We wrześniu nadal można korzystać z większości produktów dostępnych latem, ale stopniowo zmieniają się kolory warzyw i owoców. Jesienne produkty sezonowe to dynia, ziemniaki, buraki,

żurawina, jabłka i gruszki. Zimą można spożywać przede wszystkim jabłka i gruszki, a także cytrusy, takie jak pomarańcze i cytryny. W tym sezonie warto postawić na warzywa korzeniowe, które doskonale rozgrzeją w zimowe dni. Przede wszystkim pietruszka, marchewka, seler, ziemniaki, ale również warzywa strączkowe, buraki, czosnek, kapusta czy boczniaki.

Aby zminimalizować straty żywności, warto używać metod takich jak mrożenie, suszenie czy wekowanie. Przechowywanie produktów w zamrażarce pozwala na zachowanie ich smaku i wartości odżywczych. Szacuje się, że straty w zawartości witamin w zależności od sposobu mrożenia wynoszą 10–30% i jest to zdecydowanie mniej niż w przypadku innych metod. Optymalne efekty uzyskuje się, gdy temperatura spada poniżej -18°C. Dzięki zamrażaniu żywność może być przydatna nawet do 12 miesięcy. Suszenie to jedna z najstarszych metod konserwacji żywności. Polega na pozbyciu się wody z produktów przez jej wyparowanie. Pozwala to na utrwalenie żywności bez większych strat składników mineralnych i witamin, ponieważ z produktu usuwa się głównie

wodę. Przy tej metodzie warto zwracać uwagę na temperaturę – nie powinna przekraczać 70°C, aby uniknąć znacznych strat witaminy C. Natomiast wekowanie jest sposobem utrwalania przetworów z warzyw i owoców w słoikach za pomocą pasteryzacji. Niszczy ona drobnoustroje powodujące psucie się przetworów, ale jednocześnie nie przyczynia się do zmiany smaku i koloru ani znacznej utraty składników odżywczych. Pozwala wydłużyć ich trwałość nawet o rok.

Ekonomiczne korzyści także nie są bez znaczenia. Sezonowe owoce i warzywa są zwykle tańsze, ponieważ są dostępne w większych ilościach i nie wymagają kosztownego transportu z odległych miejsc. Warto również podkreślić, że jedzenie sezonowe wspiera lokalną gospodarkę i środowisko. Produktów sezonowych najlepiej szukać przede wszystkim na lokalnych targach, ale również warto założyć własny ogródek. Sezonowe warzywa i owoce to gwarancja jakości i świeżości.

Czwarty (i drugi) raz przez pustynię

Maciej Milczanowski

Ultra Mirage to bieg, który rozgrywa się w południowej Tunezji, w okolicach miast Touzer i Nefta. Do wyboru są dwa dystanse – 50 i 100 km. Odbywa się zawsze w ostatnią sobotę września. Pomysłodawcą i organizatorem jest Amir Ben-Gacem – Tunezjczyk mieszkający w Wielkiej Brytanii. Maciej Milczanowski, żołnierz w rezerwie, a obecnie profesor Uniwersytetu Rzeszowskiego, po raz czwarty w tym roku uczestniczył w tym ultramaratonie na Saharze. Jednocześnie już drugi raz w tej wyprawie towarzyszy mu syn Michał, uczeń 6. Liceum Ogólnokształcącego w Rzeszowie, który w listopadzie skończy dopiero 18 lat. Michał był najmłodszym uczestnikiem tej imprezy, a najstarszy maratończyk to również Polak – Andrzej Kolasa. Wśród zawodników z całego świata obaj biegacze, tak młody, jak i doświadczony w wielu biegach, budzili niezwykły szacunek.

W sobotę 28 września 2024 r. o godzinie 6.15 czasu miejscowego (w Polsce 7.15) wyruszamy przez piaski pustyni, aby kolejny raz sprawdzić się w tym morderczym terenie. Rankiem na Saharze temperatura jest bardzo przyjemna – do 25 stopni, lekki wiaterek, a do tego na pierwszych kilometrach biegaczom towarzyszy piękny spektakl wschodu słońca, które wynurza się zza horyzontu. Ale gdy już powoli płynie w górę, szybko wzmagają się aż do 42 stopni.

Sztuką jest tak rozłożyć siły, aby w tych bardzo sprzyjających okolicznościach dwóch pierwszych godzin biegu nie pędzić za mocno, ale rozłożyć siły na

cały dystans, uwzględniając zmiany terenu, warunki pogodowe, w tym wiatr, wraz z pokonywanymi kilometrami i rosnącą temperaturę. Na odprawach biegowych mówi o tym zawsze Amir, ale jedno wiedzieć i rozumieć, a drugie zrealizować. Atmosfera na pierwszych kilometrach jest wspaniała, wszyscy się pozdrawiają, pełno uśmiechów, a Abdessattar Amara – niesamowity Tunezjczyk biegnie w przód i do tyłu peletonu, śpiewając, pokrzykując wesoło i tańcząc. Nieustannie mijają nas terenowe toyoty, z których wolontariusze, policjanci, żołnierze machają i pokrzykują pokrzepiająco. Wszystko to sprawia, że wielu biegnie szybciej, niż sobie zakładali, w tym my. Po godzinie 9 upał staje się coraz trudniejszy do zniesienia, od 7 km wzmagają się czołowy wiatr, który bardzo utrudnia bieg, a my mamy przed sobą jeszcze wiele godzin walki z Saharą. Pomimo tego adrenalina nas niesie i na 20. kilometrze mamy czas lepszy o pół godziny od zakładanego i, co więcej, nic nie zapowiada kłopotów – obaj czujemy się silni. Michał ma lekki kryzys, ale przełamuje go. We wrześniu zrobiliśmy wiele treningów znacznie dłuższych niż 20 km w lepszym tempie, więc czujemy się świetnie przygotowani... ale to pustynia...

Na 26. kilometrze zaczynam zwalniać i czuję się coraz gorzej. Pojawia się pierwszy kryzys... o wiele za szybko. Z trudem docieramy do punktu wodnego na 30. kilometrze. Tam odpocznę i woda stawiają na nogi, kolejne 5 km do Check Pointu idziemy, szyb-

ko zbierając siły do dalszego biegu. Na Check Poincie po 35. kilometrze kolejny odpocznę. Przed nami 17 km do mety i jeszcze jeden punkt wodny. Siły wracają, zaczynamy biec. Przez cały 36., 37. i 38. kilometr tempo wraca do tego z początku wyścigu. Na zegarkach widzimy, jak nadrabiamy stracony czas. Strata do założonych 7 godzin i 30 minut z przeszło godziny szybko topnieje do 54 minut. Zapowiada się rekord naszych wspólnych startów. Sam najszybciej pokonałem tę trasę w 2022 r. – z czasem 7:58. Zaczynam kalkulować, czy można nasz czas zbić do takiego wyniku. Znow jest siła, znow wszystko działa. Bieg daje satysfakcję – po takim kryzysie podniosłem się. Michał jest szczęśliwy, że biegnie my... i to szybko. Ale pustynia rządzi się swoimi prawami.

Po 3 km mocnego biegu przechodzimy do marszu. To tylko chwilowe złapanie tchu i zaraz znów pobiegniemy... Po kolejnych 3 km marsz staje się wolniejszy, po kolejnych kilkuset metrach już wiem, że będzie znów ciężko... to przychodzi tak gwałtownie, że nie ma jak wcześniej zwolnić i uniknąć kryzysu. Nagle pojawiają się mdłości i poczucie odrealnienia – Michał znowu jest jakby za szybą. Organizm odmawia dalszego marszu, zawodzi też głowa – na myśl, że do ostatniego punktu jest jeszcze 4 km, powoli tracę nadzieję. Odpoczywamy przy drodze. Idziemy dalej, ale po kilometrze znów mdłości przy każdym kroku, trzeba znów odpocząć... Wszystkie kalkulacje, tempo, czas, stają się odległym wspomnieniem. Zastanawiam się, czy w ogóle jest sens jeszcze tak człapać. Michał ma sporo sił, mógłby beze mnie dobrze biec. Chwilę leżę, ale sytuacja nie poprawia się, jestem bliski rezygnacji, przypominają się koszmary z mojej pierwszej edycji. Michał stara się zapewnić trochę cienia, pociesza, ale jest źle.

3 km wydają się dystansem nie do pokonania. Wtedy podjeżdża dwoje wolontariuszy na quadzie, pytają czy potrzeba pomocy. Odpowiadam, że jest kiepsko, że chyba nie dam rady, że za daleko do następnego postoju, który – jak pamiętałem z poprzednich edycji – jest dopiero na 47. kilometrze. Wolontariusz mówi, że namiot jest kilkaset metrów od nas i już stąd widać go wyraźnie. Zupełnie zaskoczeni patrzymy z Michałem w kierunku wskazywanym przez wolontariusza i niemal zrywamy się na równe nogi. Namiot jest tuż-tuż... Dziękujemy serdecznie wolontariuszom i idziemy szybko 500 m w stronę cienia i wody. Obaj się śmiejemy i powtarzamy w kółko – cud na pustyni! ;-)

Kolejny kryzys za mną, ale teraz ustaliśmy, żeby już nie ryzykować. Siły znów wracają. I tym razem nie ulegamy pokusie przyspieszania. Na punkcie spotykamy najstarszego biegacza w historii Ultra Mirage – Andrzeja Kolasę i jego córkę Paulinę. Bardzo miło rozmawiamy przez kilka minut i ruszamy na ostatni odcinek – 7 km do mety. W plecaku mam 3 litry wody, we flaszkach jeszcze litr. Co kilometr leję po trochu na głowę, a ściekające krople łapię na przedramiona, tak żeby nie zmarnować niczego. Do końca idziemy, rozmawiając i ciesząc się przygodą. Kryzysów już nie ma. Teraz wiemy, że lepiej było drugą część pokonać wolniej, a czas byłby lepszy, ale po tym wszystkim ogromnie cieszymy się, że w ogóle docieramy razem do mety. Michał na końcówce podbiega do przodu, do tyłu, robi zdjęcia na poboczu... Zazdroścę mu takiej siły.

Wreszcie jesteśmy na finiszu. Znów jak rok temu rozpinamy między nami flagę zabraną z domu i wbiegamy na metę. Dopiero w hotelu rozmawiamy z innymi biegaczami i okazuje się, że ostre kryzysy w tej edycji były powszechne i dotyczyły nawet profesjonalnych biegaczy, także miejscowych, przywykłych do gorącego klimatu. Było szczególnie gorąco – tydzień przed biegiem przez Saharę przeszła potężna

ulewa i woda wciąż stała w wielu miejscach na trasie, czasem trzeba było się przeprowiać przez wąski pasek ziemi pomiędzy dwiema wielkimi kałużami. Do tego wieczorem nad trasą rozszalała się burza piaskowa, która zniszczyła infrastrukturę biegu i zagrażała biegaczom na 100 km. Bieg został przerwany, a wszystkich pozostałych uczestników ewakuowano do hotelu. Tak szczególne okoliczności, jakich nigdy wcześniej nie doświadczyłem, sprawiły, że mniej żałowałem słabego tempa. Pustynia już czwarty raz udowodniła mi, że nie da się niczego przewidzieć, a kalkulacje muszą być bardzo ostrożne i elastyczne.

Cieszymy się z Michałem z kolejnego zakończonego biegu, ale już w czasie drogi do domu zaczęliśmy planować strategię na kolejny bieg w Tunezji za rok. Tym razem zamierzamy wolniej, oszczędzając siły... Na pewno zrobimy rekord... O ile pustynia znowu nas czymś nie zaskoczy. Inshallah, jak mówią miejscowi.

Studenci ratownictwa medycznego w Bieszczadach

Ikona Tabaczek-Bejster

W dniach 17–26 maja 2024 r. po raz jedenasty odbył się programowy obóz sprawnościowy z elementami ratownictwa specjalistycznego, zorganizowany dla studentów II roku kierunku ratownictwo medyczne Uniwersytetu Rzeszowskiego. Już tradycyjnie siedmiodniowy obóz zorganizowano w Wojskowym Zespole Wypoczynkowym „Rewita” nad Zalewem Solińskim. Celem wyjazdu było zapoznanie studentów ze specyfiką i charakterem pracy ratowników WOPR, GOPR, LPR. Przyszli ratownicy medyczni mieli również za zadanie doskonalić swoją sprawność fizyczną, która jest niezbędna do wykonywania tego zawodu. Podczas obozu studenci odbyli szkolenie oraz podnosili swoje umiejętności z zakresu pływania (na pływalni i wodach otwartych), kajakarstwa, wioślarstwa, żeglarstwa, technik ratownictwa wodnego, gier zespołowych, atletyki terenowej oraz turystyki pieszej. W czasie trwania obozu odbyła się wycieczka piesza na Połoninę Wetlińską.

Studenci gościli też w Bazie Centralnej Bieszczadzkiego WOPR w Polańczyku, gdzie zapoznali się ze specyfiką pracy i sprzętem stosowanym w ratownictwie wodnym. Ratownikom zostały również zaprezentowane zasady działania i wyposażenie ambulansu wodnego. Młodzież wraz z kadrą udała się do Sanoka, gdzie gościła w bazie Grupy Bieszczadzkiej GOPR oraz w bazie HEMS Sanok – Lotnicze Pogotowie Ratunkowe. Przyszli ratownicy medyczni zapoznali się tam z realiami pracy ratowników górskich oraz ze stosowanym przez nich sprzętem. Ostatnie trzy dni uczestnicy obozu spędzili w Rzeszowie. Studenci odbyli zajęcia w Uniwersyteckim Centrum Lekkoatletycznym, uczestniczyli w zajęciach z kajakarstwa i zespołowych gier sportowych nad Zalewem Rzeszowskim, gościli w Centrum Powiadamiania Ratunkowego – CPR (jest to jednolity system, który obsługuje zgłoszenia alarmowe kierowane na numer alarmowy 112, umożliwiający przekazanie zgłoszenia alarmowego w celu zaangażowania właściwych służb ratowniczych) oraz w Komendzie Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Rzeszowie. Należy dodać, że we

wszystkich odwiedzanych ośrodkach pracują absolwenci ratownictwa medycznego UR.

W czasie trwania obozu studenci wzięli udział w imprezie kajakowej – „Kajakiem na orientację”, organizowanej przez Studium Wychowania Fizycznego i Rekreacji UR oraz Rzeszowski Klub Kajakowy, w której uczestniczyło 40 osad. W kategorii K2 studentki Dominika Gonet oraz Aleksandra Żurawska uplasowały się na III miejscu.

Kilkoro studentów uczestników obozu reprezentowało też Uczelniany Klub AZS UR podczas Akademickich Mistrzostw Województwa Podkarpackiego w Bowlingu, przyczynili się oni do zdobycia II miejsca w kategorii mężczyzn oraz III miejsca w kategorii kobiet. Gratulujemy!

Obóz sprawnościowy z elementami ratownictwa specjalistycznego (realizując podobny program) odbyli też studenci II roku studiów niestacjonarnych na tym samym kierunku.

W trakcie obozu specjalistyczne zajęcia dla studentów prowadzili: dr hab. Iwona Tabaczek-Bejster, prof. UR; mgr Artur Szymański (prezes Bieszczadzkiego WOPR) oraz dr Miłosz Szczudło.

Wakacyjne wyjazdy z BON UR

Ikona Tabaczek-Bejster

Jak co roku podczas przerwy wakacyjnej Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnościami Uniwersytetu Rzeszowskiego zorganizowało obozy sportowo-szkoleniowe dla studentów z niepełnosprawnościami i wolontariuszy UR.

Pierwszy obóz odbył się w dniach 13–20 lipca 2024 r. w Polańczyku. Podczas obozu studenci spędzali czas przede wszystkim w i na wodzie, zaznajamiając się z pływaniem na wodach otwartych, żeglarstwem, kajakarstwem, wykorzystaniem rowerów wodnych, pływaniem na deskach SUP. Podczas tych zajęć studenci byli szkoleni i asekurowani przez instruktorów WOPR i trenerów pływania – prof. Iwonę Tabaczek-Bejster oraz prezesa Bieszczadzkiego WOPR mgr. Artura Szymańskiego. Zapoznali się też z zasadami bezpiecznego przebywania

nad wodą oraz asekuracji osób przebywających w wodzie.

Młodzież tradycyjnie już korzystała z bazy BWOPR w Polańczyku. Studenci odbyli wycieczkę pieszą na Połoninę Wetlińską, a osoby, które z względów zdrowotnych nie mogły wziąć w niej udziału, uczestniczyły w leśnym rajdzie samochodowym. Rozegrany został również turniej w kręgle. Studenci mieli także możliwość skorzystania z jednej z nowych atrakcji Soliny – przejazdu nad zalewem koleją gondolową oraz z wycieczki łodziami o napędzie elektrycznym i rejsu statkiem.

Drugi obóz sportowy odbył się w dniach 3–10 sierpnia 2024 r. w Wierchomli niedaleko Piwnicznej w Beskidzie Sądeckim. Podczas obozu studenci odbyli wycieczki piesze

do górskiego schroniska turystycznego PTTK Bacówka nad Wierchomlą, wycieczkę do Krynicy-Zdroju połączoną z wizytą w pijalni wód mineralnych i wyjazdem na Jaworzynę Krynicką. Niektórzy studenci wraz z opiekunami odbyli wędrówkę z Jaworzyny Krynickiej przez schronisko Bacówka do Wierchomli.

Bardzo atrakcyjnym punktem obozu była wycieczka na rowerach elektrycznych trasą rowerową wiodącą brzegiem Popradu po słowackiej stronie: Piwniczna – Muszyna – Piwniczna. Studenci, którzy ze względów zdrowotnych nie jeżdżą na rowerze, odbyli wycieczkę do ogrodów sensorycznych w Muszynie. Oprócz wycieczek rowerowych i pieszych, nie zabrakło innych aktywności, były to: zajęcia sportowe z tenisa ziemnego, badmintona, zajęcia z komunikacji interpersonalnej. Odbyły się też treningi i został rozegrany turniej w tenisie stołowym. Ostatni wakacyjny wyjazd dla studentów z niepełnosprawnościami i wolontariatu zorganizowano w dniach 7-14 września do Dąbek nad Bałtykiem. Tego roku nad morzem pogoda tylko częściowo dopisała, pozwoliła jednak na plażowanie, kąpiel w zimnym morzu, a nawet pływanie na desce SUP. Podczas obozu dla studentów zorga-

nizowano wycieczki do Kołobrzegu i Darłówka, gdzie odbyli rejs statkiem. W programie obozu zaplanowano też wycieczki rowerowe, wycieczki piesze, odbyły się treningi i rozegrano turnieje w tenisie stołowym i boccii. Studenci uczestniczyli również w warsztatach umiejętności społecznych. Wszystkie dyscypliny sportu, których studenci uczą się i doskonalią podczas tego typu obozów, stanowią zachętę do udziału w Integracyjnych

Mistrzostwach Polski AZS, co w wielu przypadkach przekłada się też na zdobywane medale. Zachęcam wszystkich studentów, którzy jeszcze nie wyjeżdżali z BON UR, do udziału w obozach. Można na nich doskonalić swoje umiejętności, poprawić kondycję fizyczną, osiągnąć nowe umiejętności, zwiedzić piękne miejsca i znaleźć przyjaciół. W imieniu swoim i kadry obozów chcę serdecznie podziękować wolontariuszom za pomoc i życzliwość.

Memoriał im. Edwarda Sądeckiego w Windsurfingu i Festiwal Sportów Wodnych AZS

W dniach 10–11 sierpnia br. Baza Żeglarska AZS Uniwersytetu Rzeszowskiego gościła uczestników najważniejszej studenckiej imprezy nad Jeziorem Solińskim – Memoriału im. Edwarda Sądeckiego w Windsurfingu, popularnie zwanego Edi Cup, oraz Festiwalu Sportów Wodnych AZS.

Festiwal to już tradycja

Impreza ta ma już 22-letnią historię, a poświęcona jest Edwardowi Sądeckiemu, wykładowcy akademickiemu, instruktorowi żeglarstwa i windsurfingu, prekursorowi żeglarstwa deskowego na Podkarpaciu i twórcy wspomnianej na wstępie studenckiej bazy żeglarskiej.

W pierwszym dniu uczestnicy rywalizowali w konkurencjach sportowych. Warunki pogodowe pozwoliły na rozegranie trzech wyścigów w regatach windsurfingowych, w których najlepszy okazał się nasz ekspert Tomasz Nizioł, drugie miejsce zajął Mateusz Piecuch, trzecie – Robert Gargaś.

Wśród kobiet zwyciężyła Anna Gil, drugie miejsce zajął Oliwia Śląderek, a trzecie – Anna Ficek. Popołudniowe regaty w klasie Omega zgromadziły rekordową liczbę 16 załóg, rywalizujących o miejsce w finale w czterech wyścigach eliminacyjnych.

Ostatecznie w finale zwyciężyła załoga dziekana Instytutu Wychowania Fizycznego dr. Macieja Huzarskiego, przed załogą Anny Świgoń, trzecie miejsce przypadło ekipie kierowanej przez Jakuba Pomesa – członka klubu AZS UR.

Nagrody dla zwycięzców regat wręczał Prezes Zarządu Środowiska w Rzeszowie prof. Janusz Zieliński oraz Prezesi Klubów Uczelnianych AZS UR – mgr Mateusz Salamon, PANS Krosno – dr Grzegorz Sobolewski. Na zakończenie zmagania sportowych rozegrano wyścigi SUP-ów (*Stand Up Paddling*) – bardzo popularnej ostatnio formie rekreacyjnego pływania z wiosłem na lekkiej (także dmuchanej) desce. W kategorii dorosłych zwyciężył Jakub Pomes przed Piotrem Matłozsem i Andrzejem Ślądkiem. W kategorii kobiet zwyciężyła Julia Jastrząb, drugie miejsce zajęła Ewa Świgoń, a trzecie – Justyna Gromadzka. W kategorii dzieci najlepszym okazał się ponownie Szymon Baran przed Adamem Matuszewskim i Dominiką Potyrak. Wieczór zakończył się przy ognisku, oczywiście z gitarą, śpiewem i szantami.

Dzień drugi imprezy to przede wszystkim tzw. bieg memoriałowy – wyścig na deskach i innym lekkim sprzęcie pływającym, ale w nietypowej formie. Każdy uczestnik ma bowiem obowiązek wystartować w jak najbardziej fantazyjnym przebraniu. I tym razem pomysłów nie zabrakło, w wyniku głosowania publiczności nagrodą za najlepsze i najbardziej pracowite przebranie uhonorowano Mateusza Piecucha (robot). Na zakończenie nie zabrakło oczywiście trofeów dla zwycięzców i nagród dla uczestników, ufundowanych przez sponsorów, oraz wspólnego zdjęcia. W konkurencjach sportowych wzięło udział łącznie ponad 100 zawodników i zawodniczek, a w całej imprezie – ponad 200 osób.

Uniwersytet Rzeszowski
al. T. Rejtana 16c, 35-959 Rzeszów
tel. +48 17 872 10 00 (centrala)
ur.edu.pl